

Številka 1/12, januar 1990 cena 10 din

TRIBUNA

TRIBUNA

CATHERINE DENEUVE

KAZALO

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
Dr. Boris
Sket
- 6 Portret:
Gadafi
- 8 Morišča
- 15 Odcepi-
tev
- 16 Udba na
delu
- 19 Demos
- 24 Fotolabor
- 20 KMP
- 32 Hopla
- 35 Harry in
Sally
- 38 The Clash
- 40 Iran
- 42 Prosto-
zidarji
- 46 Protokoli

UVODNIK

RDEČE IN BELO

(Ali je res samo mrtev indijanec dober indijanec?)

Ljube bralke in dragi bralci, kdaj pa kdaj je treba pojasniti nekaj, kar bi se slej kot prej pojasnilo samo od sebe. Toda ne gre čakati predolgo, sploh, če gre za tako občutljive stvari, kot je namigovanje, da je oblast poleg vsega uzurpirala tudi zgodovinopisje.

Zadnjič je na Tribuno telefoniral nek očitno zelo prizadet občan in izstrelil, da smo belogardistično glasilo in od nas zahteval, naj mu posredujemo naslov enega naših novinarjev, ki se ukvarja s temi vprašanji. Predstaviti se možakar ni hotel, kaj mu bo naslov dotičnega novinarja, pa tudi ni vedel povedati. Žal so dotičnemu enkrat že pregriznili gume na avtu in tako njegovega naslova seveda nismo dali. Upam pa, da ga ni potreboval zato, da bi izstrelil še tisti zadnji naboj, ki ga je kot dober partizan hranil zase, če ga dobijo v roke »ta beli« ali kateri drugi.

Ne, ljubi moji, Tribuna ni nikakršno belogardistično glasilo. Poskuša samo osvetliti del slovenske zgodovine, ki so nam jo bogvedi zakaj zamolčali, a jim je to žal spodletelo. Se pa tudi nam samim zdi malo čudno, da je poraženim v slovenski državljanski vojni (1941-1945) toliko do razkrivanja zgodovine, zmagovalcem pa tako malo. Zakaj je tako, vedo samo oni sami, kot bi se ne zavedali, da je njihova zgodovinska dolžnost odgovoriti na vse, kar prinaša slovensko emigracijsko zgodovinopisje. Tribuna je vse protiargumente zmeraj pripravljena objaviti.

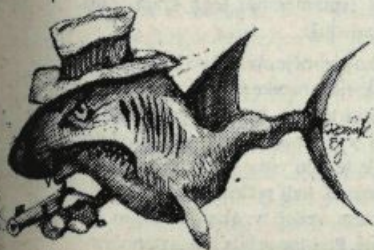
Meni in verjetno še marsikomu bi odleglo, če bi nekdo dokazal, da komunisti niso pobili tistih nekaj tisoč žena otrok samo zato, ker so bili žene in otroci vojakov nasprotne vojske. Veste, ni lahko biti Slovenec z občutkom, da si potomec takšnih krvolokov. Še toliko bednejši je občutek, da so poboji posledica množičnega podleganja neki bolni ideologiji. In vojne, za božjo voljo, je bilo tedaj že konec.

Zato je napočil čas, da ločimo pojma partizan in komunist. Prvi so se namreč borili za svobodo, drugi za ideologijo. To pa sta, ljubi moji, dve povsem drugi stvari. Toda partizansko vojsko so na koncu vodili le še komunisti (bogve, če so se partizani »puča« sploh zavedeli?), zato pričakujemo odgovornost samo od komunistov. Saj so oni zlorabili Narodnoosvobodilno vojsko za nekaj povsem drugega, kot je bila ustanovljena. Tudi za vojne zločine, kar povojni poboj žena, otrok in vojnih ujetnikov gotovo je. Človeštvo je namreč sodišča in kazni izumilo zato, da tistim med njimi, ki so bili zares krivi vojnih zločinov (biti vojak, to še ni vojni zločin), to dokažeš, jih obsodiš in potem tudi postreliš, če ti zakon to dopušča. Dokler pa legitimno sodišče tega ne opravi, moriš nedolžne ljudi.

Ljubljana, 11. januarja 1989

Vaš HAMFRI BOGART

ps. Komunistom zgolj po prepričanju se opravičujem, ker njihovo prepričanje sicer spoštujem kot vsako drugo. Vendar na Vas samih je, da se odločite, čigavo dediščino boste prenašali!

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana. •Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. •Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. •V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. •V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. •V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. •Tehnični urednik: Karli Erdlen. •Lektorica: Nives Klinc. •Cena 10 din. •Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. •Naslednja številka izide 2. februarja 1990. •Fotografija na naslovni strani: Fotodokumentacija Dela, fotografija na zadnji strani: Joco Žnidaršič.

PO 2989/91

TEHARJE

(priče)

Za taborišče Teharje je bil poleti 1945 zadolžen **VENIŠNIK MILAN**. Bil je šef OZNE za okraj Celje. Pred kakšnimi tremi leti se je ustrelil. Vzrok: ko se je začelo javno govoriti sredi 80. let o pobjohih domobrancev, je mlada garda na CK ZKS organizirala interno preiskavo o pobjohih. Hotela se je informirati o tem. Zaslišan je bil tudi Venišnik, zato se je za tem ustrelil. Ima svojce v Ljubljani. Bil je ambasador v Pragi, še prej v Parizu.

Venišnikov pomočnik je bil **TURNHER TONE** (Živi v Ljubljani!). V Teharjah ni bilo »Turnerja Eda«, kot piše v zborniku »Teharje so tlakovane z našo krvjo«; Turner Edo je namreč le oče Toneta Turnherja! Turnher je bil v Teharjah zelo surov.

Živi še nekaj ljudi, ki so bili v Teharjah ter bili na koncu odpuščeni. V Münchnu živi duhovnik **JANEZ ZDEŠAR**, ki je pobegnil iz Teharij. Preživeli iz Teharij: **dr. TINE VELIKONJA**, Brilejeva 9, 01117 Ljubljana, tel. 579-285; **JUSTIN STANOVNIK**, **JOŽE PODRŽAJ**, **JOŽE PALČAR** (z vsemi je Velikonja v zvezi).

Zanimiv je **ZIBELNIK VINKO**, Hrastenice 2, Polhov Gradec, tel.: 645-066. Ima izreden spomin in grozljive pripovedi o mučenju v Teharjah, npr. o posiljevanju žensk in nato o njihovem pobijanju...

Komandant taborišča je bil **ŠKULJ JOŽE** iz Iške vasi (umrl pred par leti). Ena od pomembnih prič, ki je preživel Teharje, živi v **Begunjah pri Cerknici** (ne vem imena), saj je izredno zanimiv pričevalec. Grozljiva je tudi njegova pripoved o 30 do 40 pomiloščenih v Teharjah, ki so jih spustili domov sredi avgusta 1945. S prepustnicami so šli na vlak, nato pa do Rakeka, kjer so izstopili. Malo nad Rakekom so jih pričakali domači partizani ter izvedli nad njimi grozljiv masaker - čisto vse so pobili in iznakazili. Tale iz Begunj je preživel zato, ker je iz vlaka izstopil že v Preserjah. Ampak to se ni zgodilo samo s to skupino pri Rakeku, tega je bilo veliko (npr. v Hotedrščici)...

Ljubljana, 2. januar 1990.

Jurij Petrnar

SKUPŠČINA SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Skupščina SR Slovenije je dne 27. decembra 1989 na sejah zbora združenega dela, zbora občin in družbenopolitičnega zbora ob obravnavi zakona o volitvah v skupščine na podlagi 257. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije sprejela naslednje **PRIPOROČILO**

Skupščina SR Slovenije meni, da so sredstva javnega obveščanja dolžna omogočiti enakopravno predstavitev posameznih kandidatov in list kandidatov.

Skupščina priporoča predstavnikom političnih organizacij, ki bodo vložile kandidatne liste, predstavnikom list kandidatov in predstavnikom sredstev javnega obveščanja, da po razpisu volitev skupno oblikujejo dogovor o načinu javne predstavitve posameznih kandidatov in list kandidatov.

Predsednik:
Miran Potrč

STRAŠNI ZLOČINI MED VOJNO

Politični komisar **IVAN JAN**

Mariborski 7D je 27. 12. 1989 objavil zapis z zgornjim naslovom. Ker je bila neposredna priča opisanih dogodkov Rado Bohinc zelo prizanesljiva do nekdanjega **političnega komisarja IVANA JANA - SREČKA** iz Kranja in ga v 7D ni hotel omeniti z imenom, kakor tudi drugih ne, sem pobrskal po literaturi ter zapis v 7D dopolnil z nekaterimi podatki.

Najvišje vodstvo slovenske partizanske vojske je sklenilo, da se bodo najrazličnejša mučenja ujetih sovražnikov tretirala kot **zločin**. V praksi pa je bilo marsikaj drugače. Leta 1980 je

Andrej Bohinc v dopolnilu h kroniki Kokrškega odreda, ki ga je poslal na CK ZKS, med drugim zapisal: »5. januarja leta 1945 sem prišel v štab drugega bataljona Kokrškega odreda. Ko sem stopil v sobo, je politični komisar **IVAN JAN** (avtor kronike Kokrškega odreda) z razbeljeno žerjavico pritiskal na spolovilo Petra Stareta, ki je bil privezan na stolico za klanje prašičev. Šlo mi je na bruhanje in sem zavpil: 'Nehaj!' Tako je Ivan Jan zasliševal »izdajalce« in od njih dobival priznanja, kakršna si je želel za osebno rabo.«

Ker je okrutno mučenje Petra Stareta kasneje, po vojni, začelo zelo obremenjevati glavnega mučitelja **IVANA JANA - SREČKA**, je moral potek mučenja v svoji obsežni trilogiji Kokrški odred podrobneje opisati (1980, 3. del, str. 11-15). Jasno, zato in tako, da bi sam ostal čist. V knjigi JAN zato zapiše, da je »zasliševanju prisostvovalo 7 tovarišev, vse pa je zapisoval štabni administrator«. Ne le, da si je teh »7 tovarišev« JAN izmislil. Zasliševal je v celoti sam na najbolj okrutne načine. Poleg njega je bil le kurir, ki mu je pomagal v gašperju razbeljevati železo, s katerim je nato JAN cvrl Petra Stareta po prsih in spolovilu, tako da je v sobi strašno zaudarjalo po sežganem mesu. Jan pa v svoji knjigi dobesedno zapiše: »Povedal je veliko takega, da je zasliševalcem jemalo sapo. Ko se je **omehčal** in spoznal, da z lažmi ne gre več, se ni povsem zakrnil. Lahko bi rekli, da se je **slabo držal**.«

Tako torej politični komisar in sadistični mučitelj **IVAN JAN - SREČKO**. Kdo pa ne bi »priznal« vsega, kar te v nedogled sprašujejo, če te nekdo pri živem telesu z razbeljenim železom žge?!!

Ta strašni zločin se je izvedel v Puterhofu (Jelendolu) nad Trzičem. Poleg Petra Stareta so takrat »zasliševali« in ubili tudi »neko Milico iz Kranja«, kakor zapiše Jan v Kokrškem odredu (III., str. 13).

Drugi primer: »V jeseni leta 1944 so na Malo poljano nad Lomom obveščevalci pripeljali mlado dekle iz Loma (hiša pri cerkvi). **IVAN JAN** se je izkazal kot izreden »junak« - mlado dekle je pred borci zgrabil za lase, nekaj časa kričal nanjo, potem pa je zgrabil za pištolo in jo pred vsemi (ne da bi jo zaslišali in ji sodili) ustrelil.«

Tretji primer: »V aprilu leta 1945 je patrolja, ki jo je vodil načelnik štaba Kokrškega odreda Globočnik Boris - Damjan, pripeljala v štab na Planinco nad Drago (pod Begunjsico) mladega fanta iz Zasipa pri Bledu, ki je bil »belogardist« le kratek čas. Ko sem se z njim pogovarjal, sem imel občutek, da je duševno zaostal. Ker se je bližala hajka, ga je naglo »vojno sodišče« obsodilo na smrt.

Ko so ga odpeljali na streljanje, sem bil v štabni baraki. Nenadoma sem zaslišal vriskanje, potem pa vzklike: »Živel Rupnik«. Zgrabil sem za brzostrelko in tekel na kraj dogodka. Komandant odreda **PREZELJ JANKO - STANE** in načelnik štaba **GLOBOČNIK BORIS - DAMJAN** sta od mladeniča zahtevala, da je pod smreko skopal jamo, potem je moral nag splezati na visoko smreko in vriskati in vpiti »živijo Rupnik«. Prezelj in Globočnik sta ga za zabavo sestrelila kot veriverico. Ko sem pritekel na kraj dogodka, se je nesrečnik še držal za zadnjo vejo in sem tako na lastne oči videl še zadnji rafal, ki je končal to ostudno in nečloveško dejanje. Zarjul sem in v oba naperil brzostrelko. Na vprašanje, zakaj sta to storila, če pa so za likvidacijo zadolženi drugi ljudje, sta mi odgovorila: »Bohinc, ali se je vredno razburjati zaradi tega dejanja!« Ker sem bil sekretar partije v odredu, sem jima na mestu izrekel strog partijski ukor in zadevo javil cekaju.«

Sedaj vemo, zakaj **IVAN JAN** iz Kranja piše dolge feljtone o »pravem obrazu škofa Rožmana« ter o gorenjskih »belogardistih«.

Da čimbolj zakrije lastni pravi obraz!!!

Na Silvestrovo, 31. decembra 1989.

BE-GA

ZA REFERENDUM

Pod člankom »ZA REFERENDUM - ŠE PRED VOLITVAMI 1990«, ki ste ga objavili v 22. številki Tribune, smo na presenečenje nas vseh opazili naslov Centra klubov OZN in številko našega poštnega predala. Ker Center klubov OZN ni nosilec tega projekta, niti v našem okviru ne deluje Inicijativni odbor za referendum, smo mnenja, da gre v tem primeru lahko le za zlorabo naše organizacije s strani uredništva ali pa avtorjev dokumenta.

Ker bi nas na osnovi kontaktnega naslova, omenjenega pod omenjenim tekstom, lahko kdo imel za njegove avtorje, zahtevamo od Vas, da v skladu z načeli objektivnega novinarskega poročanja ta dopis objavite v naslednji številki.

Za srečo in poštenje v letu 1990

Center klubov OZN Slovenije

predsednik:

Peter Požun

GROBIŠČE POD ODPADKI?

Društvo za varstvo okolja v Celju je opozorilo na ekološko katastrofo v celjskem predmestju v Bukovžlaku pri Teharjih, o čemer sta pisala Delo 9. 11. in Dnevnik 23. 11. 89. Gre za področje, kjer je poleti 1945 stalo zloglasno teharsko taborišče, za katerim so ostala množična grobišča, kjer počiva sicer manjši del pomorjenih v tem taborišču.

Sem eden od bivših taboriščnikov in skrbno spremljam razvoj (spremembe) tega kraja, zato moram povedati naslednje.

Prvič sem teharsko področje obiskal po 13. letih leta 1958. Takrat so bile sicer barake taborišča že podrt, ostali pa so betonski temelji, po katerih se je dalo zlahka priklicati v spomin, kako je izgledalo taborišče. Takrat je še bilo vse ozemlje nekdanjega taborišča nedotaknjeno, tudi področje grobišč, vsaj tistih, za katera sem vedel, v grapi zahodno od taboriščnega platoja. Prvotno je bila grapa zamočvir-

jena, tako da se je dalo le s težavo prebijati skozi gosto grmičevje ter visoke trave. Za to grobišče sem vedel, ker sem bil pričča ustrelitve treh »tatov« iz skupine B. Nesrečnike so zalotili, ko so si nabrali iz nahrbtnikov, ki so nam jih pobrali prvi dan (ali so bili to nahrbtniki ustreljenih?), nekaj angleških konzerv. Tam je bil velik protitankovski jarek oziroma jama, do polovice zasuta, in tja so pokopavali tudi tiste, ki so umrli zaradi bolezni ali lakote.

Okrog leta 1965 so temelji izginili, plato pa je prerasla trava.

Okrog leta 1974 je Gradis SPO Ljubljana, Šmartinska 32, zgradil prvo zemeljsko pregrado. Njene značilnosti so navedene na tabli ob vhodu v bivše taborišče, kjer sedaj stoji vratarska baraka. Moj pacient Viktor Mihalič mi je pred kratkim povedal, da je sodeloval pri tej gradnji in opisal je zanimiv dogodek. S pregrado so zajezili dve grapi, material pa so jemali s hribovitega jezika med njima. Pri tem so naleteli v grapi ob platoju na črno zemljo. Voznik bagra se je domislil, da bi si nakopal za nekaj vreč te črnice, ki bi jo porabil za družinski grob. Takoj, ko je malo zakopal v globino, je naletel na kosti.

Omenjeno odkritje me potrjuje, da je glavno grobišče ravno za prvo pregrado in sploh ni naključje, da so se odločili, da bo odlagalnišče odpadkov in usedlin celjske Cinkarne ravno na tem mestu. V nekaj letih so napolnili vse jezero za pregrado, voda je odtekla, usedline (sadra) pa so zravnale do vrha.

Nato so zgradili drugo, višjo pregrado, ki pa leži že zunaj ozemlja bivšega taborišča in grobišča. To je današnje »Teharsko jezero«, ki pa je tudi že polno cinkarniške sadre.

Priznati moram, da sem bil takrat s tem načinom urejanja tamkajšnje narave po svoje zadovoljen. Pričakoval sem namreč, da bodo po vrhu usedle sadre za prvo pregrado in nad grobiščem navozili zemljo ter zasejali vsaj travo, če že ne bo rasla pšenica. To je obljubljala pregrada sama, saj je lepo zelenela in je dajala in še daje varljiv vtis, da je za njo vse v redu.

Bridko sem se prevaral. Letos so začeli izza nje izkopavati in odvažati sadro na tretjo pregrado, ki so jo sedaj že skoraj dogradili, okoli 2 km proti vzhodu. Ta je še bolj mogočna od prvih dveh. Ko sem opazoval, kako neprizadeto rijejo stroji v globino, je le malo manjkalo, da nisem opozoril delavcev, naj pravočasno nehajo, saj bodo vsak trenutek naleteli na kosti.

Potem smo brali in slišali o skrivnostnih zastraženih prevoznih na tretjo pregrado, ob čemer me je vse bolj obhajala slutnja, da so pri kopanju prišli do kosti. Bojim se, da niso vozili radioaktivnih odpadkov, saj se da njihova prisotnost zlahka dokazati, ampak da so se spravili na grobišče in v tipični mafijski akciji za vedno zazidali kosti v piramido zadnje pregrade na Proseniškem.

To je še posebej sumljivo zato, ker sedaj v izkopano jamo, oziroma brezno, dovažajo gradbeni material in videti je, kot da bi šlo za ostanke zbombardiranega naselja. Kot da hočejo s tem materialom nekaj še bolj zakriti.

V nedeljo, 19. 11., sem bil spet tam, ko sem spremljal, oziroma vodil tja prijatelja. Še vedno dovažajo gradbene odpadke. Varnostnika, ki je prišel iz barake, oziroma vratarske hišice, sem vprašal, odkod to vozijo. Odgovoril mi je, da iz Cinkarne. Nato pa je postal uraden, začel je spraševati, odkod smo, prepovedal fotografiranje, nato pa še zahteval,

da se legitimirava. Na žalost sem dokumente pustil v suknjiču v avtu 1 km daleč (napravila sva izlet na sv. Ano in se od tam spustila do taborišča).

Zaradi arogantnega nastopa paznika sva skoraj pobegnila po stari taboriščni cesti in skozi Bukovžlak do avta pri kapelici. Od voznice sem zahteval, da greva nazaj, se pustimo legitimirati in ugotovimo, kdo prepoveduje fotografiranje, saj to nikjer ne piše, vendar je bila od strahu vsa trda in je hotela čimprej domov.

Srečen bi bil, če bi dobil zagotovilo, da se mrtvih ni nihče dotaknil. Pridružujem se celjskim varuhom okolja, da je treba grobišče in plato bivšega taborišča urediti. Ne sicer tako, kot si zamišljajo oni. Dovolj bi bilo zravnati prve pregrade, navoziti zemljo in zasejati travo, nato pa pustiti ta izmučeni kraj pri miru.

Ljubljana, 24. nov. 1989.

dr. Tine Velikonja

Ljubljana

Brilejeva 9

POLEMIKA S SLOVENSKO IZESLJENSKO MATICO

Ker Delo ni hotelo objaviti moje reakcije na članek Jožeta Prešerna »V senci slovenske pomladi je več zamisli o tesnejši povezanosti Slovencev na tujem« (Delo, 26. 12. 1989), naprošam uredništvo Demokracije za objavo.

Glavno vprašanje oziroma problem Jožeta Prešerna, glavnega urednika Rodne grude, je, kako poenotiti Slovence v svetu in domovini. Izzivale pa so ga priprave na svetovni slovenski kongres (SSK).

Seveda, Slovenska izseljenska matica (SIM) mora priti do besede, če noče, da jo v kratkem povozi čas. Prešeren omenja, da je SIM obremenjena z oznako, da je izpostava režima. Kot ADIT (Agencija demokratičnega (sic!) inozemnega tiska), bo tudi SIM morala pošteno počistiti s svojo preteklostjo, če bo hotela, da jo kdo danes sploh še vzame za resnega partnerja, da o oznaki dobronamernosti sploh ne govorim. Vse prevečkrat je bila Slovenska izseljenska matica to, za kar Prešeren sedaj pravi, da so ji očitali »nekateri«, namreč izpostava režima. Pa ne le »izpostava režima«, slovenski politični emigrante imajo veliko povedati o udbaški naravi SIM-a. Mladina je prav v zadnjih dveh številkah razkrila najnovejšo podobo SIM-a, ki je preko svojega častnega podpredsednika Rada Genorija opravljal udbaško dejavnost. Hotela je namreč Delovnega novinarja v Buenos Airesu, kjer je največ slovenskih političnih emigrantov, pridobiti za nadaljevanje svojega razdiralnega početja med Slovenci v svetu.

In sedaj se Prešeren huduje. Tako pač je, potrebne bodo precej drugačne besede, kot so Prešernove v tem njegovem sestavku, da bodo dobili v SIM zaupanje vsi Slovenci v svetu.

Značilno je Prešernovo razmišljanje, ki napeljuje na to, kako nekateri dvomijo v uspeh slovenskega svetovnega kongresa. Tu bi se lahko takoj pojavilo protivprašanje, koga bolj moti SSK, »naše« ali one »čez mejo«!? Prešeren sicer takoj pohiti obrniti pozornost na »one po svetu«. Tako omenja Otmarja Mauserja. Zame so njegova razmišljanja povsem na mestu, kar pa še zdaleč ne pomeni, da je Mauser proti SSK, na kar cilja Prešeren. Prešeren piše o vsem

drugem, celo povsem nepomembnem, nikjer pa ne omenja bistva. Kako neki naj bi slovenska politična emigracija (in z njo tudi Otmar Mauser in Slovenski narodni odbor, ki ju Prešeren omenja) z navdušenjem sprejemala organizacijske priprave SSK, ko pa vemo (oz. še ne!), kakšen odnos je režim v Sloveniji cel povojni čas do danes gojil do njih. Ponavljam, vse do danes.

Nekateri organizatorji pa se ogrevajo, da bi že kar prvo srečanje SSK bilo v Ljubljani. Seveda vztrajajo nekateri na Ljubljani, vsaj upam, izključno zato, da se dovoli obisk na SSK vsem Slovcem po svetu, ne glede na ideološke poglede. Verjetno bo potrebno dobro zavihati rokave, da se to uresniči, tako kot bi si želeli, da ne bi šlo samo za enkratno »dovoljenje« obiska domovine, ampak da bodo razne prepovedi in seznamni oseb, ki ne smejo v svojo domovino, za vedno končali v ropotarnici zgodovine. Za to gre!

Ob tem ne razumem Vinka Oslaka iz Celovca, ki je predstavnik odbora za pripravo SSK za Koroško, ko poudarja, da na SSK ne bo prostora edino za »totalitarne in teroristične organizacije«. Ne vem, čemu to poudarjanje in vnovično iskanje nekih namišljenih sovragov menda g. Oslak ja toliko pozna vse Slovence po svetu, da ve, da so to izrazi oziroma diskvalifikacije iz ropotarnice povojnega udbaškega besednjaka. Morda pa s temi izrazi misli na koga tostran meje?!

Menda se spodobi, da slovenski politični emigraciji ponujamo roke mi v domovini. Kot je menda logično, da so do tega nezaupljivi. Pošteno se bomo morali potruditi, da jih bomo po vseh teh petinštiridesetih letih ideološkega pljuvanja po njih prepričali v našo dobronamernost. Sramoten primer Vinka Teliča je še kako živ, saj se je zgodil na začetku osemdesetih. Vso ozadje, vso to sramoto in bedo našega presrebnega aparata in ljudi, ki so ga poganjali, bo potrebno čimprej razkriti. Še nekaj o Prešernovem poenotenju, ki si ga želi v svojem članku. Ne vem, kaj si Prešeren pod tem terminom natančno predstavlja, vendar se mi zdi čudno, da uporablja prav ta toliko kompromitirani izraz. Vemo, kaj razna poenotenja pomenijo, in zato nehajmo ljudi strašiti s tem. Tisti, ki si želi nekakšnih poenotenj med Slovenci na prvem slovenskem svetovnem kongresu, boljše da tja sploh ne teži. Sam osebno pričakujem kar nekaj ostrih kresanj mnenj, kar bo za zadnjih 45 let slovenske zgodovine oziroma vsega, kar smo počeli s sabo, povsem razumljivo. Slovenci kot narod rabimo »poenotenja« samo na temeljnih izhodiščih, v kar pa ne dvomim, da ne bi bilo uresničljivo, vse ostalo pustimo, da se ljudje najprej znajdejo in navadijo na nove razmere, pa ne bo nobenih problemov s kakršno koli poenotenstjo.

Ivo Žajdela

Ljubljana

EVROPA KDAJ?

Pridružujem se vaši (in vsakogaršnji) zahtevi, da se prava tesnoba o povojnih dogodkih v Kočevskem rogu, Teharjih, itd. čimpreje in do kraja objektivno raziše.

Če sem dobro informiran, je takšna komisija v formiranju ali je že formirana. Kakorkoli, ona bo na podlagi materialnih dokazov zagotovo ugotovila, da med imeni, ki jih naštevate, ne bo najti mojega.

S spoštovanjem,

Egon Conradi

TRIBUNA: Glede na izkušnje vašega predhodnika dr. Janeza Peklenika, ki je veliko obljubljal, udejanil pa samo nabavo računalnikov, delno ureditev podiplomskega študija in univerzitetnega arhiva, v koliko lahko računamo, da bodo vaše obljube tudi uresničene?

SKET: Jaz pravzaprav nisem ničesar obljubljal. Samo povedal sem, kaj je treba na Univerzi urediti. In to ne samo na Univerzi, temveč tudi v odnosu do Univerze. Nisem obljubil, da bomo v tem razmeroma kratkem času kaj uredili. Potrudil se bom - skupaj s prorektorji in drugimi na Univerzi - večino problemov načeti, v letu in pol pa bo zelo težko te probleme tudi razrešiti.

TRIBUNA: Avtonomnost Univerze je postal pojem, s katerim lahko povemo vse in nič. Kako ga vi definirate?

SKET: Avtonomijo definiram kot nevezanost Univerze na dnevne potrebe politike in gospodarstva. Univerza mora biti toliko samostojna, da lahko dela dolgoročno, v prid narodu, ki jo hrani, da išče nove poti, seveda v stiku s svetovno znanostjo. Če bi se Univerza preveč ukvarjala z vsakodnevnostjo, bi izgubila stik z dolgoročnostjo, kar bi imelo težke posledice. Zdi se mi, da je politična navezanost skorajda že uresničena. V tem ne vidim večjih problemov, morda bo treba dodelati še kakšne vidike, npr. v zvezi z ZSMS...

TRIBUNA: Kaj pa Marksistični center...

SKET: O tem še nisem razmišljal... Ne vidim nikakršnega razloga, zaradi katerega marksističnega centra - intelektualnega kluba - na Univerzi ne bi bilo. V zadnjih letih so prišle od tam dobre ideje, kot recimo ta, da bi družboslovci poslušali nekatere naravoslovne predmete in ne le naravoslovci družboslovne. Žal so to pobudo lahko uresničili le v zelo omejenem obsegu.

TRIBUNA: Če ni avtonomnih fakultet, avtonomnih profesorjev in študentov, potem verjetno tudi ni avtonomne Univerze...

SKET: Tega ne bi rekel. Pod avtonomnostjo razumem avtonomnost ustanove (z vsemi članicami!) navzven, do družbe. S tem pa ne mislim, da ne bi

NOVI REKTOR, NOVI SLOGAN: AVTONOMIJA in AKADEMSKOST InTERVJU: dr. BORIS SKET

Po številnih zapletih in s polletno zamudo je ljubljanska Univerza dobila novega rektorja. Rektorovanje je zaupano dr. Borisu Sketu, rednemu profesorju Biotehnične fakultete, ki v ekskluzivnem in pravnem »rektorskem« intervjuju za Tribuno predstavlja svoje poglede na Univerzo.

smele fakultete znotraj Univerze biti avtonomne, do prave mere.

TRIBUNA: Kakšna mora biti povezava med fakultetami: je to prostovoljna skupnost ali močno centralizirana organizacija z univerzitetnim vodstvom?

SKET: Glejte. Do trenutka, ko je Univerza dobila poverilnico za pripravo Zakona o Univerzi, smo imeli veliko za povedati, kako so Univerzo namerno razbijali, kako danes nima nobene moči, nobenih ingerenc, ne more kot Univerza nastopati navzven... Delovna skupina, ki je pripravila teze za novi Zakon o Univerzi, je ponudila, vsaj na prvi pogled, dokaj centralističen koncept. Zdaj je ogenj v strehi, saj se fakultete čutijo ogrožene v svojih pravicah. No, ne glede na to, verjamem, da bomo dobili takšen zakon, ki bo sprejemljiv za vse fakultete. Univerzitetno vodstvo nikakor ne bo vsiljevalo predloga, ki ne bi bil za vse sprejemljiv. Čeprav je po drugi strani treba povedati, da je določeno mero kompetenc univerzitetnemu vodstvu treba dati.

TRIBUNA: Katere?

SKET: Predvsem povezovalno funkcijo in možnost, da univerzitetno vodstvo Univerzo dejansko zastopa, da ima neka pooblastila.

TRIBUNA: Na predstavi v Cankarjevem domu ste se izrekli proti »množični Univerzi«...

SKET: Ne spomnim se, da bi o tem govoril...

TRIBUNA: Poudarjali ste kvalitativni, ne pa kvantitativni vidik...

SKET: Poglejte, Univerza mora dati določeno število izobražencev, ki mora biti nekoliko večje, kot ga potrebujemo. Takrat bo lahko prišlo do konkurence in izbora med diplomanti. Vsekakor se mnenja, da bi na fakultete šli študirat tisti, ki so za to sposobni, ampak pri tem moramo dati kandidatom enake možnosti za vpis. To pomeni enake možnosti, da svoje sposobnosti dejansko pokažejo, oziroma razvijejo.

TRIBUNA: Ste se v rektorsko vlogo že živeli?

SKET: Ne še čisto. Rektor sem šele dva tedna, kar je prekratek

rok, da bi dobil pregled nad mojimi dolžnostmi in pravicami.

TRIBUNA: A je vaša kandidatura podprl »lobby naravoslovnih fakultet«?

SKET: Ne. Pri kandidacijskem postopku sem sodeloval v toliko, da sem v kandidaturo privolil in da sem sodeloval na zahtevanih javnih nastopih.

TRIBUNA: To pomeni, da naravoslovni segment ljubljanske Univerze z vašim rektorovanjem ne pridobi ničesar?

SKET: Če bom uspel izboljšati delo na Univerzi, potem bo to v prid vsem fakultetam. Ne bi želel voditi Univerze v takšno smer, da bi bila enim v škodo, drugim pa v korist.

TRIBUNA: Eden izmed nosilcev avtonomije so tudi študentje. Kako omogočiti njihov enakopraven vpliv pri odločanju in upravljanju na ravni fakultet in Univerze?

SKET: To je zelo delikatna stvar. Prav je, da imajo študentje možnost soupravljanja na Univerzi. To je zanje koristno, saj se s tem vzgajajo v upravljanju. Koristno je tudi za Univerzo, saj jo študentje vidijo iz drugačne perspektive kot učitelji in t.i. predstavniki družbe. Vendar se pri tem pojavljajo določeni problemi: neredko je sodelovanje študentov minimalno, seje so nesklepčne zaradi odsotnosti študentskih delegatov, težko se pride do študentskega mnenja o učiteljih ob elekcijah... Temu pa niso krivi samo študentje; verjetno bi ob drugače urejenem študijskem procesu našli čas in interes za soupravljanje na fakultetah.

TRIBUNA: Kako boste kot rektor odgovorili na izzive in pobude Univerzitetne konference ZSMS: zahteva po novem osnutku Zakona o Univerzi, pobudi za spremembo imena Univerze, spremembo načina študija predmeta SLO in DS...

SKET: Na Univerzi smo se v besedah zmeraj borili za profesionalen pristop pri vsakem delu. Bili smo proti izrivanju profesionalnosti in temu, da se vsega vsakdo loti. Zato menim, da je bilo najbolje, da so teze za Zakon pripravili pravniki. Zdi se mi malce neutemeljeno, da nekateri hočejo njihove teze povsem izničiti. Bilo bi koristneje delati na dodelavi tega osnutka. Jasno, ne morejo nam vsega narediti pravilniki. Dajo lahko le neko osnovo. Kaj ste že omenili?

TRIBUNA: Pobudo za novo univerzitetno ime...

SKET: Ja, povedali so mi, da je ta pobuda že bila upoštevana, da je postopek v teku. Ugotoviti moramo, na kakšen način je bilo zdajšnje ime sprejeto... Kakšnih podrobnosti še ne vem.

TRIBUNA: Kaj pa predmet SLO in DS?

SKET: Da, videl sem plakate po Ljubljani. Vendar na Univerzi naj ne bi delali po parolah in preden bi se odločili za bistvene spremembe pri predmetu SLO in DS, bi morali imeti resno analizo o tem, ali ta predmet res ni na univerzitetni ravni - sam mislim, da ni - in videti, ali je ta predmet pomemben za obrambo. Na osnovi

Curriculum vitae

Profesor dr. Boris Sket je rojen leta 1936 (značilnost levov je obilica življenske energije). Diplomiral na biološkem oddelku PMF v Ljubljani 1958; dvakrat prejel Prešernovo nagrado za študente. Doktorsko disertacijo branil 1961. Od 1959 dela na sedanji VTOZD za biologijo BF, od 1979 kot redni profesor. Leta 1965 je prejel nagrado Kidričevega sklada za raziskovalno delo. V letih 1985-1987 je bil dekan Biotehnične fakultete.

teh dveh analiz je treba predlagati eno rešitev: da se predmet izboljša ali pa da se ga ukine.

TRIBUNA: Eden izmed pogojev za doseg evropske univerzitetne ravni je uveljavitev kodeksa akademske etike, ki ga Univerza Edvarda Kardelja nima...

SKET: Imate prav. Bomo upoštevali... To je dobra ideja... Izdelava takšnega kodeksa ni enostavna stvar, bila pa bi zelo koristna, ker mislim, da odnosi med učitelji ter študenti niso vedno na akademski ravni. Težko pa je reči, da je neakademski, če akademskost ni kodificirana.

TRIBUNA: Ste član Zveze komunistov?

SKET: Da, sem.

TRIBUNA: Bo vaša strankarska (politična) pripadnost vplivala na rektorovanje?

SKET: Ne, čisto nič. Politična pripadnost je eno, organizacijsko, profesionalno delovanje na Univerzi pa povsem nekaj drugega. Zanimivo, da me ne sprašujete, zakaj sem član ZK. Smem pojasniti tudi to?

TRIBUNA: Prosim...

SKET: Član ZK sem od svojih študentskih let. Vstopil sem z velikim navdušenjem, verjel sem v socializem, verjel sem v naprednost ZK (KP). Pozneje človek ugotovi, da se za imenom komunist skrivajo tudi tisti ljudje, ki ne vzdržujejo morale. V takšnih razmerah sem ničkolikokrat razmišljal o izstopu. Vendar sem se vedno znova prepričeval, da moram vztrajati, saj je organizacija z menoj vsaj za spoznanje boljša kot brez mene...

Deloval sem sicer le v osnovni organizaciji, nikdar bistveno višje. Defal sem na primer proti temu, da bi nekdo trpel le iz političnih razlogov ali pa celo zaradi popolnoma medosebnih nesoglasij, pod pretvezo politike. Pozneje človek tudi ugotovi, da s tistim, kar imamo zapisano v programu, ni vse v redu. Da socializma v naših razmerah ni možno uveljavljati, lahko se ga gradi na neki neprimerno višji ekonomski in intelektualni osnovi. Skratka, da socializem ni za naš čas; še vedno pa ga vidim nekje v prihodnosti. Vidim, da se je moja stranka na splošno zavedla tega in da ni več razlogov za izstop. K temu pa prispeva zlasti dejstvo, da smo končno uvedli politično konkurenco. Zdaj že vidim, da se bodo karieristi in drugi lumpi bolj enakomerno razdelili po strankah in da jih bo v ZK manj. Torej, ostajam.

BRANKO ČAKARMIŠ

foto: Tomi Drozg

Sketova vizija Univerze

- ugledna in odlična ustanova;
- z najsposobnejšimi strokovnjaki in najboljšimi učitelji;
- brez gmotnih težav;
- organizacijsko samostojna ter politično in gospodarsko nevezana (avtonomna);
- v popolnosti se mora posvetiti razvoju stroke ter ustvarjanju in prenosu znanja;
- v pravnih meri notranje povezana.

portret

MOAMER EL
GADAFI

PUŠČAVSKI KARDELJ

Nekega dne v letu 1953, ko je dvanajstletni beduin Moamer padel s kamele na glavo, je po trditvah nekaterih Gadafijevih biografov postal za tri milijone Libijcev usoden. Ta padec na glavo, od katerega naj si ne bi polkovnik nikdar opomogel, je ljudstvu vzel kralja, kasneje še vlado in parlament, državo pa je spremenil v izhodišče svetovnega terorizma. Danes so Gadafijeve »prizadetosti« veseli le še najnižji socialni sloji, ki jim oboževani vodja brazplačno deli zemljo, stanovanja in osnovne eksistenčne potrebščine. Vendar, prepričan sem, da bi Libijci ob svojem naftnem bogastvu živeli veliko bolj bogato in svobodno, če bi Gadafijev totalitarni režim zamenjali s parlamentarno demokracijo.

Leta 1979 je britanska tiskarna Astmoor naredila velik biznis: v treh jezikih je natisnila milijon izvodov Gadafijeve Zelene knjige, ki bo, po avtorjevem mnenju, odgovorila na vsa najbolj zapletena socialna, politična in ekonomska vprašanja po svetu. »Dva največja svetovna tokova, kapitalizem in komunizem, nista uspela rešiti vprašanja človeške svobode. S svojo Tretjo univerzalno teorijo sem odkril pravo in edino mogočo pot do nje. Ta svetovni nazor je sprejemljiv za vse države v svetu, od najmanjših do največjih - Libije, Kitajske, Argentine ali Luksemburga. Prepričan sem, da sem našel dokončno rešitev vseh svetovnih problemov in da jo bodo prihodnje generacije realizirale. Prepričan sem, da je moja Zelena knjiga evangelij moderne dobe«, je polkovnik pohvalil svoje delo. Utopični socialni sistemi, ki jih Evropa, kot kaže, preboleva, so se kot rak zažrli na druge celine in zaenkrat ni izgledov, da bi kmalu izginili.

Zelena knjiga je sestavljena iz treh knjižic formata 10 x 15 cm, razkošno opremljena, najdebelejši del pa ima 54 strani. V prvem delu Gadafi govori o demokraciji in organizaciji ljudske oblasti. Demokracija zanj ne obstaja, parlament in stranke pa so diktatorji, ki terorizirajo ljudstvo. Obsoja tudi referendum: če jih 65 % glasuje za neko odločitev, potem je tu še vedno ostalih 35 %, ki so prizadeti, meni libijski pravičnik. Upravljanje družbe temelji na narodnih kongresih, ki volijo izvršne komiteje. Ti komiteji nadomeščajo državni upravni aparat. Gadafijevo pokopavanje države v mnogočem spominja na tisto Kardeljevo, iz šestdesetih in sedemdesetih let. V narodovo dobro upajmo, da si bo država, kot sedaj pri nas, tudi v Libiji opomogla.

Boks in rokoborba sta za živali

Drugi del Zelene knjige je namenjen ekonomskim vprašanjem. »Kdor dela za plačilo, je vedno suženj - prej je hlapec svojega gospodarja kot pa gospodar svojega plačila. Zato delavci ne morejo biti najemniki, temveč so lahko le solastniki, ki enakopravno sodelujejo pri delitvi dohodka«, pravi knjiga modrosti. Velik del teorije je Gadafi tudi uredil: iniciativo v gospodarstvu so prevzeli delavski sveti, s katerimi so prizanegli le naftni industriji in bankam, ki so za takšne šale očitno tudi po Gadafijevem mnenju prerese ustrove. Po zaslugi te modrosti (unlike YU) ima Libija še vedno nekajkrat večji prihodek na prebivalca kot Jugoslavija.

»Boks in rokoborba dokazujeta, da se človeštvo še vedno ni osvobodilo svojega živalskega obnašanja. Z razvojem civilizacije bosta izginila sama od sebe,« je v tretjem delu Zelene knjige napisal libijski polkovnik. Poleg športa se v tem delu loteva še umetnosti, nacionalnega in rasnega vprašanja, ter seveda ženskega vprašanja. »Ženska vsak mesec dobi menstruacijo, moški pa ne. Ženska oboleva za porodnimi boleznimi, moški ne. To so naravne razlike med spoloma in na njih temeljijo tudi različne vloge, ki jih v družbi igrata moški in ženska.« z antropološko pametjo razmišlja Gadafi. Toda,

spoštovane ženske, nikar se ne hudujte nad polkovnikom - njegovo razumevanje ženske je eno izmed najbolj liberalnih v arabskem svetu!

S korobačem nad alkohol

Tako kot življenje drugih državnikov je tudi Gadafijevo nekaj posebnega. Večina se nas spomni, ko je sedeč na traktorju sredi puščave dajal televizijski intervju. Kot so bili Homeinijeva posebnost jogurti in zelenjava, tako se Gadafi redno »naceja« s kameljim mlekom. Temu dejstvu gre zahvala, da so k odmevnosti Vrha neuvrščenih v Beogradu prispevale tudi libijske kamele... Sicer »Moma« živi asketsko, je poročen in ima pet otrok. Svoj prosti čas posveča ljudstvu: nenadoma se, ne glede ali je dan ali noč, pojavlja med preprostim ljudstvom in z njim debatira. Če mu ni kaj všeč, pravi, da tudi sam nastopi kot izvrševalec telesne kazni.

Rodil se je leta 1941 v Serti na jugu Libije. Njegov oče je bil beduin in tako menda živi

še sedaj. V Bengaziju je končal vojaško akademijo in kasneje še študij zgodovine. Pripravil je uspešno diplomsko nalogo, ki pa je pod kraljevim režimom ni smel objaviti - bila naj bi prevratniška. Prevratniško se je Gadafi obnašal tudi kot mlad kapetan, vendar je bil ravno še dovolj zmeren, da ga niso postavili na hladno. Da bi se oblasti rešile njegove neprijetne navzočnosti, so ga leta 1966 poslale na izpopolnjevanje v London. To pa Gadafija ni streglo - nasprotno - postal je še bolj popadljiv in s kolegi zarotniki je 1. septembra 1969 izvedel državni prevrat. Namesto kralja Idriza je oblast v državi prevzel revolucionarni svet.

S samim prevratom pa Gadafi še ni bil na vrhu. Znotraj revolucionarnega sveta je bil njegov konkurent polkovnik Šuireb, ki ga je javnost do takrat imela za dejanskega voditelja sveta. Gadafi pa ga je, kot so to pred njim

storili že Stalin, Tito, Castro in drugi revolucionarji, spretno »postavil na hladno« in Šuireb je končal v ropotarnici vseh izrinjenih povzpeticov - v veleposlaništvu.

To, kar si je Gadafi privoščil v t.i. kulturni revoluciji, ni le norost, temveč tudi barbarstvo: spomnimo se množičnega sežiganja angleških in francoskih knjig, ki se je pred nekaj leti odvijalo na ulicah Tripolija. Takrat so na univerzi ukinili katedri za angleščino in francoščino, oba jezika pa so odstranili tudi iz srednjih šol. Iz javnega življenja so odstranili latinske črke in Evropejci zaman iščejo ustrezne toaletne prostore, na letališču željeni avion, v dvigalu pravi gumb... Iz pisarn so pobrali pisalne stroje, ki nimajo arabske tipkovnice. Alkohol je prepovedan: kogar zalotijo pri prepupčevanju s pijačo, dobi šest mesecev zapora in 40 udarcev s korobačem.

Tisoče, ki se z njegovo politiko niso strinjali, je Gadafi strpal v zapore. Sodila so jim revolucionarna sodišča, ki so postala v državi strah in trepet. Ko je polkovnik nekega dne sprevidel (1987), da politični zaporniki škodijo njegovim političnim in gospodarskim poslom, je odredil njihovo izpustitev. Osebo je z buldožerjem podrl vrata nekega zapora. Takšne muhe, igre s človeškimi življenji, si lahko privoščijo le bogovi - nekakšen polbog pa Gadafi v svoji deželi prav gotovo je. In prav v tem je čar in vrednost porajajoče se civilizacije - zaščitila nas bo pred bogovi...

Sovraštvo do Amerike

Ko so se pred deset in več leti v svetu vrstili teroristični napadi na ameriška veleposlaništva - v Pakistanu, Indiji, Tučiji in Bangladešu - se Gadafi ni posebno vznemirjal. Nasprotno. Teroriste je podprl. »Če veleposlaništvo počenja tisto, kar ne sodi v njihovo delo, potem ne morejo uživati diplomatske imunitete«, je dejal in s tem izzval bes civiliziranega sveta. Napad na ambasade je »brat polkovnik«, kot ga imenujejo doma, imenoval »mednarodna revolucija proti Ameriki«, ki jo ves svet tako in tako obupno sovraži.

Ob takšnem izzivanju je Ameriki prekipelo. Gadafiju so očitali, da podpira, z denarjem in orožjem, teroristične skupine v več kot 40 državah - od Filipinov preko Severne Irske do Južne Amerike. Leta 1981 so izzvali spopad v vodah Velike Sirte, 1986 pa so, z namenom, da ga ubijejo, bombardirali njegov glavni stan v vojašnici Bab-El-Asisi. Ubili pa so le njegovo petnajstmesečno hčerko. Za likvidacijo Gadafija je bil zadolžen zloglasni podpolkovnik North: podtikal mu je bombe, nadenj je pošiljal jedrske podmornice, pripravljal je morilske manevrime rakete. Toda nič - Gadafi je bil bolj spolzek, kot so pričakovali.

Ko sem pred dvema mesecema v Tribuni razmišljal o Ceausescu, sem si upal napovedati revolucijo: v primeru Libije pa je karkoli reči težko. Kaotična in nacionalno (ali plemensko, rasno?) prebujajoča se Afrika postaja idealen poligon za »firerčke« Gadafijevega kova. Ali bo civilizirani svet imel dovolj moči, da jih zaustavi?

MATJAŽ ŠUEN

foto: fotodokumentacija Del

TUDI TAM SO JIH

MORIŠČA

V OKOLICI ŠKOFJE LOKE

Kot cela Slovenija je tudi območje Škofje Loke posejano z vencem množičnih grobišč iz leta 1945. Tu bom opisal štiri lokacije.

- Dve grobišči sta bo potoku Zaplotnica pod Lovrensko goro.
- Eno grobišče je v Bodovljah.
- Štiri množična grobišča so v Crngrobu.
- Eno grobišče je nad vasjo Pevno.

Ob tem moram takoj povedati, da to verjetno niso vsa grobišča okoli Škofje Loke, z dokaj površnim spraševanjem sem uspel odkriti le te lokacije. Nasploh je do natančnejših podatkov težko priti, saj so arhivi nedostopni, ljudje iz okolice grobišč pa tudi ne vedo veliko povedati, saj je takratna morija potekala skrbno organizirano in, kolikor se je pač dalo, prikrito.

V večini primerov so likvidacije izvajali ponoči.

Zbirališče ujetnikov je bilo v škofjeloškem gradu. Tja so od maja naprej nagneti ljudi zelo pestrega izvora. V grajske sobane so zapirali ljudi, ki so jih ujeli na Gorenjskem, največ domobrance, ki se niso umaknili na Koroško. Najštevilnejši pa so bili vrtni begunci iz Vetrinja, pri čemer gre predvsem za posadke gorenjskih domobrantskih postojank. Domobranci je šlo skozi škofjeloški grad vsaj 900. Več sto je bilo ustašev; potem skupina banatskih folksdojčerjev (samo ženske in otroci), ki sicer niso bili tako strogo zastraženi kot drugi. Med civilisti so bili tudi Kočevarji s Krškega polja, z družinami, vendar brez moških. Te so kasneje odpravili v taborišče Strnišče pri Ptuj, od tam pa so bili pregnani v Nemčijo. V gradu so se znašli Italijani, ki so bili po kapitulaciji Italije po raznih posadkah na Primorskem, oziroma so bili vojaki »saloske republike«. Bilo je tudi precej nemških vojakov, ki so jih iz gradu dajali kmetom za delo. Najbolj presenetljiva pa je skupina okrog 50 visokih madžarskih oficirjev (od majorja naprej, predvsem polkovniki), ki so jih zajeli nekje na tem območju, ko so se hoteli z avtomobili prebiti v Italijo. Šlo je za plemiče, ki so vlekli s sabo velike dragocenosti v oblačilih iz najfinejšega blaga. Oznovska posadka jim je odvzela za cel predal zlatnine, še posebej ogromno zlatih ur. Kaj se je kasneje zgodilo s temi Madžari, nisem uspel ugotoviti.

Tisti, ki so bili pomorjeni na moriščih okrog Škofje Loke, so večinoma domobranci in ustaši.

Komandant na gradu Škofja Loka ter izvajalec likvidacij je bil knojevca Alfonz Avbelj iz Kranja, ki je veljal za nepopisno surovega sadista. Med ujetniki je pustošil s svojim konjskim bičem. Komisar taborišča je bil Ivan Stare

V grajskih sobanah se je gnetlo po 50 ljudi, ki so jih morali sobni starešine skrbno popisati. Največja sila je bila osredotočena tja, kjer so zbirali osebe določene za morišče. To je bil kletni prostor okroglega stolpa. Tam sta takrat enemu knojevca pripadali dve žrtvi.

Naj o takratnih dogodkih spregovorita dve priči. Najprej Vencelj Dolenc, eden od zdaj že legendarnih rešencev s komunističnih morišč v Sloveniji. Aprila 1944 se je pridružil škofjeloškemu domobrancem, pri katerih je bil do 10. maja 1945, ko se je umaknil na Koroško.

Danes živi v Buenos Airesu. Kot večino, so tudi njega takrat vrnil v roke partizanom.

Vencelj Dolenc: »Ko je prišla vrsta na nas, so nas Angleži iz Vetrinja prepeljali s kamioni na železniško postajo Podgorje (Maria Elend) ter preko Podrošce, Jesenic, Kranja v Škofjo Loko... V mojem transportu preko tunela na Jesenice nas je bilo 2.500. Že na Jesenicah, oziroma pred Jesenicami, kjer se je vlak ustavil, so iz prvih osebnih vagonov, ki so bili določeni za oficirje, pobrali ljudi, jih odvedli nekam nazaj proti tunelu in jih tam pobili.

V škofjeloški grad smo prispeli proti večeru. Vstopili smo pri spodnjih vratih, pri Jamniku, in nato šli po stopnicah v zgornje prostore. Ob straneh so stali partizani in udrihali po nas s puškinimi kopiti. Vrh stopnic, kjer smo morali čakati, se je prikazal Drago Vraničar, takratni škofjeloški župan in me s kopitom brzostrelke

trikrat pobil do nezavesti. Bulo na glavi še sedaj hranim za spomin nanj, nato me od odvodejo v okroglo sobo grajskega stolpa, baje staro grajsko ječo, ki so ji sedaj rekli »bunker«. Že na poti tja so me neprestano pretepali. Ta pretep je trajal vso noč, ves naslednji dan, kakor tudi ponoči iz torca na sredo. V sredo, 31. maja zjutraj, pa so začeli klicati posameznike. Prvi je bil na vrsti Jaka Klobovs, bivši poveljnik škofjeloške domobrantske postojanke. Čez kake pol ure sem bil na vrsti jaz. Takoj zunaj vrat smo zavili na levo po stopnicah do sobe, ki je bila na notranji strani povezana z oknom na stranišče, na zunanjo stran pa sta gledali dve veliki okni. Ko me sunjejo v sobo, vidim Jaka Klobovs stati v kotu. Prvi trenutek sem imel vtis, da je obešen. Bil je ves razbit, s pretrganimi ustnicami, nosnicami in ušesi. Roke je imel zvezane na hrbtu. Zvezali so tudi mene in šli iskat druge. Kmalu nas je bilo 48. Ta dan nas niso več pretepali. Pač pa so nas popisovali priimek, ime, kaj si bil po činu... in vsemu dopisali še 10 do 15 zločinskih umorov. Ni se bilo treba podpisati. Pred večerom so nas tudi slikali.

Mislil sem na beg. Že prejšnjo noč sem sklenil, da pobegnem. To prepričanje, da moram pobegniti, me nikdar ni zapustilo. To pa

načrt je propadel. prehiteli so nas. Pod noč so nas začeli odvajati po dva in dva na dvorišče. Najprej je šel Homcov Janez iz Žirov, poveljnik gorenjevaške domobrantske posadke in še neki drugi gornjevaščan. Nato brata Stanovnik, mežnarjeva iz Gaberške gore nato jaz in Jože Habjan, za mano Janez Volčjak iz moje vasi Virmaše, pa Ivan Cvajnar iz Preske, nato drugi...

Ko naju z Jožetom privedejo na dvorišče, so bili oni trije pari pred nama že povezani. Najprej so nama pregledali vezi na rokah. Potem so naju povezali tako, da so zavezali mojo desno roko nad komolcem z njegovo levo roko. Od onih treh parov pred nama so potegnili debelo vrv in nama zadržnili roke nad zapestjem. Nato so se premaknili k parom za nama... in tako naprej. Ko je bila ta povezava končana, sta prišla dva partizana, vsak s svojim klopčičem žice. Prve mu uvijejo zunanjo roko nad komolcem, nato od tam drugega, in tako naprej... vse. Najprej sem torej imel zadaj roke zvezane v zapestju, nato z Jožetom mojo desno in njegovo levo roko zvezano z žico nad komolcem, nato so od prednjega para potegnili še debelo vrv in zadržnili najini roki nad zapestjem, končno pa so še mojo levo roko z žico, ki je držala od sprednjih

vse do moje preddomobrantske dobe, ko sem moral kar nekajkrat pobegniti, najprej od Nemcev, nato pa še nekajkrat od partizanov zaradi njihovih svinjarij. Zato sem tudi sedaj začel takoj organizirati vse potrebno. Drug drugega smo začeli odvezovati in si krepiti potolčene in otrple roke. Kose vrvi, s katerimi smo bili zvezani, smo povezali skupaj in poskrili v zaboje z mivko, ki so ostali tam še do Nemcev. Tako smo imeli spleteni že dve vrvi, ki bi nam zadoščali za spust skozi okno na dvorišče. Načrt je bil: dva se spustita na dvorišče, obračunata s stražarji, odpreta vrata sobe in bunkerja... in v hribe. Prosili smo Boga, da bi nam za noč poslal nevihto, dež, temo.

Nevihta se je kasneje res zlila, toda ta naš

treh in šla naprej za mano. Enako je bilo na drugi strani kolone.

Ko smo bili vsi tako dobro povezani in pod nadzorstvom vodje komunistov, ki je ostale vedno opominjal, da ne bi sabotirali, smo se premaknili k zunanjim grajskim vratom, od katerih drži pot na Poljansko cesto. Pa ni šlo lahko, ker smo se zaletavali in stopali drug po drugem. Šele na povelje »leva-desna« smo se stalili v korak. Že smo korakali proti Poljanski dolini. Začele so padati debele kaplje. Jaz pa sem začel z odvezavo rok. Pri tem mi je pomagal nožič, ki sem ga imel skritega pod podlago zadaj moje vojaške bluze. Najprej prerežem vrvico v zapestju in preščipnem tudi žico, s katero sva imela z Jožetom povezani roki. Dam

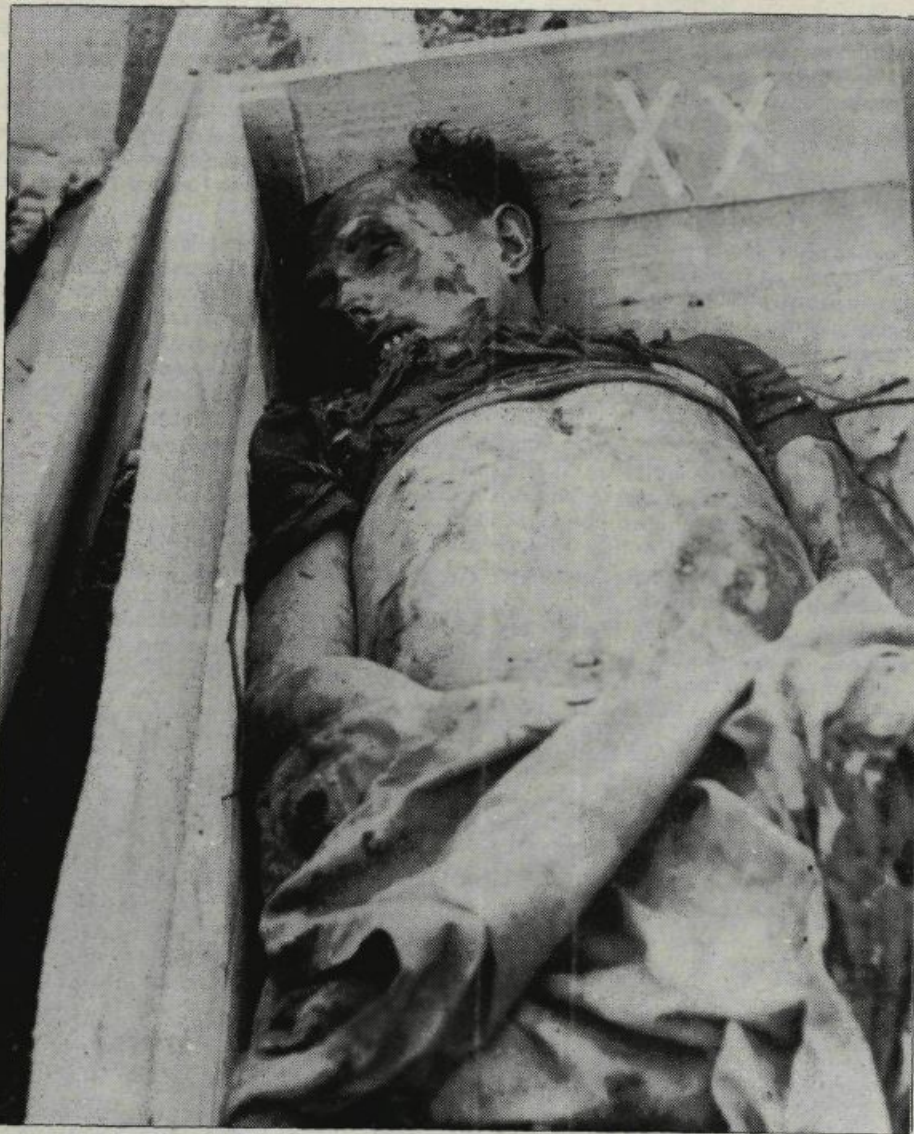

foto: fotodokumentacija Dela

nožič v žep in začnem rahljati zanko na vrvi, tako da bi lahko roko vsak hip potegnil ven. Tedaj je bilo treba misliti na rahljanje žice še na levi roki, kar je bil hujši problem, ker je ob meni korakal stražar Hčevov Ivan iz Svetja pri Medvodah in me večkrat otipal. Le bližajoča nevihta mi je pomagala. Moram pojasniti še naslednje: že v gradu, ko smo drug drugemu odvezovali roke, sem se jaz dal »zvezati« tako, da mi je prijatelj zvezal eno roko tako, da je bil en konec vrvice dolg nekako 20 cm, drugi pa okoli 70 cm. V primeru namreč, da bi me dobili odvezanega, bi si lahko sam navil daljši konec vrvi okoli obeh rok. Pri pregledu bi moral zelo dobro pogledati, da bi ugotovil, da roki nista bili povezani, ampak samo poviti.

Ko smo torej bili morda že kak kilometer izven Škofje Loke, je padlo povelje: »Stoj!« Pregledovali so nam povezave. Nisem bil edini, ki je rahljal vezi. Večina jih je že bila zrahljala. Zato so jih povezali znova, največ z žico. Hitro sem si odvil daljši konec vrvi okoli rok in se z vso močjo trudil, da bi jo čim bolj napel. Ko stražar pride do mene in mi pregleda zavezo, ugotovi, da je vrstica napeta. Pa mi vseeno ne

zaupa. Ponovno me je zvezal z močnim jermenom. Toda, ko je to delal, sem vrvice nekoliko popustil - in v zapestju roke razširil. In ko je odšel, so roke bile že spet proste.

Že se je vlila ploha. Bliskalo se je in grmelo kot za sodni dan in lilo je, kot da se je pretrgal oblak. Prikorakamo do vojaške ceste, ki pelje na Blegoš in zavijemo nanjo. V hipu sem bil odločen! Kakšnih sto metrov naprej stoji med obema cestama Pahovcova hiša. Ta me bi ščitila na begu. Še malo naprej ta vojaška cesta zapelje v sotesko, ker se tudi na zunanji strani med obema cestama začne vzpenjati hrib (Lovrenška gora).

Pohitim z odvezavo še leve roke... Že sem gotov, ko pade povelje: »Stoj!« V trenutku zavihitim žico čez glavo, udarim po partizanu Hčevovemu Ivanu z vso močjo, kar mi je še ostalo. Napnem vse sile, in skočim - hoteč v trenutku priti varno za hišo - pa padam, padam... in obležim v jarku, ki je tekel ob cesti. Nanj nisem niti pomislil, čeprav mi je bil kraj dobro poznan. Ko priletim na dno, se otipam, če sem si kaj zlomil. Ničesar ni bilo. Na cesti pa so zarezgale brzostrelke, kot da so ponorele.

Šele, ko zaslišim povelje »Trije za njim!«, se pričnem plaziti po jarku mimo Pahovca. Čez Poljansko cesto se spustim do Sore Pljanščice... jo prebredem... in na drugem bregu padem na kolena in se zahvalim Bogu za pomoč, za nevihto, brez katere bi bil beg skoraj nemogoč.

Na drugi strani pa so trije partizani, ki so jih poslali za menoj, svetili z žepnimi svetilkami - in... in više gori... na mestu, kjer sem pobegnil, so brzostrelke pele neskončno dolgo smrtno pesem... Nato še posamezni strelji iz pištole. In tišina...

Le dež je sedaj še pohlevno padal in hladil umirajoča trupla gorenjskih domobrancev, katerih edini greh je bil neizmerna ljubezen do slovenske domovine. Še štiri dni so jih pustili tam ležati.

Tako Vencelj Dolenc.

Grobišče, kjer ležijo pobiti sotrpini Vencelja Dolenca, leži okoli 150 m naprej v grapi od prve serpentine ceste, ki vodi na Lubnik in Blegoš, ob potoku Zaplotnica pod Lovrenško goro. Tam sta dve grobišči, tik ob starem betonskem vodovodnem zajetju. Za ti dve grobišči je zanimivo, da sta označeni - domačini, oz. svojci pač dobro vedo, kdo leži notri. Narejen je okvir iz kamnja, na obeh, nad tistim pa, ki leži nekaj metrov više, pa stoji celo nov lesen križ. Danes so na obeh grobiščih rože in sveče. Domačini povedo, da so škočjeloški policaji še pred dvema letoma hodili prinešeno na grobove odstranjevat. Danes ne več.

Na drugi strani doline, po kateri teče Poljanščica, južno nad vasjo Bodovlje, so domači partizani uporabili za množični grob kar svoj nekdanji bunker. V luknjo, ki leži strmo v grapi, so postrelili 24 domobrancev s Črnega vrha in Sv. Ožbolta. Med njimi je Presečnikov, ki je imel na Črnem vrhu mogočno kmetijo. Grobišče mi je pokazal Kožuhov oča (Eržišnikov po domače), ki je, kljub temu, da ima sedeminosemdeset križev na ramenih, zakoračil strme nad svojo domačijo skozi sadovnjak v gozd, kjer je grobišče. Takoj po zločinu je šel pogledat ter nad pomorjene zasadil lesen križ. Teга sicer danes ni več, ostala je le posredla kótanjá v strmém bregu.

Naslednja množična grobišča so v samem Crngrobu, 4 km severno od Škofje Loke, kraju, ki je bil do sedaj znan po mogočni romarski cerkvi. Tam so kakšnih 200 metrov jugozahodno od vasi, ob gozdni cesti, razvrščeni štirje množični grobovi. Čez dva je celo speljana današnja gozdna cesta. Prisluhni mo domačinki, ki je bila neposredna priča morije.

»Bilo je nekega popoldneva, med 20. in 25. majem, proti večeru, ko so jih z avtobusi pripeljali iz Škofje Loke, baje iz barak za Kamnitnikom. Najprej avtobus 40 žensk. Na Gmajni (tudi Smrečje ali Les) so jih izkrcali iz avtobusa, nato pa so jih gnali mimo naše hiše do mežnarije tik nad crnogrobsko cerkvijo, kjer so jih zaprli. Za ženskami so pripeljali še okoli 70 moških. Vsi so imeli s sabo prtljago. Verjetno zato, da ne bi posumili, kam jih peljejo. Ženske so se na poti mimo naše hiše celo smejale. Moške so zaprli v mežnarijo nad štalo, kjer je bila slama. Spodaj v štali so jih stlačili (štala je bila prazna,

ker so se lastniki med vojno umaknili na Koroško).

Ko so tako knojevci hodili ponje v ta prostor nad štalo, po trojico vsakič, so v nekem trenutku preostali jetniki planili na enega izmed njih. Ostali so začeli skozi vrata besno streljati, tako da so obstrelili v nogo tudi svojega. Streljanje po ujetnikih je bilo tako močno, da se je vžgala slama. V vsesplošni zmedbi, streljanju, goreči slami, dimu, so nekateri ujetniki poskakali skozi okno iz prvega nadstropja, kjer pa so jih večinoma postrelili. Nekaj jih je zgoraj s slamo vred zgorelo. Enega so našli zgorelega ob dimniku na podstrešju - hotel je plezati... vstran od ognja in krogel. Mežnarija še danes požgana pričuje o takratnem dogodku. Dva ujetnika sta pri tem celo uspela pobegniti, saj so v sosednjih Bitnjah vedeli povedati, da je en prosil za hrano in da je bil ves opečen. To se je zgodilo zvečer, že ob mraku. Naslednji dan je sosed s konjsko vprego odpeljal 12 sežganih trupel na Gmajno, kjer so bila množična grobišča.

Na morišče so jih iz mežnarije, mimo hiše, gonili zvezane v trojkah. Ko je mežnarija zgorela, so jih iz Škofje Loke vozili kar naravnost pred jame, kjer so jih postrelili.

Med streljanjem je prišel v našo hišo knojevski oficir, ki je bil ves paničen, ob vsakem strelu se je močno zdrznil in je govoril, da tega ne more več gledati. V nekem trenutku smo zaslišali strele nedaleč od naše hiše. Naslednji dan smo tam videli le še močno krvavo sled, ki je ostala od nesrečneža, ki je hotel pobegniti, vendar so ga zadeli, nato pa kar za noge odvlekli v grobišče k ostalim.

Pobijali so jih v štiri jame, pravzaprav malo poglobljene kotanje. Prvi večer smo šli pogledat noter v Gmajno. Ženske so le malo zasuli, tako da so kar noge ven gledale, eno jamo pa sem videla še nazasuto, kjer so ležali moški križem po jami. Ob koncu opravila so jih zelo slabo zasuli, saj so celo deli teles štreleli ven. Kasneje je zelo zaudarjalo, tako da smo morali vaščani samo na ostanke nanositi zemljo, grobišča so namreč v neposredni bližini vasi.

Kot rečeno so imeli ujetniki s seboj precej osebne prtljage. Takrat so si knojevci nagrebli, kar so hoteli, tudi nekateri domačini med njimi, vendar tega ti kasneje niso razkazovali.

Ženske, ki so jih tu pobili, so bile vse mlade, 25 do 30 let, lepo oblečene, le ena je bila že v letih, tako da sta jo morala na poti na morišče dva podpirati.

Med moškimi so bili tudi Slovenci, ker se je takrat tam okoli valjalo precej dokumentov in slik, iz katerih se je videlo, da so nekateri celo brivci in čevljarji (tudi iz Ljubljane). Knojevci so nam rekli, da jih moramo pobrati in sežgati. Našli smo tako tudi dnevnik od neke žrtve, v katerem je pisalo, da so jih ujeli pri Beljaku, nato pa vrnili. Vendar so bili tudi Hrvati, celo dva hrvaška duhovnika. Baje so bile cele družine, vendar tu v Crngrobu otrok ni bilo.

Kakšno leto kasneje je naš oče učiteljem, ki so pripeljali sem svoje otroke na ogled crngrobske cerkve, povedal, kaj se je tu zgodilo. Hitro nato je bil obsojen na 28 dni zapore, vendar ga potem, verjetno zaradi tega, da se okrog tega ne bi delal še večji halo, niso zaprli.

Dva domobranca (en iz Sv. Duha, en pa iz Šutne) so ustrelili na območju južno od Crngroba; ta prostor ima danes vojska. Gospodar kmetije, kjer so ju pred ustrelitvijo zvezali in ki je bil takrat zraven, se je pred kakšnimi petimi leti smrtno ponesrečil s traktorjem prav v neposredni bližini njunega groba. « Tako takratna priča iz Crngroba.

Nek drug vir mi je povedal, da so v Crngrobu pobijali predvsem del Hrvatov, ki so jih Angleži 14. ali 15. maja zajeli v Tamswegu (severno od Beljaka). Med 18. in 23. majem so jih nato 11.000 iz Krumpendorfa (Kriva vrba), preko Področje vračali v Jugoslavijo (o tem piše hrvaški politični emigrant Ivo Omrcanin v svojih »Dokumentih«).

V Crngrobu sem tudi izvedel, da so se likvidacije vršile v sosednji vasi Plevno. In res, domačinka iz Pevnega mi je šla pokazat slab kilometer zahodno nad vasjo ozko luknjo - brezno - ki leži v strmem robu vrtače, skozi katero so porivali v globino pobite ljudi. Baje so jih samo »zasekovali« s topim orodjem, nato pa napol žive metali (bolje: porivali) v globino.

To je kratek opis o moriščih okoli Škofje Loke. Marsikdo mi je zatrjeval, da je teh množičnih grobišč tam okoli še več. Takoj bo potrebno iti v podrobnejšo raziskavo, kajti nekaj neposrednih »udeležencev« morije še živi.

STANE KOS

STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM 1941-1945

6 DEL

Vaške straže so se nato razširile po vsej Notranjski in Dolenjski. Član vodstva SLS Stare je pozneje zapisal: "lede vaških straž je tako, da jih nihče ne bi mogel preprečiti ..., komunisti so v začetku ustvarili tako stanje, da je bilo nemogoče drugače, kakor iti pot samoobrambe"²². Potem je omenil, kako je velika kolaškega župana Paternosta opozarjal pred težavami, ki jih bodo imeli zaradi vaških straž slovenski zastopniki v Londonu, pa ga je ta zavrnil: "Gospod, vi tega ne razumete. Ko bi živeli na deželi, bi videli, da ne moremo drugače, ker nas bodo vse pobili"²³.

Pri vaških stražah je bilo tako, da so nakateri fantje, zlasti pa možje, opravljali čez dan poljska dela, ponoči pa stražili naselja pred morebitnimi partizanskimi napadi. Poveljniki vaških straž so - tako poroča režimski zgodovi-

nar - "tajno prisegli zvestobo kralju Petru 2., Jugoslaviji in vrhovni komandi jugoslovanske vojske"²⁴.

"Komunistični oddelki" so bili po italijanski ofenzivi "v jeseni 1942 številčno tako slabotni ter pri ljudstvu tako zelo zasovraženi, da bi jih bila celo tako skromna in slabo oborožena sila, kakor so bile Vaške straže, sama uničila"²⁵, ko bi tem Italijani akcij proti partizanom ne omejevali. Saj režimski zgodovinar priznava, da je italijanski okupator "belogardističnim enotam dovoljeval le tolikšno stopnjo in obliko organizacije in le tolikšno opremljenost, da ne bodo v nobenem primeru mogle ogroziti njegovih interesov"²⁶.

Italijani so vaškim stražam najstrožje prepovedali vsak nastop zunaj krajevnih postojank. Prav tako so prepovedali zvezo med

posameznimi posadkami in združevanje več vaških straž v večje operativne enote, a mnogi poveljniki vaških straž so znali to prepoved obiti. Italijani so prepovedali tudi enotno poveljstvo. Še največ so dovolili takoj v začetku: organiziranje in povezavo legijskih postojank v 2. in 3. bataljon Legije smrti, ki nista bila stalno gibljiva. Vaškim stražam so postavili svoje zvezne oficirje, ki naj bi skrbeli za njih hrano, pratež, obleko, orožje in municijo, a vsaj nekateri od teh "so imeli - po naročilu - zveze s komunisti v gozdu in v kraju ter dajali narodno-osvobodilni vojski točne podatke o Vaških stražah. V vsako posadko so vsilili vsaj po enega človeka, ki ga je kraj poznal kot zaupnika komunistov"²⁷.

Po pisanju režimskega zgodovinarja Metoda Mikuža so bile (konec okt. 1942) postojanke Legije smrti in vaških straž v tehle krajih:

Legija smrti - 1. bataljon: Št. Jošt, Zaplana, Rovte, Hotedrščica (665 mož); 2. bataljon: Stopiče, Orehova, Prekopa, Kostanjevica, Škocjan (650 mož); 3. bataljon: Dolž, Semič, Metlika (416 mož).

Vsega skupaj je bilo 3499 mož. Sredi decembra jih je bilo pa že 4544²⁸.

Leta 1943 niso nekatere nešteti postojank več obstajale, ker so bile pridružene večjim postojankam. Nekatere pa v gornjem seznamu niso omenjene, npr. Ajdovec, Brezovica (pri Št. Jerneju) in več manjših vzhodno od Novega mesta.

Če sežemo tu malo naprej, da to podoba postojank dopolnimo, vidimo, da so do julija 1943 zaživele še mnoge druge postojanke: Dolenja vas (pri Cerknici),

foto: fotodokumentacija Dela

Planina (pri Rakeku), Grčarevec (pri Logatcu), Rakitna, Presarje-Zgornja Brezovica, Podpeč; Vnanje gorice, Plešivica, Log; Tomišelj, Ig, Pijava gorica; Šmarje, Št. Jurij, Boštanj, Kopanj; Škocijan, Turjak; Račna-Čušperk, Kompolje, Zdensk vas, Tisovec, Žvirče, Hinje, Struge; Velike Poljane (pri Velikih Laščah), Velika Slevica, Karlovica; Sv. Gregor, Sodražica-Čušperk; Breže, Ribnica, Stara cerkev (pri Kočevju); Krka, Hočevje, Korinj, Ambrus; Dobrič; Čatež, Rakovnik, Št. Rupert, Mokronog; Mirna peč, Ratež, Prečna, Bela cerkev, Otočec; Dragatuš, Predgrad (Stari trg ob Kolpi); Rudnik, Orlje, Sv. Urh (na hribu, namesto prejšnje postojanke pod hribom v Dobrunjah), Šmartno ob Savi, Dravlje, Dobrova, Polhov gradec, Horjul, Koreno, Žažar, Vrhnik, ki je imela desetino na Stari Vrhniki, v Bevkah, Ligojni, na Drenovem griču in na Verdu, ter Sv. Trije kralji.

Vaške straže so bile preveč vezane na utrjene postojanke. Po vsaki vojaški akciji so se vaški stražarji vrnili vanje Sicer se je večkrat brez vednosti Italijanov zbralo po nekaj vaških straž in šlo nad partizane. A na splošno so bile defenzivne. Italijani so jim izrecno prepovedali združevanje v večje enote. Ob velikih praznikih je malokatera vaška straža šla v akcijo. To so partizani brž odkrili.

Glede svobodnega premikanja po terenu je bilo pri partizanih ravno nasprotno. Pred italijansko ofenzivo so štirje partizanski odredi manevrirali v svojih širših okoliših. Po italijanski ofenzivi ustanovljene partizanske brigade so pa bile povsem nevezane na kraj ali na širši okoliš: premikale so se po vsej Ljubljanski pokrajini. V tem je bila njihova prednost, saj so se lahko združevale za večje vojaške akcije. Stalne so bile le partiznake ambulantne, zasilne bolnišnice, propagandne tehnike in nekatere pomožne vojaške ustanove kot intendantca, Narodna zaščita ipd. Slovenska legija se je zavedala, da so vaške straže preveč navezane na postojanke. Zato je hotelo njeno vodstvo poleti 1943 sestaviti iz izbranih vaških stražarjev ilegalen gibljiv odred, "planinski četniški odred" (včasih imenovan tudi "beli četniki"), ki ne bi bil vezan na nobeno postojanko. A preden je bil ta načrt uresničen, je prišlo do italijanske kapitulacije.²⁹

Nastanek "bele garde" je povzročil nemalo zaskrbljenost celo pri Kardelju, ki je kot teoretik revolucije sicer pričakoval na partizanske nastope reakcijo (antitezo!), vendar ne v taki obliki in v takem obsegu. Ko je reakcija prišla v obliki vaških straž, se je zavedel, da je te priklicalo v življenje partizansko nasilje. Devet dni po začetku italijanske ofenzive (25. jul. 1942) je zapisal: "Naši kadri, zlasti komandanti in politikomisarji ... pretiravajo v pobijanju bele garde, pri čemer gre pogosto za ljudi, ki jih morda niti ne bi bilo treba uvrščati v to kategorijo sovražnikov, so celo posamezni primeri odvratnega mučenja nekaterih ljudi, kar se je razneslo že med prebivalstvom in vrglo zelo slabo luč na lik partizanskega borca; so elemnti ropanja itd."³⁰

IOOD pa je opozoril (27. avg.), da bo kaznoval vsak poskus mobilizacije v belogardistično vojsko s smrtjo. Smrt bo doletela tudi vse, ki bi dajali beli gardi podatke o delovanju pristašev OF. Pa tudi za vsako skrivanje in hranjenje

orožja, za širjenje in skrivanje belogardistične literature.³¹

Glavno poveljstvo partizanskih čet pa je istega dne odredilo, da so vsi oboreženi pripadniki bele garde stavljeni izven zakona. Po tem odloku smejo člani Narodne zaščite in vsak partizan na mestu ustreliti beloardista, ki ga najdejo z orožjem.³²

IOOF in glavno poveljstvo partizanskih čet sta v skupnem razglasu (5. sept.) zahtevala, da protikomunistični oboroženci izroče orožje in municijo partizanom, ali pa bodo usmrčeni na podlagi odloka o zaščiti slovenskega naroda.³³

Kardelj je pisal Mačku (1. okt.), da "nikakor ne gre podcenjevati vloge in uspehov bele garde".³⁴ Zato naroča, naj belo gardo neusmiljeno uničujejo, "tiste, ki se bodo uporno borili, postreljajte... Duhovne v četah vse postreljajte. Prav tako tudi oficirje, intelektualce itd., ter zlasti tudi kulake in kulaške sinove".³⁵

Po končani italijanski ofenzivi, ko so bili partizani vojaško na tleh, je Kardelj naročil Leskošku (27. nov.):

"Oba (Kidriča in Mačka - op. pisca) bi hotel opozoriti zlasti na to, naj najodločneje udarjata po raznih svinjarjih, ki se dogajajo na terenu (likvidacije), kjer gre ne samo za to, kateri ljudje so to, ampak tudi za to, kako jih likvidirajo... Trdno zahtevajte, da smejo likvidacije izvrševati samo odredna sodišča! In tudi vi te kontrolirajte. Izdajte strogo zaupno odredbo, da se justifikacije izvršujejo samo s streljanjem, a v takih primerih, kjer se streljati ne sme zaradi sovražnikov bližine, na jak način, ki ima za posledico takojšnjo smrt".³⁶

O začetku oboroženega upora proti revoluciji je zapisal Kocbek: "Med nami se je odprla najhujša vojna, bratomorna vojna, in partija je mogla zdaj seči po svojem nesrečnem klasičnem vzorcu, ki smo se ga najbolj bali, da bi z njim v Srednji Evropi ponovila svojo revolucijo. Državljanjske vojne ni mogel nihče več ustaviti, čeprav na partijski strani ni smel nihče več o njej govoriti. Tito je po zagrebškem "Vjesniku" (24. maj 1972) to potrdil tudi za Slovence, ko je govoril o razmerah v ostali

Jugoslaviji: "Slično je bilo i u Sloveniji. Bio je to, dakle, gradjanski rat. No o teom nismo htjeli govoriti u toku rata, jer nam to ne bi koristilo." Slovenija je postala prostor najhujšega preli-vanja krvi, izgubam vojaških operacij so se pridružile vedno pogostejše likvidacije v osvobodilnih vrstah".

22 Gl. Dr. Jakob Kolarič, Škof Rožman, III. del, Celovec 1977, 282. - Citiram: Kolarič, Rožman III.

23 Prav tam.

24 Seje, Bigr, 496.

25 Čb, 212.

26 NOV, 330.

27 Čb, 213. Ta knjiga navaja nekaj primerov povezave med italijani in partizani: Partizan, ki so ga vaški stražarji marca 1943, je v Dolenji vasi pri Ribnici prepoznal italijanskega zveznega oficirja, ki se je vsak teden sestajal s partizanskim štabom in tam večkrat tudi jedel. Stanoval je pri neki komunistični kurirki za ribniško dolino. V Dobrepoljah se je italijanski por. Gabaglio družil s komunističnim zaupnikom Vodlanom. Posebno pa je protikomuniste presenetil primer iz Kočevja. Tam je patrolja vaške straže iz Dobrepolj razkrila organizacijo OF, odkrila skladišča, blagajno in tiskarno ter prišla vse glavne organizatorje. Italijani so poveljnika vaške straže aretirali in mu skupaj z nekaterimi stražarji zagrozili s smrtjo. Italijanski oficirji so gostili partijske terence v zaporu, nekaj dni pozneje vse izpustili, vaškim stražam pa vstop v Kočevje prepovedali (Gl. Čb, 213-214).

28 Mikuž, NOB II, 157.

29 Partizani so postali ofenzivni šele v prvi polovici leta 1942. Nasprotnika so napadali iz zasede ali v postojankah, nato pa so se takoj umaknili; frontalnemu napadu so se dosledno izogibali. Med italijansko ofenzivo na Rogo niso bili niti defenzivni več, kaj šele ofenzivni, saj so se ves čas umakali in bežali na vse strani. Ofenzivni so postali spet konec leta 1942, a marsikakšna njihova ofenziva se je končala z umikom in begom.

30 Dok II, 369.

31 Gl. Mikuž, NOB II, 121.

32 Gl. prav tam, 122.

33 Gl. prav tam, 124.

34 Gl. prav tam, 147.

35 Gl. prav tam, 148.

36 Jesen 1942, Ljubljana 1963, 462. - Citiram: Jesen 42.

POBITI DOMOBRANCI

V Sloveniji se je prvič o pokolu domobrancev spregovorilo komaj leta 1975, ko so Naši razgledi ponatisnili Pahorjev intervju z Edvardom Kocbekom. Dve leti za tem je izročitev in usodo slovenskih domobrancev omenil tudi Franci Strle v knjigi Veliki finale na Koroškem (Ljubljana, 1977, str. 420-425).

Nato pa do leta 1984 skoraj nič, le o.nembe, npr. v Novi reviji. Kot odnev na spis Krivda in greh Spomenke Hribar, ki govori o pokolu domobrancev in je bil namenjen za Kocbekov zbornik, leta 1984 v Ljubljani spet začnemo odkrivati resnico o strašni usodi slovenskih domobrancev. Najprej v Delu (Književni listi in deloma Sobotna priloga) od 6. septembra, pa strnjeno v leto 1985. Sledili so članki v Novi reviji in Mladini, ki je 10.10.1985 objavila dve pričevanji (Zavادلav, Hočevvar) neposredno udeleženih režimskih funkcionarjev, čemur so sledili odmevi bralcev.

Šele leto 1989 je dokončno odprlo vse tragične razsežnosti resnice o likvidacijah leta 1945. V Tribuni (5.6.89) in v Mladini (9.6.89) pod naslovom Domobranska grobišča. Mladina je objavila še dve pričevanji vrnjenih; najprej Tineta Velikonjo (30.6.89), nato pa še Franceta Dejaka (3.11.89), Tribuna pa Franceta kozine (22.12.89). Prvi je preživel Teharje, druga dva pa sta se uspela rešiti iz brezna v Kočevskem Rogu.

- Slovenska politična emigracija ves čas po vojni govori o 11 do 12 tisoč pobitih domobrancev.

- Oba zbornika pričevanj preživelih, V Rogu ležimo pobiti in Teharje so tlakovane z našo krvjo, navajata: Iz Vetrinja vrnjenih okrog 10.000 domobrancev, med njimi nekaj sto civilistov. Od tega je bilo pobitih vsaj 9.000 domobrancev. Pobili so tudi 500 vojakov in civilistov, ki so jih zajeli 8. maja na dravskem mostu v Borovljah. V Novem mestu in okolici so ujeli 1.500 domobrancev, od katerih so jih vsaj 1.000 pomorili. K temu je treba prišteti še 300 ranjencev s sanitetnega vlaka, zajetega pri Lescah. Vse skupaj torej čez 11.000 pobitih.

- Nikolaj Tolstoj navaja število od 10.000 do 11.000 pobitih in več sto civilistov.

- Dr. Ciril Žebot v Neminljivi Sloveniji (1988) govori o 11.000 ubitih.

- Dr. Peter Urbanc v Mohorjevem koledarju (Celovec, 1988) zapiše, da je bilo iz Vetrinja vrnjenih 8.450 oseb, od tega jih je bilo likvidiranih 7.500; k temu številu pa je treba prišteti še 1.500 pobitih novomeških domobrancev, ki se niso uspeli umakniti.

- Bela knjiga slovenskega protikomunističnega upora (1985) navaja vso število pobitih na strani protirevolucije 13.222, od tega 3.103 pomorjenih civilistov, 1.072 padlih borcev in 9.047 vrnjenih borcev.

V letu 1989 se je poleg množičnih likvidacij domobrancev (tudi žensk in otrok), začelo odkrivati in pisati tudi o likvidacijah drugih ljudi. tako je npr. Roman Leljak odkril in pisal o množičnem pokolu in grobišču v Košnici pri Celju, kjer so tik po vojni komunisti likvidirali 350 ljudi iz Celja (tudi ženske in otroke). Gre za t.i. »kapitalistični sloj« - za celjske obrtnike.

Podobni zločini so se dogajali po celotni Sloveniji (npr. množične likvidacije jeseni 1945 Mariborčanov na Hočkem Pohorju).

Značilno je, da o številkah poveljnih likvidacij do sedaj ni spregovorili niti en slovenski zgodovinar!

Ivo Žajdela

SLOVENSKA POLITIČNA EMIGRACIJA

(Osemdeseta leta)

V osemdesetih letih, že čisto na koncu, je padel še en veliki tabu. V letu 1989 se je začelo v Sloveniji prvič po letu 1945 brez ideoloških diskvalifikacij pisati o slovenski politični emigraciji (SPE). Najprej v Mladini in Tribuni, šele po nekaj mesecih pa previdno zgolj z omembami tudi v drugih medijih.

Poleti 1987 je bila npr. Mladina še vedno prepovedana, zaradi povsem nedolžnega prispevka v pismih bralcev. Pomemben je bil seveda pisec tega pisma - dr. Ciril Žebot. Žebota je potem tiskal tudi Celovski zvon, vendar tudi te številke niso smele v Slovenijo.

Tako je Mladina 3. februarja 1989 objavila šest strani dolg zapis z naslovom Slovenska politična emigracija, kjer se prvič po državljanski vojni na Slovenskem spet pojavijo imena najvidnejših predstavnikov SPE (Rudolf Smersu, dr. Ludovik Puš, dr. Peter Urbanc, Marjan Loboda, dr. Marko Kremžar). Prvič je tudi objavljena poslanica Slovenskega narodnega odbora, ki je najvišje politično telo SPE.

Za tem je sicer sledilo neprijetno presenečenje, saj se je, kot posledica paranoidnih razmer v komunistični Sloveniji, predvsem zaradi procesa proti četverici, 17. februarja pojavil v Mladini zapis Igorja Bavčarja in Janeza Janše »Emigranti: med represijo in kolaboracijo s SDV?«. Na šestih straneh teksta sta se avtorja s konstrukcijskimi Slovenciji najbližjega političnega emigranta Vinka Levstika iz Gorice. Upajmo, da so časi za tovrstno pisanje, minili.

Ob tem je najpomembnejše, da so se strani Mladine in Tribune odprle tudi za tekste političnih emigrantov, s čimer so bile takoj onemogočene oz. vsaj otežene nadaljne manipulacije. Teksti samih političnih emigrantov so se pojavili tudi v nekaterih drugih časopisih.

V drugi polovici leta 1989 pa se pojavi še nekaj neposrednih prič s svojo zgodbo o likvidacijah leta 1945.

Glavno politično predstavništvo slovenske politične emigracije je Slovenski narodni odbor. Predsednik je Rudolf Smersu (Buenos Aires), podpredsednik pa dr. Peter Urbanc (Toronto). Predstavništvo SNO šteje trinajst članov, sedem iz Ljudske stranke (SLS) in šest iz Demokratske stranke (SDS).

SPE zastopa življenske obrazce zahodnih parlamentarnih demokracij. To se lahko vidi iz dveh poslanic SNO, objavljenih v Mladini (3.2.89 in 22.12.89). Nekaj najeminentnejših predstavnikov je npr. ob pisateljskih prispevkih k novi slovenski ustavi izjavilo, da so ti takšni, kot jih zastopa tudi SPE. Ena glavnih nalog, ki si jih je zadala SPE, je pripovedovati novim generacijam resnico o dogodkih med in po vojni v Sloveniji.

V Buenos Airesu izhaja tednik Svobodna Slovenija. Najmočnejši zgodovinski publikaciji pa sta vestnik, ki ga izdaja politično krilo, in Tabot, ki ga izdaja borčevsko krilo SPE. Poleg teh dveh publikacij izhaja v Buenos Airesu še literarna revija Meddobje.

Treba je povedati, da je velika gospodarska kriza v Argentini tudi tamkajšnje Slovence pripeljala na rob eksistence. Meje njihove domovine pa so še vedno hermetično zaprte.

Eno od pomembnih dejanj sprave znotraj ideološko povsem razklanega slovenskega naroda je na ljubljanskih Žalah maja 1989 posajena Lipa sprave, kot živ spomenik vseh žrtev bojujočih se ideologij na ozemlju Slovenije - in zbirališče živih.

Ivo Žajdela

ODCEPITEV SLOVENIJE NIHČE NI UDARIL PO MIZI

foto: Tomi Drozg

Simbioza fisije in razkroj sožitja v vrelem tkivu, ki ga oživljajo pogodbene celice, sta prišla v pozicijo, ko prvo, ki obstaja zaradi drugega, izgublja del svoje identitete, in drugo, ki obstaja prav zaradi svoje identitete, ne želi več biti del večnega izgubljanja v prvem.

Ce osamosvojitve Slovenije »nima prav nobene zveze z razpoloženjem in s stališči slovenskega naroda in občanov SR Slovenije«, kot je še pred nedavnim svežo ljubezen z AnĐelko pogreval Božiček, potem je skrajni čas, da svoj nemalokrat ritualni oportunitizem, vsaj za časa vladanja Socialistični zvezi, izbrše iz svojega hmeljarskega notesa. Tistih dva tisoč, ki so v tork trumoma drveli na Okroglo mizo v CD, je lep dokaz skupinskega samomora po Stanovniku, ki ga - kot seveda ostalih ljudskih tribunov - ni bilo na kraju »nesreče«.

Tako kot grajamo demokratične samodržce, lahko z drugim zamahom pohvalimo organizatorje prireditve: UK ZSMS in UO SDZ, katerih namen in z njim cilj sta bila dosežena vsaj z dveh vidikov: drzna in kočljiva tema, o kateri se je do sedaj razpravljalo le v nekaterih alternativno-ilegalnih grupacijah ali bolj populistično vzeto - ob sanku, in drugič - izjemen odziv, ki je botroval masovni seansi - v glavnem separatistično nabitih emocij. Mnogi, ki jim ni uspel preboj v epicenter (Okroglo dvorano) in so si rane lizali ob monitorjih ali kar pod zvočniki, so se spraševali, kaj je z Veliko dvorano, kjer bi bili življenjski pogoji neprimerno boljši kot v Okrogli, od koder so se postopoma opotekali potencialni padalci v nezavest. In redkim je bilo znano, da je tudi Velika dvorana zasedena - študenti AGRFT (kakšnih deset) so imeli vaje za plesni projekt Vesna.

Tudi o strokovnosti samih razprav osmih povabljenih strokovnjakov so bila mnenja deljena. Dejstvo pa je, da so Menčinger (gospodarstvo), Pintar (gospodarstvo-finance), Kos (tehnologija), Gliha + Zagožen (kmetijstvo), Pirnat (pravni in politični aspekt), Šinkovec (splošno politično), Paš (pravo) in Urbančič (filozofski aspekt) kljub oporekanju nekaterih fanatikov, v neki meri le nakazali teoretične možnosti preživetja Slovenije ob odcepitvi. Kot je že v navadi, se vedno najdejo - in se verjetno še bodo - tisti, ki so bolj pametni od količine soli v lastni glavi. V ta, ali pa za kakšen drug namen, so zadevo prično snemali beograjski televiziji (tudi ljubljanski in deloma zagrebški) in seveda tisti, ki so imeli magnetofončke pod plaščem. Le kot zanimivost - tudi Radio Köln - Deutsche Welle (program za Slovence po svetu).

Pri vsej zadevi pa velja še en pravni nagelj prilepiti UNZ-ju in javnemu tožilcu, ki nista imela nobenih pomislekov, da bi dogodek prepovedala ali proti njemu ukrepala. Nekaj strahu je zlezlo v kosti le madam Lombar s Komunalnega podjetja, ki je z izgovorom, da so policaji prepovedali, blokirala lepljenje plakatov.

No, še nekaj bučk, bolj ali manj okroglih, se je pripetilo pred, na in po Okrogli mizi v Okrogli dvorani, tudi takšnih, o katerih je težko govoriti in nemogoče molčati.

Bojan Kranjc

BESEDA NI KONJ...

Ivan Borštner (študent sociologije): »Kar zadeva same okrogle mize, se mi zdi, da so bile tiste prve diskusije z ekonomskega stališča preveč pesimistično usmerjene, v nadaljevanju pa se je pokazala neka nevtralizacija ali po moje objektivnost. Kar se odcepitve tiče pa le toliko: tudi v svojih tekstih delujem v smeri končnega cilja.«

Duša Damjanovič (Politika): »Mislim, da je ideja vrlo dobra i da to treba sprovesti što prije!«

Sandi Čolnik (RTV): »Treba je biti pripravljen na vse...«

Aleksandra Plavevska (Politika Ekspres): »Ne bih, hvala!!!«

Mirjana Križman (Evropa zdaj): »Pričakovala sem, da bo to teoretska strokovna razprava, v bistvu pa je šlo bolj za politično-aktivistične debate. Sem zelo razočarana. Sicer pa je ideja o odcepitvi zame stvar, o kateri se spleča pogovarjati in postopoma...«

Veno Taufer (pesnik): »Ideja je fantastična, vendar je ta razprava pokazala, da Slovenci na to še zdaleč nismo pripravljeni, še zdaleč nismo takšni Evropejci, da bi lahko šli nazaj v Evropo kar na en, dva tri...«

Milan Lakič (Politika): »Izigravanje ludila. To nije miting nego norišnica!«

Hubert Požarnik (SDZ): »Okrogla miza je dosegla svoj namen, kajti vedno govorimo o odcepitvi, nikoli pa nismo povprašali strokovnjakov, če je to sploh moče. In današnja razprava je pokazala, da to ne bi bila katastrofa. Če Demos zmaga na volitvah, bo najprej spremenil slovensko ustavo, toko da bo zagotovila maksimalno suverenost, potem pa se bo šel pogovarjati z drugimi v Jugoslaviji ali je takšno sožitje možno oz. možna konfederativna ureditev. Če se izkaže, da to ni mogoče, smo pripravljeni izvesti referendum za osamosvojitve.«

... KONJ PA JE BESEDA.

Udba v Avstraliji

OBOROŽENI KENGURUJI

Za kaj gre? Očitno tudi za denar, saj je Jugoslovanska družba socialne blaginje v preteklih dveh letih prejela 100.960 avstralskih dolarjev. Toda to še ni vse. Vse bi bilo v redu, če bi ta družba denar, ki ga dobivajo vse podobne etnične ustanove, uporabljala v zakonite namene. Toda bančni račun, na katerega so se zlivala sredstva Komisije za etnične zadeve in ministrstva za delo, je služil za precej čudne dejavnosti. In ko so govornice o teh dejavnostih postale že neznosne in prispele na ušesa poslancev v zveznem parlamentu, je liberalni poslanec Kan Aldred zahteval takojšnjo parlamentarno preiskavo.

Zadeva je Davidu Perinu postala sumljiva tedaj, ko je pregledal letno poročilo izdatkov komisije za etnične zadeve in ministrsko delo. Ugotovil je, da je Jugoslovanska družba dobila 32.250 dolarjev. To se mu je zdelo neprimerno več, kot jih dobivata recimo italijanska in grška družba, ki zastopata veliko večji etnični skupnosti. Poleg tega pa je dobila še 8.000 dolarjev subvencij od komisije in 60.710 dolarjev od ministrstva. »Kolikor mi je znano, nobena druga etnična skupina nima večjih prihodkov,« je izjavil Perrin. »Samo še vprašanje časa je, kdaj bo stekla preiskava. Družba je dobila veliko denarja, te trditve pa so nastale v zvezi s skupnostjo. Vsekakor bi bilo porazno, če bi prišli do ugotovitve, da je avstralska država nakazovala denar za udbaške potrebe.

Je gospod Kent sodelavec udbe?

»Ta, ki pravi, da sem jugoslovanski tajni agent, je en navaden drek,« se je razburil Lewis Kent, ko so ga poslanci iz liberalnega tabora obtožili nečastnih dejanj. Seveda je za 24 ur moral zapustiti parlament, na koncu pa se je moral še opravičiti...

Gospod Kent je bil lansko leto strog odvetnik v vladni komisiji za vojne zločine. V parlamentu je zatrjeval, da so se po drugi vojni v Avstraliji naselili člani fašističnega gibanja - imenovani Ustaši, ki so povzročili vojne zločine. Imenoval je celo nekega Hrvata, ki živi v Melbournu.

Nekaj pozneje je Ken Alfred od Tomislava Bošnjaka, pomembnega predstavnika hrvaške skupnosti, prejel deklaracijo. V tem dokumentu je bilo zapisano, da je gospod Kent v stalnih in pogostih stikih z jugoslovanskim konzulom v Melbournu, Petrom Lombardićem in vicekonzulom Polojcem. Toda to ne bi bilo nič posebnega, če oba ne bi bila že od začetka osemdesetih agenta jugos-

Ko je 24. novembra gospod David Perrin, opozicijski govorec za etnične zadeve, v avstrijskem parlamentu zahteval preiskavo proti avstralski »Jugoslovanski družbi za socialno blaginjo« zaradi sredstev, ki jih je dobila od avstralske države, še niso bile znane razsežnosti celotnega primera.

lovanske udbe s čini oficirjev »na časnem delu« v Avstraliji.

Preteklost gospoda Lewisa Kenta je zavita v tančico skrivnosti. Rodil se je v Jugoslaviji (1) in leta 1954 prišel v Avstralijo. Govori tekočo srbsčino. Večkrat na leto je potoval v Beograd. Senator Short je izjavil, da je Kent kot predsednik avstralske Jugoslovanske družbe za socialno blaginjo, na sedež udbe v Beogradu prenašal podatke o hrvaških emigrantih v Avstraliji. In da imajo njegove »trditve svojo težo«, ker jih bo kmalu podkrepil s konkretnimi dokazi. »Volilci imajo temeljno pravico, da izvedo, kateri izmed izvoljenih predstavnikov je angažiran v dejavnostih, ki so uperjene v škodo avstralskih državljanov.«

Toda Kent se brani, da ga senator Short in Alfred skušata onemogočiti iz političnih razlogov in da je Bošnjak član tajne organizacije vojnih zločincev, imenovane Hrvaško revolucionarno bratstvo. Toda s to izjavo se je zapletel v lastno past. Od kod vendar ima informacije o članih neke »tajne organizacije«? V parlamentu je priznal, da je srečeval jugoslovanska konzula in vicekonzula. Zanimal pa je, da bi karkoli vedel, da sta oficirja udbe in da »ne ve za nobene informacije iz družbe za socialno blaginjo, ki bi našle svojo pot v dosjeje SDB.«

Vinko was here

Trditve, da je zvezni laburistični poslanec zaupnik Udbe, pred Hawkovo vlado postavljajo kopico vprašanj. Tako vlada kot opozicija pa sta se po razpravi v parlamentu strinjale, da je treba sestaviti posebno preiskovalno komisijo, ki bo skušala ugotoviti ali trditve o Kentovi vpletenosti v mrežo jugoslovanske tajne policije držijo ali ne.

Kentova hči Elizabeth Lloja je vodja Jugoslovanske socialne blaginje v kozmopolitanskem mestu Fitzroyu. Govori se, da je v Fitzroyu središnji točnik podatkov, ki jih je dobivala udba za to, da bi kompromitirala nezaželjene Hrvate. »Naša administracija v dosjeh nima nobenih podatkov, ki bi služili katerikoli vladi. Kolikor pa vem, nikakršni podatki niso zapustili te pisarne.«

Kakorkoli že, parlamentarci bodo sami odločali o usodi gospoda Kenta, ki bo med drugim moral pojasniti svoje stike z Ivanom Dronjićem, enim izmed uradnikov v jugoslovanskem konzulatu v Melbournu in po rangu visokim funkcionarjem Udbe v Avstraliji. Menda pravno on in njegovi kolegi 1978. leta preiskrbeli lažni potni list Vinku Sindiću, ki je delal zmedo med hrvaško emigracijo.

Borut Meško

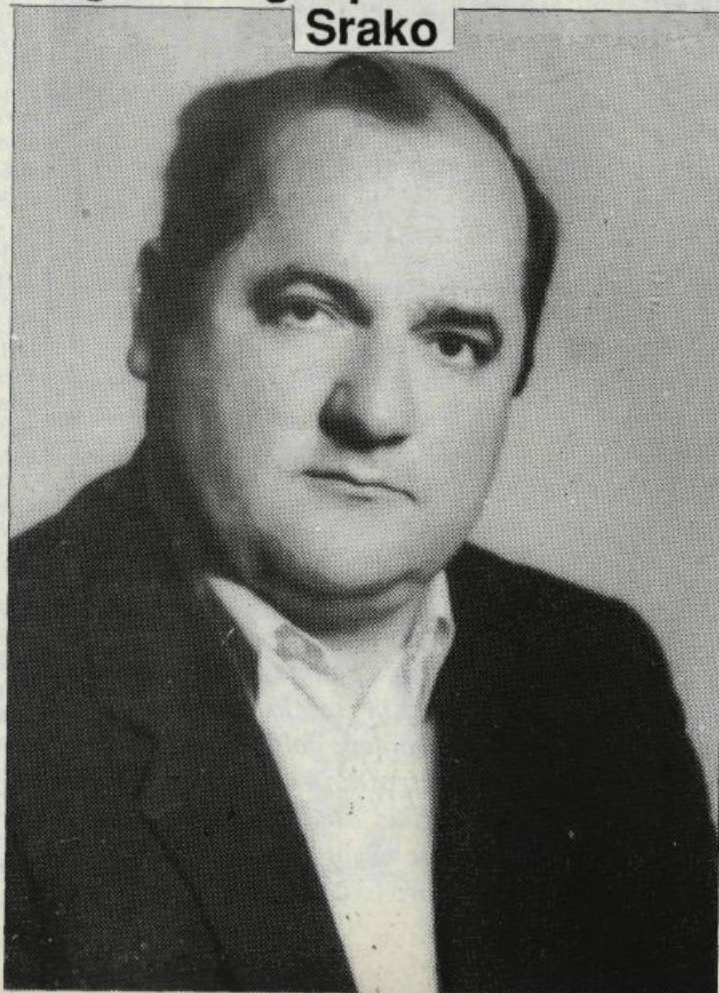

ŠE DANES ŽALJIVKA?

KLERIKALIZEM

IN CERKEV

Pogovor z gospodom Janezom Srako

Beseda klerikalizem je v našem političnem žargonu žaljivka. Kaj je vsebina tega pojma?

Janez E. Krek je že leta 1893 zapisal, da je ta beseda »tekem časa imela že silovito prilastkov: črni, mračni, temni, pogrebni, prekleti, srednjeveški, ultramontanski, fanatični, brezsmiselni, gospodstvaželjni klerikalizem«. Po Krekovem mnenju ta izraz izvira iz protestantskih krogov, ki so imeli napačno predstavo o pravem ustrojstvu katoliške Cerkve. Izraz ima torej zelo bogato zgodovino. V parlamentarnih demokracijah je postal simbol in sredstvo za izločanje kristjanov iz političnega življenja. Pomeni pa prisotnost duhovščine - klera - v političnem življenju in zlorabo verskih vrednot na političnem področju. Ta zadnji očitek je posebno hud, ker predpostavlja zlonamernost v političnem delovanju. Katoliška Cerkev je na II. vat. koncilu to vprašanje zelo modro rešila, ko je članom hierarhije prepovedala neposredno sodelovanje v dnevni politiki. Takšno delovanje je po nauku koncila domena in dolžnost vseh krščenih. S tem dejanjem je izraz klerikalizem izgubil ves dotedanji pomen in je anahronističen.

Ali lahko poveš kaj o Azgodovini katoliške politične in socialne misli?

Cerkev je bila vedno prisotna v politiki in bo tudi v prihodnje. Njena prisotnost se bo spreminjala le glede na nosilce politične dejavnosti. Ker pa človek kot posameznik vse bolj postaja odločilen politični dejavnik, bo vloga Cerkve v prihodnosti verjetno še porasla. Socialni nauk Cerkve je do sedaj razvil nekatera bistvena področja na ravni svetovnih političnih, ekonomskih, finančnih in družbenih dogajanj. K temu je treba prišteti celoten nauk Cerkve, njeno zgodovinsko izkušnjo in sedanji uvid v probleme človeštva.

Programi starih in novih političnih zvez so si podobni kot jajce jajcu. Kakšen je specifikum katoliške politično-socialne misli?

Delo na socialnem in političnem področju je vedno izraz vere v popolno človekovo odrešenost za večnost. To bi bil prvi vidik. Za kristjana je politično in socialno delovanje uresničevanje te temeljne odrešenosti v sedanjem življenju. Zato smo kristjani v tem pogledu zelo pragmatični in odprti za boljše rešitve, ker je človeško delovanje le v odnosu do končnega cilja. Ker pa naš cilj ni zaprt v ta svet, zato je samo po sebi umevno, da je solidarnost z ubogimi in ponižanimi vedno v ospredju, ker so prav ti v največji nevarnosti, da ne zahrepenijo po vsestranskem odrešenju.

Kakšen naj bi bil odnos kristjana do političnega udejstvovanja?

Politika je za kristjana sodobna oblika ljubezni do bližnjega in končno tudi dejavnost, ki človeku pomaga priti bliže Bogu preko dela za sočloveka, ki je vedno moj bližnji.

Kako vidiš odnos slovenskih kristjanov do politike?

Tega odnosa še ni na zavestni ravni. Dosedanje oblike solidarnosti so bile bolj izkoriščanje zdravega čuta za bližnjega, ki je bil tako prisoten tekem naše zgodovine. V zadnjih desetletjih pa politika ni poglobljala in razvijala tega osnovnega zgodovinskega izkustva. Od tod toliko nezaupanja do politike in političnega delovanja s strani do nedavno neorganiziranega večinskega dela naroda. Kaj storiti? Iskati ravnovesje med solidarnostjo in lastnimi potrebami, ohranjati in razvijati naravna bogastva, zlasti pa si zamisliti tak projekt za Slovenijo, ki bo postavil na prvo mesto najpristnejše prvine slovenskega genija, ki bi lahko obogatil tudi druge narode.

USTANAVLJA SE MLADINSKI SVET TO NI STRANKA. JE NEKAJ VEČ!

Ker je biblijskemu potopu podobna tudi situacija pri nas, nas ob velikem številu tovrstnih ravnanj preseneča poteza s strani »Za svobodo mislečega sveta«, ki poskuša z ustanovitvijo Mladinskega sveta Slovenije združiti raznovrstna mladinska združenja na palubi ene same barke. Z eno samo večjo ladjo, pa čeprav z različnimi navigatorji, bi poplavo lažje preživeli brez izgub, predvsem pa bi bili sposobnejši za delovanje, ko se narasle vode umaknejo.

Vloga Mladinskega sveta Slovenije je v sodelovanju pri oblikovanju mladinske politike, kot to ustreza njegovim članicam in potrebam slovenske mladine. Seveda sledeč vodilo: »Združeni smo močnejši.« Brez izgubljanja besed - hvale vreden namen. Moti samo tisti nelagodni občutek, ki si ga pridobimo z izkušnjami in je posledica spoznanja, da ni nobena zadeva tako dobro izpeljana, kot je dober njen namen.

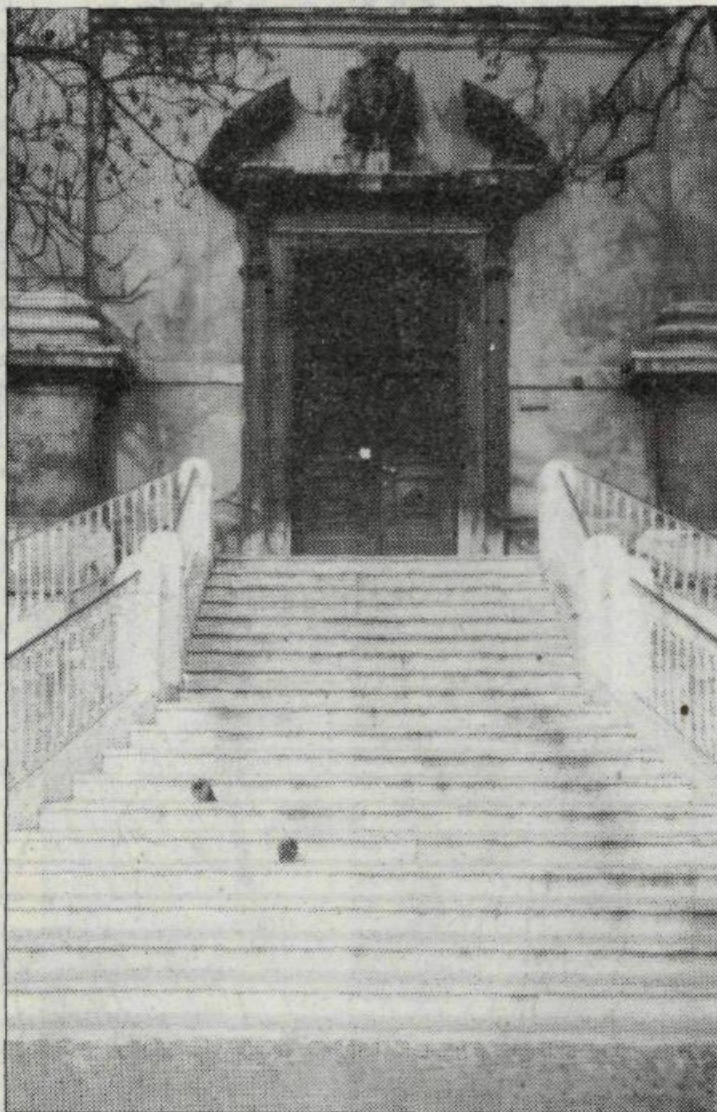
Iz poročila, ki ga je izdala delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov devetih mladinskih združenj - od Zveze prijateljev mladine preko Medškofijskega odbora za študente do Republiške konference ZSMS - lahko povzamemo nekaj najosnovnejših točk, ki dokazujejo potrebo po takšni organizaciji, hkrati pa vzbujajo vsaj kanček dvoma v realizacijo zamisli brez nekaterih motečih dejavnikov. Poskušajmo torej slediti nekaterim ugotovitvam, do katerih je prišla delovna skupina na devetih delovnih srečanjih:

- o skupni organizaciji

Mladinski svet Slovenije naj bi bila skupna organizacija prostovoljnih in avtonomnih združenj. MSS naj bi tako postal prostor srečevanja med združenji mladih in dejavniki, ki posegajo v prostor mladine. Prostovoljnost bo tako temeljila na načelu največje koristi posameznih skupin, kar je popolnoma razumljivo, saj so časi bojev iluzornih skupin koristi vsaj deloma za nami. Moti samo vneto zanikanje paternalizma s strani iniciatorjev, saj je splošno znana resnica, da imajo take in podobne organizacije skoraj vedno paternalističen odnos. Če ne že od samega začetka, pa si ga pridobea kasneje. Če ne že zaradi same narave organizacije pa zaradi posameznikov, ki jo vodijo.

- o MSS kot instituciji avtonomnega združevanja mladih

Po razpadu ZSMS v dosedanji obliki je resnično nastala potreba

V pričakovanju Vesoljnega potopa si vsi posamezniki in organizirane skupine tešijo barke ali pa si sposojajo bolj ali manj ohranjene čolničke, na katerih bi srečno preživeli katastrofo in iz nje prišle kar najmočnejše, če ne že edine. Med samim potopom pa vneto odrivajo bradomolce nazaj v narasle vode, če pa jih že vzamejo na krov, store to iz lastnih koristi.

po vezni organizaciji formalnih in neformalnih mladinskih združenj, ki bi zagotavljala prodornost le teh.

- o nujnosti avtonomije sedujočih mladinskih združenj

Ker nam večkratno poudarjanje avtonomnosti posameznih združenj vzbuja sum (taki pač smo ljudje), se pri tej točki avtomatično vprašamo, kakšna avtonomnost neki? Tako naletimo na dve različni avtonomnosti, ki pa se med seboj dokaj povezujeata. Prva je samostojnost v okviru MSS, ki je po določilih poročila delovne skupine nespoma, druga pa je pravzaprav neavtonomnost posameznih mladinskih združenj, ki so v veliki meri odvisna od seniorskih organizacij, npr. mladi socialdemokrati, ki so v bistvu podmladek Socialdemokratske zveze Slovenije. Dvom v popolno avtonomnost torej ni tako absurd, kot je to razvidno iz temeljnih določb izhodišč za ustanovitev Mladinskega sveta.

- o političnosti

Po mnenju delovne skupine in iniciatorjev je razprava o političnosti Sveta neumestna. Vendar pa se to zdi samo na prvi pogled, saj imajo mnoga od bodočih članic popolnoma političen značaj, še več, mnoge med njimi so celo deklarirane kot politične stranke v obstoječem boju za oblast. Tako v trenutku, ko se skupine s političnimi cilji v sicer nepolitično deklarirani Mladinski svet, postane tudi ta - sicer neformalno - politična organizacija. Kljub vsem izjavam o nepolitičnosti in nadstrankarstvu.

Vsa zadeva močno spominja na dogodke iz naše polpretekle zgodovine, katerih začetek je bil v Vidmarjevi vili na obrobju Ljubljane, konec pa se vleče v današnji čas. Zbrani predstavniki različnih strank so v imenu višjih ciljev ustanovili nadstrankarsko organizacijo, v kateri so bile združene formalno avtonomne in enakopravne skupine. Dejansko pa se je zelo hitro celotna OF prelevila v paravan za legalizacijo doseganja ciljev neke davne Partije.

Seveda ustanovitev organizacije, kot je Mladinski svet Slovenije, nikakor ni tako usodno dejanje, še manj strah vzbujajoče, še vedno pa bi bilo bolje za slovensko mladino, da bi bila podobnost v razvoju obeh organizacij zgolj slučajna. V kar pa, po pravici povedano, ne verjamem, saj je edina politično nedolžna bodoča članica Mladinskega sveta Zveza tabornikov Slovenije.

Peter Žnidaršič

foto: Karli Erdlen

NE ČAKAJ POMLADI...

DEMOS in DEMONI

Misijonarska gorečnost petih
apostolov: »Poslednji bodo prvi!«

Ko je pred bradatim puščavnikom v času nestranskega pluralizma brez kakršnegakoli logičnega piromanskega postopka zagorel grm in gorel, ne da bi delal reklamo za črne zombije, je gospod Mojzes spoznal, da je nemara bolje, če se vrne v ilegalo, kot pa da postane tovariš. Ker je predolgo okleval, so ga ognjeni zublji požrli. Mnogo let kasneje, ko je pepel njegove ideologije že dodobra posul zoglenele duša, se je vrnil, da bi obračunal z rdečimi demoni. Postal je Demos in v torek je imel tiskovno konferenco, katere poanta ni sejala pričakovanega revanšizma, ampak nekoč že izgovorjeni rek: »Poslednji bodo prvi!«

Od Pen kluba do večnosti

Pet veljakov združene petstranske koalicije, ki jih ne vodi le politični interes, ampak - kot zatrjujejo - gre za temeljno kulturno dejanje v prostoru slovenskega političnega življenja, je bilo prvič, odkar besedo demos izgovarjajo v superlativih, videti nekoliko bolj optimistično zabeljene. Iz oči v oči sami med sabo in s solidno zasedbo sedme sile so izžarevali patetično poezijo vizije prihodnosti, surrealistične prijeme aktualnosti in dekadentne obsodbe časa, ki se ga nekateri izmed njih spominjajo tudi po progastem modnem trendu. Med slednjimi vsekakor prednjači Demosov šef in kandidat za predsednika predsedstva SRS Jože Pučnik, ki ga tudi devetletno pranje možganov ni izmozgalo v tolikšni meri, da v emigrantskem zavetju ne bi mogel tuhtati o »comeback-u« na srednje velika vrata. Dobro leto in pol borb s ščurki ima v svoji kartoteki tudi kandidat za člana predsedstva Franc Miklavčič, poročnik v pokoju in antikomunist v delovnem razmerju. In ko že ravno etiketiramo Demosove eminence, bomo (da ne bo zamere) nalepili še ostalo trojico kandidatov za predsedstvo: Ivan Oman, Dimitrij Rupelj in

Dušan Plut. Udarna petorka opozicijskega giganta (no, brez pretiravanja - obstajajo še nekateri manj agrarni faktorji), prav nasprotno kot ZKS, (uspeh bo koalicija somišljenikov s socialističnimi načeli) poudarja, da ne glede na parole enih in drugih (ZK in SZ) ostajajo nasprotniki. Povsem drugačna pa je ljubezen do ZSMS, saj ji priznavajo pozitivno vlogo pri demokratičnem odpiranju in jo gledajo kot potencialnega zaveznika na volitvah.

Padajo zvezde

»Ko prestara je bila za na cesto, mlajša na Tromostovju ji prevzela mesto...« Hm, morda verza (ko pišem, namreč poslušam radio) sploh ne sodita v kontekst (tako ali drugače), ko se igramo z volitvami, ali pa - vendarle najdeta svoje mesto, če gre za farso. Kdo bi vedel?! Ko je bila zastava Zedinjene Slovenije brez zvezde, tudi nihče ni pomislil, da se bodo našli rdeči dekoraterji, ki jim niti na kraj pameti ni padlo, da bo nekoč spet visela v svoji prvotni obliki. Na tiskovni konferenci je bila kljub srbečici nekaterih dopisnikov brez zvezde zvezda predstave. In niti je ni Francjožefve kako zanimalo, ko je beseda nanese na vpliv strank na medije (ni bilo Bavčarja in Janše, da bi povedala, kdaj se bo Demokracija namesto neodvisen časopis imenovala trobilo Demosa), je Pučnik med drugim priznal, da se ne boji TV dvoboja s Kučanom in da o Demokraciji kot glasilu opozicije (bolje - antikomunističnem manifestu) ne ve kaj dosti, bi pa zelo rad, da bi postala njihova, čeprav - kot pravi - nimajo trobila nikakršne prihodnosti.

In kakšno prihodnost imajo tisti, ki se preživljajo s članarino in po dvema uradniškima plačama? Lojze Peterle (SKD): »Zmagal bo tisti, ki bo imel manj denarja.« In poslednji bodo prvi, bi dodal Mojzes. Če ne bi šlo za golaž, napovedujejo kuharji...

Bojan Kranjc

NAJVEČJA NEVARNOST NAŠE DOBE

KOMUNIZEM

Padajo kot domine

Mi, boljševiki, smo skromni, neosvajalski ljudje. Kljub temu pa nameravamo osvojiti svet s svojimi idejami. (Mihail Kalinin, O književnosti)

Der Kommunismus ist die notwendige Gestalt und das energische Prinzip der nächsten Zukunft, aber der Kommunismus ist nicht als solcher das Ziel der menschlichen Entwicklung - die Gestalt der menschlichen Gesellschaft. (Karl Marx, Nationalökonomie und Philosophie)

Ko delamo politično bilanco preteklega leta, ne moremo mimo padca malone

foto: Joco Žnidaršič

vseh rdečih Brastilj evropskega soerealizma in splošnega upora Logosa proti komunističnemu Mytosu, če parafraziramo Ernesta Kriecka. Morda je še prezgodaj, da bi lahko govorili o francoski revoluciji vzhodnoevropskih narodov, ostaja pa neizpodbitno dejstvo, da je tako osovražena varianta pancer boljševizma bližje zatonu kot kdajkoli prej v neslavni sedemdesetletni zgodovini komunizma kot vladajoče državne ideologije.

Komunizem se je pojavil, da bi spremenil vse zgolj zato, da bi ostalo vse tako, kot je bilo prej. V imenu novega boga je prinesel nov opij za ljudstvo, religijo, ki naj zatiranim pomaga iz pekla, privilegirane pa naj tja porine. Toda zgodilo se je, da so novi apostoli ljudem odvzeli tudi tisto, česar nikoli niso imeli, in jih oropali za vse, razen za agitpropovsko besedičenje in iluzije o komunističnem rajju na zemlji. Toda tudi v namišljenem rajju se vedno najde pretkana, goljufiva kača, ki poskrbi, da ljudje poskusijo sadež s prepovedanega drevesa spoznanja. In takrat jih ni več mogoče zaustaviti. Rdeče trdnjave se rušijo kot domine, prihaja nekaj novega (starega). Boljšega?! Zatorej lahko vzkliknemo: Komunizem umira, živel komunizem!

Upoštevač Borgesovo tezo, da sedanost preoblikuje naše pojme preteklosti prav tako, kot bo preoblikovala prihodnost, pomeni minulo leto streznitev, spoznanje, da so bile številne nekdanje poveličevane osebnosti in njihova glorificirana dejanja zgolj velika zabloda, avreole okrog njihovih glav pa le sence trnovih kron, ki so jih naredili svojim ljubljanim narodom.

Končno moramo zbrati dovolj moči in poguma, da tistim, ki so razkrinkali totalitarno komunistično diktaturo že ob njenem rojstvu, izrečemo priznanje zaradi njihove jasnovidnosti, pa čeprav so njihovi pogledi na človeka, svet in družbo, v kateri živimo, drugačni od naših.

In morda se je prav zato zanimivo ozreti petdeset let nazaj, ko sta fašizem in nacizem doživljala pravi razcvet, hkrati pa se je dokončno uredila nova, socialistična oblast v Sovjetski zvezi. V tem času, natančneje leta 1937, je papež Pij XI. izdal znamenito encikliko o brezbožnem komunizmu, v kateri svetuje katoličanom, kako naj se bore proti »največji nevarnosti naše dobe«. Leta 1939 pa je v Ljubljani izšla knjiga dr. Ivana Ahčina o komunistični nevarnosti »s ciljem razkrinkanja satanovih odposlancev«. Kljub temu, da gre za izrazito protikomunistično propagando, porojeno iz strahu in sovraštva, napisano s stališča ortodoksnega klerikalizma, je delo svojevrstno in na trenutke celo lucidno seciranje komunističnega fenomena. Prav zato, in ne, ker bi se z vsem zapisanim strinjali, smo se odločili, da predstavimo nekaj zanimivih misli iz knjige, predvsem tistih, ki so se v zadnjih petdesetih letih na žalost izkazale za resnične.

Ahčin, sicer duhovnik, aprila leta 1941 izvoljen v narodni svet in od leta 1942 glavni urednik dnevnika Slovenec, že v uvodu razgalja komunistično dvojno moralo, Janusovo podobo novodobnih homo duplexov: »Komunizem se vsak čas človeštvu predstavi pod drugo podobo in se ne plaši pred nobeno zvezo in pred nobenim, še tako hudim nasprotjem. Sedaj se veže z demokracijo, sedaj z diktaturo, temu obljublja mir, drugemu grozi s krvavo vojsko. Izgrabi prav vse za svojo agitacijo in za svoje razdiralne cilje. Vsa sredstva so mu dobra za rušenje socialnega reda in obljublja vsem nezadovoljnejšem, vsem trpečim, vsem, ki se čutijo prikrajšane in zapostavljene v življenju, in še posebej vsem utopističnim sanjačem srečo in raj na zemlji.«

Zares, za vse vožde in conducatorje komunizma nekdanj in danes je značilno teleološko dolgoročno koncipiranje komunističnega razvoja -

odrekajte se vsemu (od kruha do svobode), pa se bosta našim vnukom cedila med in mleko. Gre torej za eno od inačič religioznega verovanja v svetlejšo prihodnost. Če nas vera tolaži, da bo naše trpljenje poplačano v posmrtnem življenju, nas komunizem prepričuje, da se moramo boriti in trpeti, da bi bilo lahko lepše našim znancem. Torej je komunizem neke vrste religija ali točneje misticizem. Tudi komunizem ima svojo biblijo in svoje preroke, na katere se sklicuje. Ima svojo duhovščino, svoje redovnike. To so »čisti« komunisti, ki so vsi prežarjeni s popolnoma pravovernim komunističnim duhom, ki so se docela predali in mu služijo z vsem srcem. Gre za člane stranke, ki sestavljajo elito. Religiozen značaj komunizma nam končno tudi ne more razložiti, zakaj je tako nepomirljiv nasprotnik vseh drugih religij, kot tudi njegovo naravnost fantastično propagando. Sredstva za doseg posvečenega cilja niso pomembna, kajti že Marx nas svari, da bo prihodnost človeštva ali komunistična ali barbarska. Mnogi, ki so desetletja trpeli v pričakovanju komunizma, so se vsemu, kar samo od daleč spominja na vizijo komunizma, odrekli. Kaj pa, če se uresniči Marxova prerokba o barbarstvu? Huje pač ne more biti, se tolažijo komunistični renegati.

»Ali morda ne zahteva tudi komunizem vsemogočne države? Ali ni tudi komunizem brezobzirna diktatura enega človeka? Ali ne vlada tudi v Sovjetiji samo majhna politična skupina, ki je v svojih rokah združila vso oblast in katere sklepi niso podvrženi nobenemu nadzorstvu in nobeni omejitvi? Ali ne vodi komunistična diktatura v popolno samovoljo? Mar ne sega po najbolj brezobzirnih in krvavih sredstvih, da zatire sleherno nasprotno mišljenje? Ali ne zatira komunizem tudi najbolj osnovnih človeških svoboščin?«

Nekaj podobnega piše tudi Milovan Djilas, človek, ki je spoznal ves blišč komunistične oblasti in vso bedo disidenta in preganjalca v (kvazi) komunističnem režimu. V knjigi Novi razred, protikomunističnem brevirju Zahoda, je v drugi polovici petdesetih let zapisal: »Komunistična vlada je partijska vlada, komunistična armada je partijska armada, država pa je partijska država... Najtežje je komunistom mogoče oprostiti tiransko kontrolo nad človekom, njegovim umom in duhom. Ideološka enotnost, ki jo KP nalaga svojim članom, neizogibno privede do diktature posameznika. Čeprav partijsko vodstvo ali partijska oligarhija imenuje svojo vladavino diktatura proletariata, je to zgolj ideološka maska za avtoriteto partijskih voditeljev. V komunističnem sistemu se zakonodajna oblast ne more ločiti od izvršne oblasti. Tisti, ki zapirajo, tudi sodijo in izvršujejo kazni. Komunistična država je nujno militaristična, ker je tako teoretično kot praktično zasnovana na instrumentu sile. Obstajajo trije osnovni

dejavniki kontrole nad ljudmi, ki so koncentrirani v rokah partijske oligarhije - oblast, lastnina in ideologija.« Zanimivo, da bo knjiga Novi razred, za katero je jugoslovanski tisk ob njenem izidu v tujini pisal, da gre za sramoten protikomunistični pamflet intrigantskega politikanta, in zaradi katere je bil Djilas celo zaprt, letos izšla tudi pri nas. Zares, tempora mutantur...

Ivan Ahčin v poglavju o morali komunizma piše: »Komunistična morala dejansko uzakonja tiranijo in duhovno zatiranje vsega, kar služi njegovim razrednim koristim. Samo komunisti imajo pravico, vsi drugi so brezpravni. Le oni imajo pravico zborovanja, pravico do tiska, politične svoboščine, pravico do dela in življenja, vsi drugi pa so brezpravna raja. Toda to je morala močnejšega, morala pragozda! Le obžalovati je treba, da so si jo osvojili komunisti, ki bi morali vendar vedeti, kako bole socialne krivice. Tiranski državni totalitarizem komunistične države ni zato, ker se le-ta izdaja za proletarsko, nič manj sovražen in krivičen osnovnim človeškim pravicam.«

Čas je potrditi Ahčinovo tezo, da se diktatura peščice poklicnih revolucionarjev v imenu ljudskih množic prej ali slej sprevrže v diktaturo posameznika ali skupine ljudi posebnega kova nad celotno družbo. Komunizem pa je hkrati gladiatorski boj za oblast, v katerem močnejši neusmiljeno obračunavajo s šibkejšimi in manj spretnimi po preizkušenem inkvizicijskem receptu, ki se bistveno ne razlikuje, pa naj si gre za Sovjetsko zvezo, Romunijo, Albanijo, Kubo, Severno Korejo, Jugoslavijo ali katerokoli drugo socialistično državo. Nič blasfemičnega ne bomo storili, če ponovimo Ahčinove besede, češ da je komunizem »strašni zločinski terorizem, enako nečloveški kjerkoli pride na oblast«. In kolikor časa tam ostane, bi lahko dodali. Likvidacija slehernega nasprotnika režima je prikazana bodisi kot pravična kazen za sovražnika proletariata bodisi kot samomorilsko dejanje grešnika, ki je spredel svojo strašno zмотo, torej kot najvišja oblika samokritike, ki jo komunisti negujejo kot eno svojih pomembnih vrednot.

Ko Ahčin analizira položaj delavca v Sovjetski zvezi, argumentirano ugotavlja, da je »deveti kongres ruske komunistične stranke že leta 1923 na predlog Lenina odpravil kolektivno kontrolo delavcev nad obrati«. Na njeno mesto pa je stopila osebna kontrola ljudi, ki so bili na te položaje imenovani s strani partije in tako združili ekonomsko in politično moč. Tako je ostalo nadzorstvo delavcev nad proizvodnim procesom le demagoška floskula državno partijske oligarhije, kakršna je tudi proklamirana svobodna strokovna organiziranost sovjetskih delavcev.

»Sindikati so postali brezmočno orodje v

rokah vsemogočne države, ki se strokovnih organizacij poslužuje na ta način, da iztisne čim več iz delovnega ljudstva. Naloga komunističnih sindikatov ni, da varujejo delavca, temveč nasprotno, da ga izkoriščajo, da ga čim bolj priganjajo k delu in ga ponižujejo v brezdušno proizvodno sredstvo. Sovjetski sindikati ne ščitijo delavca pred delodajalcem, to je pred državo, ampak so najmočnejše orodje države za zatiranje in izrabljanje delavstva. O svobodnih strokovnih organizacijah v sovjetski Rusiji torej niti približno ni mogoče govoriti. Tudi štrajki so v Sovjetiji, deželi svobode, prepovedani!«

Zares lucidna ocena, ki bi jo poznavalec razmer v socialističnih državah lahko še pred nekaj leti mirne duše prepisal.

Za konec morda še odlomek iz malo znanega ameriškega komunista Andrewa Smitha svojemu prijatelju, ki ga je napisal potem, ko je bil od leta 1932 do 1935 v Moskvi: »Nikar ne verjemi pravljicam, ki ti jih pripovedujejo, da bi te prepričali, da ni v sovjetski Rusiji nobenih razrednih razlik. Delavci so tam razdeljeni v razrede! Tisti, ki največ trpe, dobivajo najmanj. Ljudje brez žuljavih rok so na najboljših mestih in jim režim povsod daje prednost. Trdno sem prepričan, da bi se socializem mogel prej uveljaviti v Ameriki kot v Sovjetski zvezi pod komunizmom. Tu sta komunizem in socializem doživela popoln polom. Oba se nate, da storiš vse, kar je mogoče in preprečiš, da bi sotovariši prihajali v to deželo. Kajti tu ni mogoče zdržati. Nikar se ne daj varati propagandi, ki stvari čisto drugače slika, kakor je v resnici. Kajti nekaj takega, kar sicer imenujemo poštenost, ne boš našel v komunistični stranki ali med uradniki, ki so tu odločujoči gospodje.«

SIMON BIZJAK

PARTIJSKI TANGO BOGOVI SO PADLI NA ZVEZDO KONGRES SLOVENSkih KOMUNISTOV

Njegovo veličanstvo Čas in njegova najdražja kurba Politika sta tako kot celo lansko leto tudi ob koncu koledarskega spiska seksala v zelo nepredvidljivih pozah. In sploh ni dvoma, v kateri od obeh variant spolnih organov so pristajali bolj ali manj naključni ljubitelji tovrstne pornografije. Če gre verjeti ginekološkim analizam, ki niso v službi vladajočega orgazma, potem je politika takšne sorte prostitucija, da je notranja satisfakcija njenih najožjih podanikov premosorzema z globino osvojenih etapnih ciljev v kanjonu analne odprtine. Oportunizem kot ideološka onanija pa za vsakega individuuma predstavlja moralni doping, ki v pogojih zaostrenega nimfomanstva kljub intelektualni apotentnosti v največji meri pripomore k uresničitvi bolestnih osebnih iluzij.

In takšen kupleraj, mogoče za stopnjo ali dve erotično manj nabit (nebogljenu delegatu in pristranskemu novinarju je kot ponavadi vse izgledalo cool), se je neposredno pred obletnico rojstva krščanskega mesije, Jezusa, odvijal po osvetljenih hodnikih, dvorinah, WC-jih in ob redkih, a zato toliko bolj obljudenih šankih - v Cankarjevem domu. Memento vivere - memento mori!

- Dolgost življenja našega je kratka ...

Že kar lepo število razjarjenih pučistov je prekrila romunska zemlja, odkar je naš prijatelj Ciril R. sklenil dvodnevni ringaraja rdeče-rumenih duš. Cankarjev dom, ta kontrarevolucionarna trdnjava (glej korzo tretje Jugoslavije) kot ga etiketirajo plemenske skupnosti z Vzhoda, se je tokrat - skupaj z levkociti socializma - izneveril svoji perverzno-prevratniški tradiciji bombardiranja krivično obstoječega. Sicer pa, prirodoslovno gledano, ni krivo mravljišče, če se mravlje tuširajo z mlačno deževnico. Kakorkoli že, tempo našega skupnega drvenja do Šentilja (dlje zaenkrat le raja, sistem pa ne) je po kongresu ostal približno isti. Morda se bo kakšnemu faktorju, ki naseda lepim besedam, zazdelo, da se je zaloga kisika povečala, in da jo

bodo Oranžada kids pričeli v CO₂ pretvarjati takoj, ko se bo pojavil vzgonski veter. Pretvarjanje ali kakorkoli že imenujemo ta proces, mora imeti svojih jaje vreden naziv in komur znana je resnica, ve, da se kljub kongresnemu megareklamiranju in artikularnemu kokodakanju ni rodilo jajce, ki bi bilo osnova za pošten spomladanski liker ali vsaj konkretno prozahodnjaško pobarvan pirh. Dejstvo je, da so se poleg famozne yellow star bolj ali manj izvirne (ali ukradene) ideje farbale že vsaj pol leta prej in logično bi bilo zaporedje, da se ti umotvori konkretizirajo, ne pa da se vse skupaj sprevrže v papagajsko veseloigro Kučanova uvodnega govora. Zajetno zbirko promil končnega fiaska nosijo partijski špikerji-voditelji štirih skupin in delovna predsedstva, ki so bila nemalokrat epicentri debilnih razprav.

...

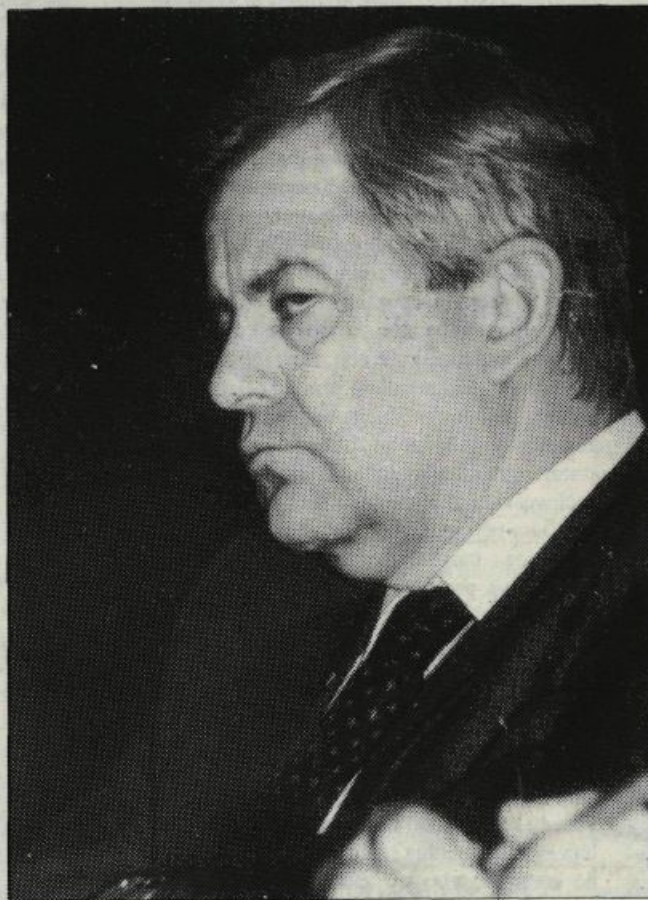
Oman: »Splošno znana stvar je, da ljudje mislimo, ker smo hodili vsi v šolo in nekateri bili ali ste bili celo zelo dobri in odlični, da smo postali pedagoški strokovnjaki vsi, kar seveda ni res...«

Predsedujoči: »Gre za nesporazum. Jaz sem vprašal, če ima kdo kakšno repliko glede novega teksta o razvojno motenih otrocih...«

Delovna predsedstva (vile sojenice - po Kučanu) ob nobenem predlogu ali temi namerno niso skušala peljati razprave v neko vnaprej določeno smer in tako je usoda kongresa krmarila med nasprotujočimi si pogledi - kot kongresne odločitve pa so se sprejemala le večinska mnenja, kar ni ravno lep primer notranje partijske demokracije (hrvaški komunisti so v čistopise kongresnih dokumentov vnašali tudi stališča manjšin med delegati).

- Kaj znanec je zasula že lopata ...

Čeprav je imela novopečena partijska sekretarka Sonja L. (v resnici je mnogo mlajša) polna usta (ne le na sliki!) sladkih in vznesenih besed o rajanju kot kongresu odločitve, je vse skupaj spominjalo na **deja vu**. Prav zanimiv štos je bil s kartončki

(rdeči-za, zeleni-proti), s katerimi so bili delegati - ne le posrečene figure, ampak so v nekaterih obrobnihih momentih spominjali na ponosne arbitre z dvema Jockerjema v notranjem žepu sakoja. Prav pri srcu. In zaradi takšnih okoliščin, lahko verjamemo, so bile opredelilne emocionalnega tipa. Glede na to, da so bile vse kongresne odločitve sprejete na podlagi plohe rdeče kartonijade, se za rumeno zvezdo, modro podlago in zelenim modnim dodatkom v resnici skriva rdeča kri in meso. Kot banalen primer lahko vzamemo čisto človeško lastnost: kaj bo prva reakcija komunista, ko ga spraviš v zadrego? Bo porumenel ali zardel? Ha, poskusite sami. No, dovolj bodi eksperimentiranja!

Ena od rdečih niti, ki se vztrajno vleče in (za nekatere nehote) zapleta v klobčič partijske preнове, je njena nebrezmadežna preteklost, katere glavni junaki so dandanes le še revolucionarno-mesarski eksponati. A še vedno zelo živi (na kongresu so se najbolj varne počutili v bližini šanka). Milan K. je v uvodniku tej neprijetni temi namenil kar štiri minute in se zavzel za pogumen, kritičen in objektiven premislek ter predlagal, da se takšna »praksa« obsodi: »Vsem tistim, ki jih je tako početje v imenu naše organizacije prizadelo, pa se opravičimo in v največji meri poskrbimo, da se odpravi kar največ tudi človeških in materialnih posledic nekdanjega samopašnega obla-

stniškega početja.« V kasnejših polemikah (z medlimi predlogi obsijanah) so se okrog te iniciative pojavljali različni tuhtuidi, med katerimi je bil najkonkretnější tisti, da se prizadeti osebno obrnejo na ZK (v tem primeru bi bila Tomšičeva bolj obljudena kot Čopova v prednovoletni mrzlici). Ja, prizadeti. Kaj pa mrtvi? Pri nešteto kočljivih vprašanjih, od katerih ima vsako v svojem odgovoru na vesti vsaj eno človeško življenje, bodo slej ko prej reagirali tudi tisti, ki zaenkrat še skrivnostno molčijo in v spominih na mladost glodajo kosti nekontrolirane evforije.

Odrpte noč in dan so groba vrata ...

Poleg božičnih aleluj (časovni balzam za frustracijo) in tekmovanja mulcev v skokih z rolko pred MM, so kongres v ozadje potisnile tudi krvave zdrahe Top liste socrealistov iz Bukarešte in okolice, ki so kongresujočim sesto-pnikom jasno pokazale, da z blefiranjem ne bo mogoče ohraniti niti R-ja niti A-ja in da je usoda J-ja prav tako v njihovih kot v rokah ostalih sedmih (petih) samozvanih narodnih rešiteljev. Ne bodi len - so sprejeli resolucijo o Romuniji, ki bi se (ob nekaj lektorskih posegih - vsebina ostane identična) ob zdravi meri samokritičnosti imenovala Yugo resolucija. Kot primer le citat prvega odstavka: »Eden najtrših stalinstičnih režimov vzhodne Evrope,

ki je svoje ljudstvo pripeljal v skrajno bedo in obup, nad manjšinami pa izvajal genocid, danes doživlja pričakovani, a žal romunski krvavi konec.«

»Tovarišice in tovariši, malo bom sekal drva...« (Matjaž K.), vendar: »... ne mislim na nikršno rezanje glav...« (Veljko R.), ker: »Pri najboljši volji ne vidim nobene dvignjene roke...« (Janez K.).

Al dneva ne pove nobena pratka.

Kongres gor, kongres dol, politične nakane in strategije vijugajo naprej - naravnost. Preden pa se na odprtem volilnem ringu spoprimejo vse obubožane (finančno) opozicijske sile (z relativno dosti kosi mesa) s spreobrnjenimi rumeno-zvezdaši na svobodnih, poštenih in demokratičnih volilnih palačinkah, bo poleg reklame treba najti še dovolj marmelade, orehov, čokolade - skratka tistih slaščic, na katere bodo padale muhe. Zmaga bo sladka. Toda, ko bodo muhe požrle dobrote, bo breme oblasti čedalje bolj grenko. In potem spet znova. Ubogi narod, kakšna manipulacija!

Toda...

»Znabiti, kdor zdaj vesel popeva,
v mrtvaškem prti nam pred koncem dneva
molče trobental bo: Memento mori!«
(France Prešeren)

Bojan Kranjc

100,2 MHz

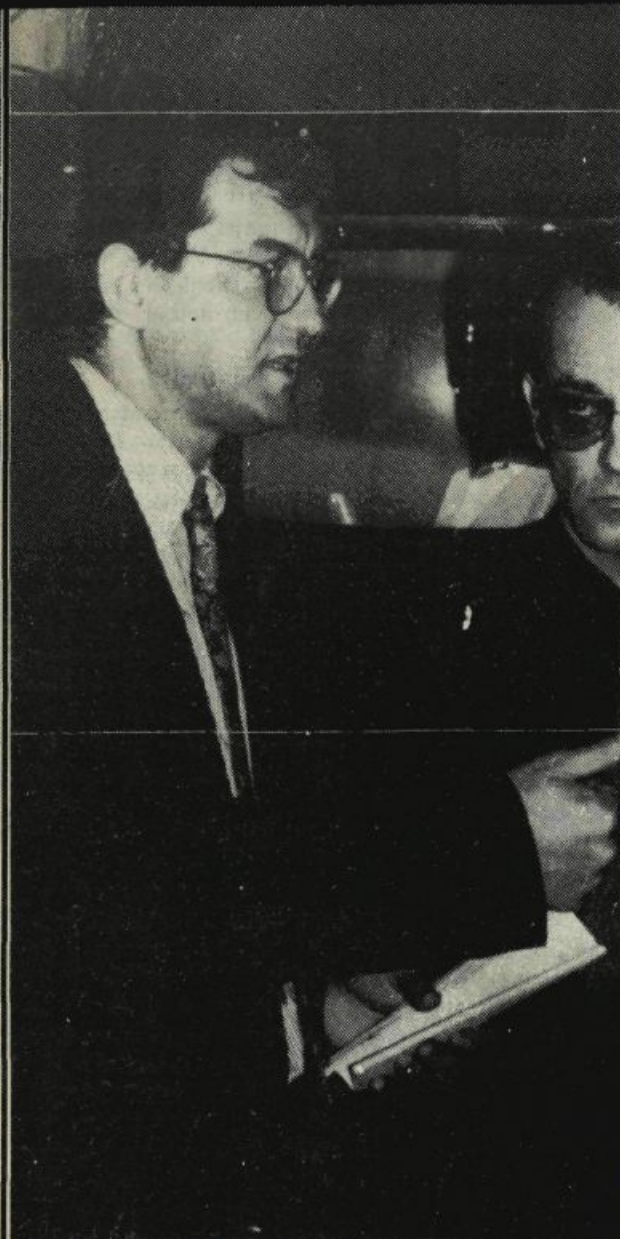

**Volilni boj se je začel
Kdor bo pozabil na nas, je obsojen na
neuspeh**

**NAM NI ZA OBLAST-LAHKO PA
POMAGAMO VAM!**

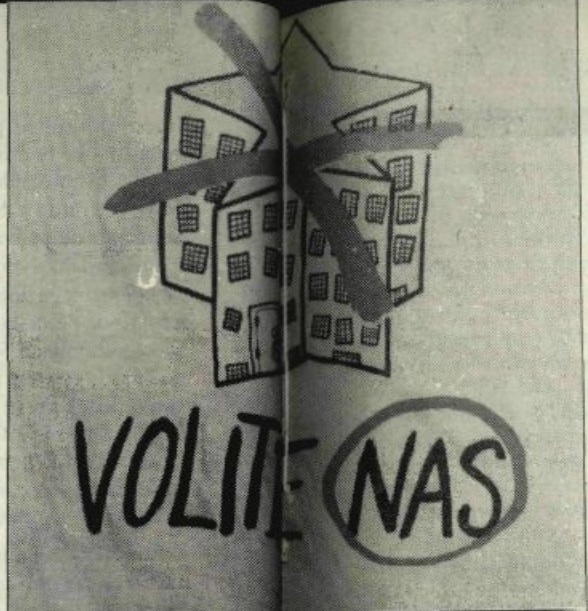
radio GLAS ljubljane

▶
KOMUNISTI in njihova satelita, Školjčevi mladinci in Smoletova Socialistična zveza, štar-tajo na volitve z izdelanimi propagandnimi kampanijami.

Novoustanovljene zveze takih kampanj nimajo, ker zanje pač nimajo denarja.

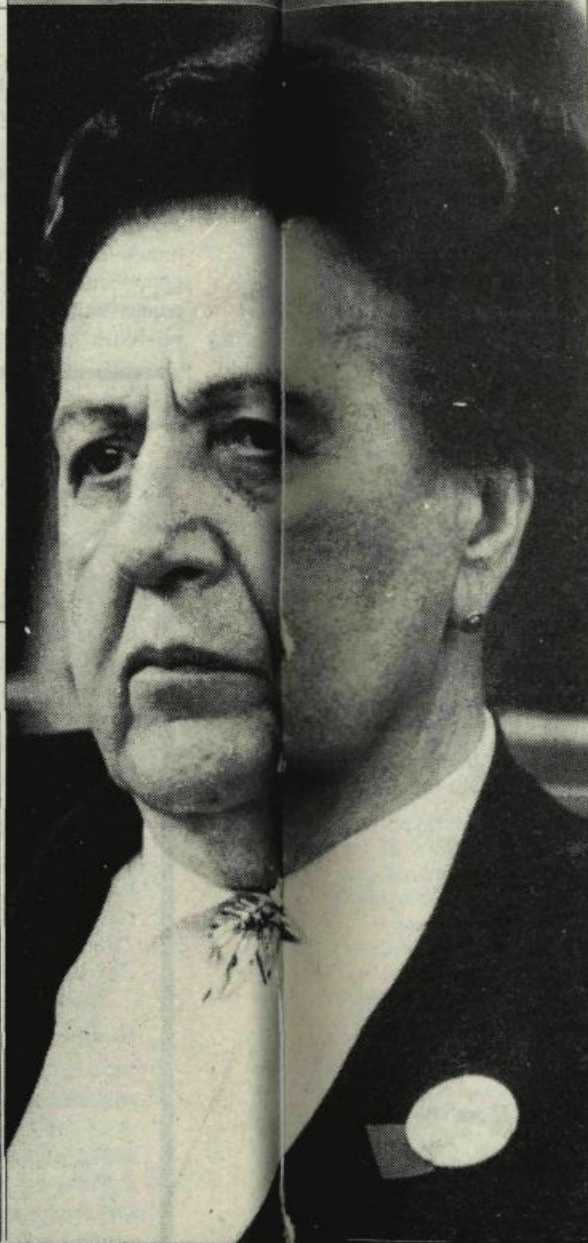
Pa se volilci čudijo, kakšne volitve bodo to, če eni denar imajo, drugi pa ne. Od kod prvim denar, je vsem znano. Odtrgan je bil od plač ljudi, ki delajo.

◀
Govori se, da je vodja delovne skupnosti UK ZSMS Tone Bricman našel v prostorih Magel-lana dva računalnika, ki sta last UK ZSMS, oziroma Časopisa za kritiko znanosti. Govori se tudi, da sta nekdanja urednika ČKZ računal-nike odnesla. Potrebovala sta jih v svoji firmi in verjetno mislila, da so na predsedstvu UK ZSMS na te računalnike pozabili.

Kakorkoli je že bilo, računalniki so spet na svojem mestu.

Bavčar in Korzika pa sta bralce v torek osrečila z novo številko Demokracije.

Ob gledanju televizijskih posnetkov iz Romunije in odkrivanju množičnih grobišč, ki sta jih pustili za seboj romunska partija in njena tajna policija, se človeku ponuja primerjava z grobišči v Sloveniji. Podatkov je iz dneva v dan več. Mnogo prič je še živih in pripravljene so sodelovati s preiskovalnimi organi. Zakaj torej tožilci ne sprožijo preiskave?

Med nami živijo mirno družinsko življenje številni vojni zločinci in okrutni morilci.

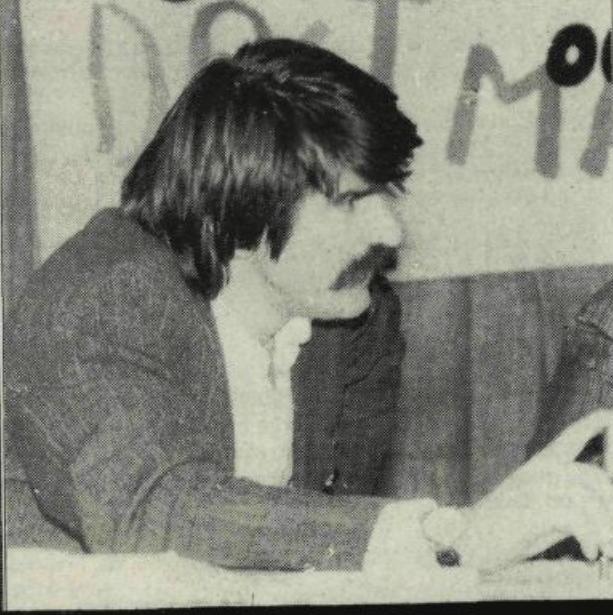
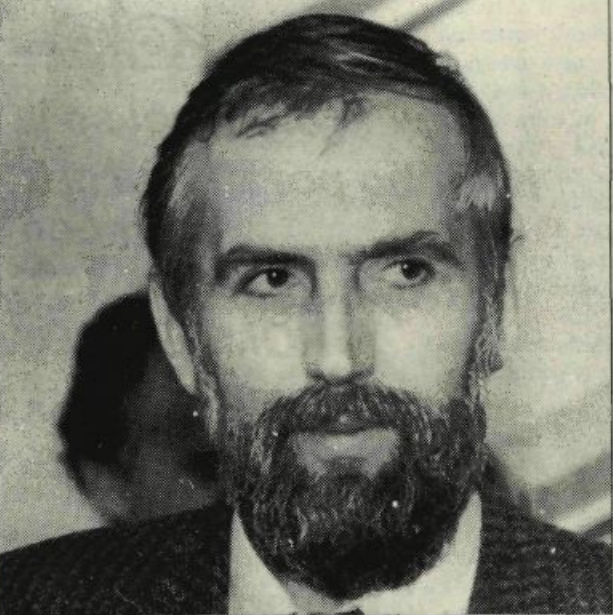
PEPCA bo še naprej živela v zastraženi hiši. Ob smrti Nikolaja in Elene romunskemu narodu ni izrekla sožalja, po čemer lahko sklepamo, da še spremlja dogajanja v svetu. O tem, kako sledi dogajanjem doma, nimamo nobenih informacij. Kdo ve, kako ta gospa gleda na sestop partije, propad komunizma, in javno razkrivanje zločinov, ki so jih »po osvoboditvi« zgrešili njeni vojni tovariši.

PEPCA KARDELJ je ena izmed tistih, ki bi lahko mnogo prispevali k razjasnjevanju odprtih vprašanj iz novejšje slovenske zgodovine.

Večina povojnih slovenskih politikov je vsaj nekaj časa delala za UDBo. Ni razloga, da bi to lepo tradicijo zdaj kar tako opustili.

Strankaraski pluralizem temu ne bi smel biti ovira. Med voditelji opozicije so že danes v večini: politologi, obramboslovci in celo bivši miličnik. Veliko je tudi nekdanjih komunistov. Samo po sebi to sicer ni nič slabega, je pa čudno.

Študent RSNZ pa je bil tudi znani demokrat in komunist Lenart Šetinc.

◀
TONE ANDERLIČ, bivši predsednik RK ZSMS, se je kongresa v Portorožu udeležil kot delegat.

Tone Anderlič se je tudi kongresa komunistov v Cankarjevem domu udeležil kot delegat.

Obstaja utemeljen sum, da se bo omenjeni Anderlič še na kakšnem kongresu pojavil kot delegat, kajti pameten kovač ima vedno več želez v ognju!

01-JAN-90 00:24

Via TeleBox

Michael Koecher

A-1090 Wien, Liechtensteinstrasse 96/11

Telefon 310 26 43

Telex 75313077=mkpk a

! page in total

Prosim, izročite telefaks Alexu Pečniku, Marku Gospodariču ali Samu Resniku.

Sporočite mi, ali je v Sloveniji kaj novega.

Potop Ceausescujevega režima je spremljala neskončna beda. Michael Koecher je v imenu avstrijske študentske organizacije (OH

Osterreichische Hochschulenschaft) potoval v Romunijo s tovornjakom medicinskega materiala.

NIČ NISO MERILI, SAMO STRELJALI SO V MNOŽICO

V vzhodni Evropi dobiva zgodovina vedno bolj okus minljivosti.

Na dvorišču madžarske humanitarne organizacije še vedno stojijo trabanti, ki so jih nekaj mesecev nazaj zapustili vzhodni Nemci na pustolovskem begu skozi takrat edino luknjo v "železni zavesi". Medtem ko se pod brandenburškimi vrati objemata vzhod in zahod, se v Budimpešti kopiči na tone pomožnih pošiljk za nadaljni transport v Romunijo. Še na večer 23. decembra se nam kakoršnokoli napredovanje zdi nemogoče. Krizni štab, ki ga sestavljajo predstavniki madžarskih humanitarnih organizacij ter obrambnega in notranjega ministristva, poroča vsako uro o novih grozotah. Več kot ducat tovornjakov s hrano in medicinskim materialom je uničila romunska tajna državna varnostna služba "Securitate". Taktika komandosov, da pričakajo tovornjake za nepreglednim ovinkom, me končno prepriča, da opustim svoj prvotni načrt; hotel sem se priključiti madžarskim konvojem. Pri napadu komandosov Securitate bi se tak konvoj nedvomno ustavil in postal prelepa tarča za teroriste.

Dopoldan 24. decembra se torej odpeljem sam stovornjakom avstrijske študentske organizacije (OH), ki je natovorjen z zdravili in krvno plazmo. "Kossuth radio Budapest" vsako uro prekine božično oddajo sporočili o hudih pouličnih bojih v Timisoari in Bukarešti. Očividci govorijo o stotinah težko ranjenih, ki po pokolih zadnjih dni ležijo neoskrbovani v prenapoljenih bolnišnicah.

Carinsko osebje se je medtem že priključilo romunskim odpornikom.

Le nekaj dni nazaj mi je bil prepovedan vstop v Romunijo-zdaj pa lahko neovirano prestopim mejo, in to celo brez pregleda tovornjaka!

Ko prispem v center 14 km od meje oddaljenega mesta Oradea, se je skoraj nemogoče sporazumevati. Stotine ljudi navdušeno obkrožijo tovornjak. Moje vprašanje o poti do naslednje najbližje bolnišnice prekinjajo kliči iz množice: "SVOBODA, DOL S CEAUȘESCUJEMI!"

Končno me spremlja nek gospod v "Oficiu Farmaceutic", ki je nekje izven mesta. Od tukaj naj bi se usmerjale pošiljke v notranjost Romunije. Po pričevanju vojakov, ki stražijo prazno skladišče, so kljub bojem prispeli madžarski konvoji v mesta Arad in Temesvar. V Cluj Napoca, Sibiu in Bukarešti pa so še vedno uničujoči boji.

Na avto pritrjena nacionalna zastava, iz katere je izrezan državni grb, naj bi me na poti ščitila pred obstreljevanjem romunske vojske. Pot v Cluj me vodi 150 km preko predgorja Karpatov, v katerih se skrivajo pripadniki Securitate. Ob prihodu v mesto mi razlagajo tankisti, da so pred nekaj urami na isti cesti teroristi ubili dva madžarska voznika.

Čeprav v predmestju Cluja še vedno močno streljajo, je center mesta v rokah upornikov. Na vpadnici študentje pregledujejo automobile in ljudi, da bi odkrili orožje.

Iz bolnišnice me vodi neki zdravnik k novo ustanovljeni "študentski fronti", ki koordinira tudi medicinsko oskrbo.

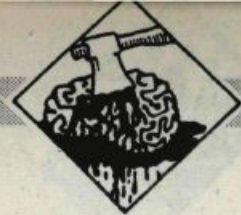
Študentje so odločilna sila v tem obupnem uporu. Čeprav so v vseh univerzitetnih mestih Romunije pobili na stotine njihovih kolegov, so šli vedno znova na ulice in demonstrirali proti Ceausescuju. In tako mi poroča nek študent politehnik: "Ko se je trg napolnil z ljudmi, je Securitate odklopila javno razsvetljavo in neustajljivo streljala v množico. Potem so prišli tovornjaki in pospravili trupla."

Sovrašтво do Ceausescuja kot simbola groze je nepredstavljivo. Silke diktatorja ljudje trgajo iz okvirjev in knjig ter sežigajo. Ko napove romunska televizija prenos vojaškega tribunala proti padlim tiranom, ostanejo kljub izčrpanosti vsi budni do jutra.

"Tudi če vemo, da je mrtev, moramo to videti", mi razlaga dvajsetletno dekle. Po končanem prenosu nadaljuje v tišino: "Morali bi ga obsoditi na to, da bi živel eno leto v enakih razmerah kot vsi."

Prevod: Alex Pečnik

Prišel bo med nas

ZAKON O UNIVERZI

Kaj prinaša

Vse skupaj se dogaja dan po izvolitvi novega rektorja Univerze Edvarda Kardelja. Častno funkcijo opravlja torej dr. Boris Sket. Ta isti nas najprej lepo in pristrčno pozdravi in pove, da bo sledila konstruktivna razprava o pripombah in nasprotovanjih, z večino katerih se osebno strinja, podvomiti pa v popolno zgrešenost osnutka. Nato proda besedo predsedujočemu.

Boštjan M. Zupančič, zgrožen nad kupom pripomb in poln bojazni, da bi se celotna Univerza osmešila pred javnostjo, polaga na srca vseh prisotnih, da je kljub vsemu treba graditi na tem, kar je že narejenega, ne pa vse začenjati znova.

Nato nastopi predstavnik delovne skupine, ki je osnutek pripravila, in pove, da je pripomb sicer veliko, vendar večina takih, o katerih nima smisla razpravljati. Spremenljive so pripombe Ekonomske fakultete, predlaga razširitev delovne skupine ali oblikovanje popolnoma novega koncepta zakona.

Zupančič nato ne more mimo dopisa dekanov tehničnih fakultet, v katerem naj bi podpisani oporekali pristojnosti rektorja in predlagali zbor dekanov, kjer naj bi se ti pogovorili o osnutku zakona in ga kasneje poslali v javno razpravo. Podpisnike dopisa pokliče na zagovor.

Predstavnica Filozofske fakultete opozori na njihov predlog, ki kljub obljubam iz prve razprave še ni dan v javno razpravo. Predlaga, naj bi razpravljali o vseh eventualnih predlogih, ne o enem samem. Govori še samo o njihovih pripombah o definiciji Univerze, o tem, kdo lahko Univerzo ustanovi, o rektorski funkciji, oblikah financiranja (predlaga ustanovitev univerzitetnega sklada), itd.

Sledi opozorilo, da je priprava zakona šele v prvi fazi, torej v fazi predloga, o katerem še niso razpravljali v skupščini, torej še ni prav ničesar v zakonodajni proceduri, ničesar še ni dorečenega. Slišati je vzdihne olajšanja.

Sledi govor predstavnice mariborske Univerze, ki govori o njihovem dosedanjem delu in razpravah.

Nato predstavnik UK ZSMS Maribor prvi dosledno navede pripombe osnutka zakona. Letijo predvsem na račun sestave znanstveno-pedagoškega sveta, kjer bi bilo odločanje študentov praktično onemogočeno. Predlaga črtanje 22. in 36. teze. Prva govori o trikratni možnosti opravljanja izpita in o četrti, ki se zgodi, ko to omogoči znanstveno-pedagoški svet; druga teza pa o tem, da status študenta preneha tudi takrat, ko četrtič ne opravi izpita.

Sledi razprava o tem, čemu je seja sploh namenjena. Zaključek in sklep

sta takšna: zdaj naj bi izvajali konceptualno razpravo o pripombah, natančnejše pripombe pa naj bodo pismene.

Slišati je šumenje časopisa. Nekdo v prvi vrsti iztegne noge in prične prebirati novice.

Znova smo pri vprašanju obravnave predlogov. Ali bi obravnavali enakopravno vse predloge, ali pa bi ostale sprejemali kot pripombe k predlogu delovne skupine. O tem naj bi se pogovarjali že na prejšnjem sestanku. Prorektor znova pokliče k odgovornosti, tokrat tehnično službo. Predstavnica le-te se odzove, pove, da je naredila, kar ji je bilo naročeno, in protestno zapusti dvorano.

Prorektor ugotovi, da takšne razprave ne more voditi, zato predstavnik Ekonomske fakultete vzame stvar v svoje roke. Predlaga, naj pregledajo, kdo od rektorjev in prorektorjev fakultet je sploh prisoten. Poklicani vstanejo in ponudijo čudovit razgled po sivih glavah naših fakultet. Ko ugotovijo, da jih je sicer manj kot na prejšnji razpravi, glasujejo o predlogu, da se delovna skupina razširi s predstavniki fakultet, torej dekanji. Predlog je sprejet v malo drugačni obliki: sklicali bodo skupino, ki se bo pogovarjala o pripombah in izdelala novo gradivo, ki ga bodo potem predlagali dekanji fakultet, nato pa bo prešlo v roke delovne skupine. Pri tem bodo upoštevali tudi gradivo Filozofske fakultete.

Predstavnica UK ZSMS Ljubljana prosi za besedo in prorektor nas pouči o tem, kaj demokracija naj ne bi bila... Prej omenjena predlaga, naj bi pri pripravi zakona lahko še študentje kakšno rekli. Prorektor da predlog v razpravo. Odločijo se, da bodo v razpravah sodelovali trije predstavniki ljubljanske Univerze in trije predstavniki mariborske Univerze.

Stvar postaja vedno bolj zapletena. Padajo še pripombe in predlogi, eden izmed njih je ta, da bi se najprej pogovorili, kako naj bi razprava sploh potekala in kako naj bi jo vodili.

Ljudje pričnejo odhajati. Tistim redkim, ki so še ostali, in tistim, ki se ravno odpravljajo, Boštjan M. Zupančič prebere svoj sklep: kolegij dekanov obeh Univerz bo razpravljal dalje. Potem izrazi še svoje razočaranje nad občinstvom in pove, da takšne razprave še ni vodil.

Bralca opozarjam, naj še enkrat prebere začetek zgodbe in se prepriča, da to ni oris gledališke igre, zmesi komedije in tragedije. Vprašanj, kam plove naša Univerza in kdo so tisti, ki jo vodijo, pa naj si, lepo prosim, ne postavlja.

Sergeja Hadner

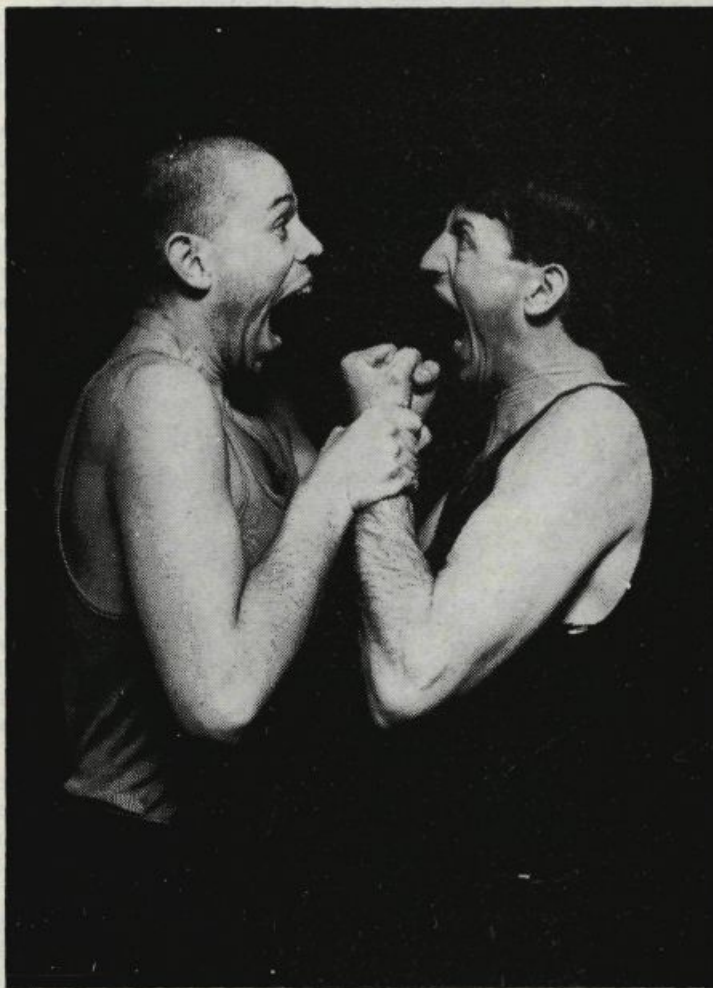

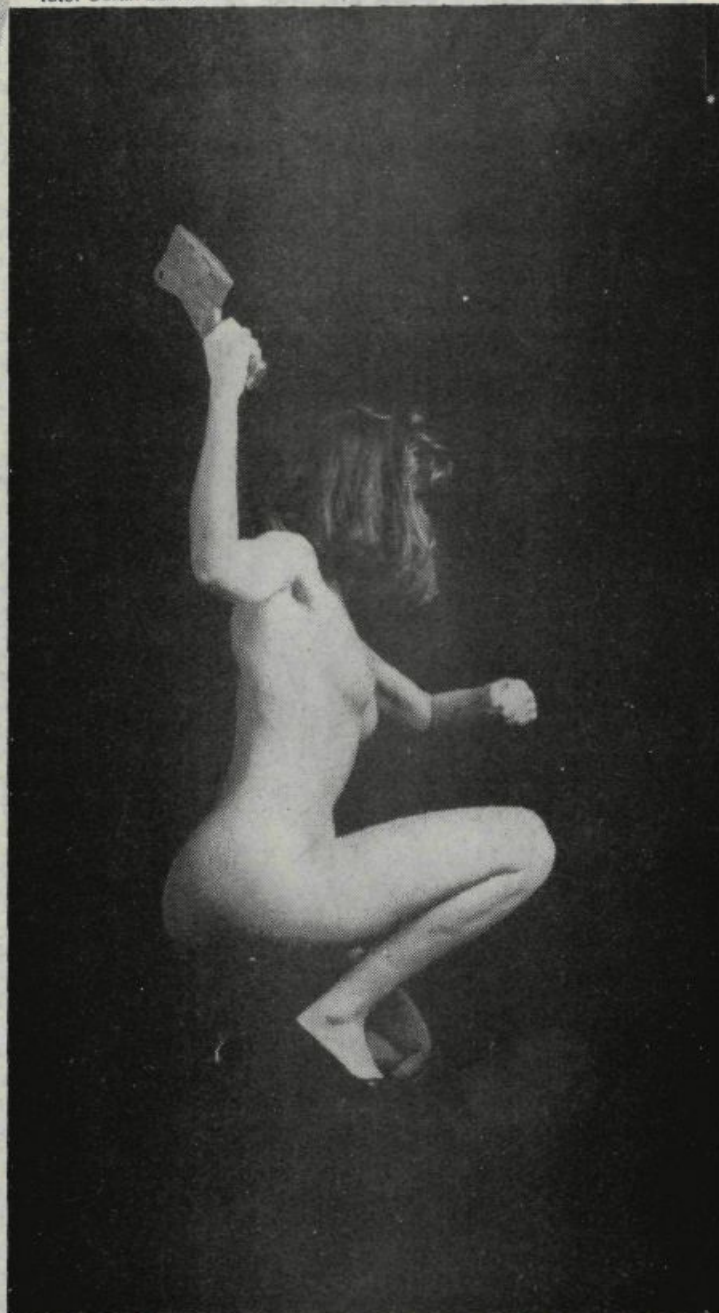
Foto: Aleš Debeljak

Petek, 22. december. Ura 9.00. Zadeva: druga razprava o predlogu novega Zakona o Univerzi. Moto: pregled pripomb na delovni osnutek Zakona o Univerzi, ki so bile dane do 15. v decembru 1989. Predsedujoči: prorektor Boštjan M. Zupančič.

KMP VS ZAMTES

foto: Goran Bartok

Tribuna se je pogovarjala s predsednikom KMP-ja, Kifle Haddisom, sekretarko Ano Fajdigo in bivšim predsednikom Evrosom Aleksandrou. Preden začnemo s samim pogovorom pa nekaj uvoda:

tuji študentje, ki pridejo študirat v Slovenijo, se včlanijo v KMP. To je organizacija, ki nudi študentom prostor, kjer se lahko združujejo, organizira jim cenejše vstopnice, popuste..., ukvarja se tudi s težavami, ki se pojavijo pri študentih. V bistvu ima KMP štiri naloge: reševanje socialnih in študijskih problemov, delovanje na področju kulture in športa. V njihovem statutu piše, da je namen KMP-ja združevanje teh štirih dejavnosti pod eno streho in navezovanje stikov s slovensko populacijo. Na kratko tako. Zdaj pa k bistvu.

TRIBUNA: *Kaj se dogaja s tujimi študenti, ki pridejo v YU?*

Ko pridejo sem, se v treh dneh prijavijo na Uradu za tujce, kjer na podlagi potnega lista in garantnega pisma štipenditorja /neštipendisti dajo potrdilo o vpisu/, dobijo dovoljenje za začasno bivanje za dobo enega leta. Na podlagi potrdila z Univerze lahko dobijo prostor za bivanje v študentskih domovih. Začnejo s polletnim tečajem slovenskega jezika. Ko to končajo, se vpišejo na Univerzo za naslednje šolsko leto. Študenti se združujejo v KMP, ki je tudi njihova edina organizacija. ZAMTES, ki naj bi financiral KMP in svoje štipendiste, ne mara, da bi bil KMP samostojen in noče, da bi se ukvarjal s socialno in študijsko problematiko. Hoče ga imeti pod svojim vplivom in s finančnimi pritiski poskuša vplivati na predsedstvo, sekretarja in svoje štipendiste. Način je enostaven: če ne boste piskali tako, kot mi hočemo, vam ne bomo dajali denarja. ZAMTES tako dolguje KMP-ju že lep kup denarja.

TRIBUNA: *Neštipendisti imajo posebne težave: nimajo statusa rednih študentov, ne morejo dobiti mesečnih avtobusnih vozovnic, plačujejo višjo stanarino... Kako to rešujete?*

Problem ni rešen. Za to se še borimo. Neštipendisti morajo

Kdor kaj here časopise, je že dobro seznanjen s težavami, ki tarejo člane Kluba mednarodnega prijateljstva (KMP) in Zavoda za mednarodno znanstveno tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje (ZAMTES). Zihér je zihér: preberite še enkrat, tokrat v Tribuni.

plačati ZAMTES-u 2000 dolarjev letno za šolnino, posebej plačajo tečaj slovenščine, ne dobijo slovarjev, plačujejo trikrat višjo stanarino kot ostali študentje (ekonomsko).

TRIBUNA: *Študenti neštipendisti dajo letno 2000 dolarjev ZAMTES-u. Kam gre ta denar?*

To vprašanje smo jim postavili že 20. decembra predlani. Uradnega odgovora do danes še nismo dobili. Neuradno gre 60 % po VDO-jih, 40 % za administracijo, zdravstveno zavarovanje, namestitve v domovih in KMP. Že takrat smo jim prikazali med stroški in štipendijami in poslali predlog za zvišanje. Od takrat jim te številke redno pošiljamo. Štipendije so po dolgih prepričevanjih dvignili na današnjih približno 170 DEM, kar je še vedno premalo.

TRIBUNA: *Prej so bile določene težave z vodenjem Kluba. Kako ste to rešili?*

Sekretarja Kluba je postavil ZAMTES. Delal je zanje in bil njihova marioneta. Začasno smo se odločili, da ga odstavimo in namesto njega izbrali Ano, ki sicer ni profesionalni sekretar, je pa predstavnik KMP-ja. Na ZAMTESU so delali probleme tudi okoli predsedstva (takrat je bil predsednik Evros Aleksandrou), ki je tudi izvoljeno s strani članov Kluba.

TRIBUNA: *Posebne težave ste imeli tudi z eritrejskimi študenti...*

Ko so v Mladini na pobudo Združenja eritrejskih študentov Slovenije pisali o Eritreji, je etiopska vlada odklonila podaljšanje vizumov za bivanje v YU, češ da delujejo proti svoji državi. Problem je bil začasno rešen z United Nations izkaznicami, ki jim dovoljujejo bivanje na našem ozemlju.

TRIBUNA: *ZAMTES hoče sam urejati zadeve študentov, čeprav bi morala biti edina pristojna ustanova za to Univerza. Kako se soočate s tem problemom?*

Univerza je obljubila, da bo vse pristojnosti vzela nase. V tem šolskem letu ji vse še ne bo uspelo prevzeti, v letu 1990/91 pa bodo vse pristojnosti v njenih rokah.

Egist Zagoričnik

RAZISKOVALCI

ALTERNATIVNA UNIVERZA

ING. SREČKO ŠORLI

TRIBUNA: V 7/8 in 11 št. revije *Življenje in tehnika* si objavil rezultate raziskav o bioenergiji. Kako ti je uspelo, da si takšno alternativno raziskavo, ki ni v rednih raziskovalnih programih, lahko delal na ljubljanski Univerzi?

Zelo enostavno. Predstojnike kateder, na katerih sem želel opravljati eksperimente, sem seznanil z mojo delovno hipotezo in dali so mi potrebne aparature.

TRIBUNA: In kakšna je tvoja delovna hipoteza?

Bioenergija je razporejena po celotnem vesolju, je eden od fizikalnih parametrov, ki določajo biološko homogenost vesolja. Pogoji za nastanek in razvoj življenja so po celotnem vesolju enaki. Evolucija na Zemlji je del enovitega procesa, ki poteka po celotnem vesolju. Na vseh planetih v vesolju, kjer so bili fizikalni pogoji podobni fizikalnim pogojem na Zemlji, je življenje nastalo in se razvija.

TRIBUNA: V slovenskih znanstvenih krogih se čuti do samega pojma »bioenergija« velik odpor. Zakaj?

Priznavanje bioenergije kot neke fizikalne realnosti bi zahtevalo razširitev in prenovitev fizike in biologije, čemur pa ortodokсни znanstveniki razumljivo odločno nasprotujejo. Zaenkrat o obstoju bioenergije ni niti enega neizpodbitnega empiričnega dokaza, nemechanicistični biologi pa so v svoje teorije že uvedli pojem »morfo-genetsko polje«, ki naj bi v živem organizmu urejevalo zapletene biokemične procese. Prvi razlog odpora do bioenergije je torej v tem, da o obstoju bioenergije ni neposrednih dokazov. Drugi je v tem, da v Sloveniji nimamo parapsihološkega inštituta in so eksperimenti, ki posredno dokazujejo obstoj hipotetične biomaterije, premalo znani.

TRIBUNA: Kako napreduješ s svojo raziskavo?

Dobljeni rezultati so preliminarni, za ponovitve eksperimentov, ki bi bili opravljeni pod strožjimi pogoji, v Ljubljani ni aparatur. Za eksperimente, ki jih še načrtujem, pa nimam denarja. Celotno raziskavo namreč financiram sam. Spomladi bom izdal celotno študijo, ki ima naslov »Vesoljna antropogeneza«, kot knjigo, načrtujem pa tudi izdajo v Angliji. V študiji povezujem kozmologijo in evolucionizem. Z nadaljevanjem raziskav bom

Ljubljanska Univerza doživlja prepород. Spreminja se sama v sebi, se odpira navzven in tudi navznoter. Morda niste vedeli, da lahko v raziskovalnih laboratorijih naletimo tudi na kakšno povsem alternativno raziskavo, ki je še zdaleč ne predpisujejo naši vzgojno-izobraževalni programi. Ena takšnih je raziskava s področja bioenergije, s katero se ukvarja ing. Srečko Šorli in s katerim smo se tudi pogovarjali.

poskušal tudi v tujini. Zdi se mi, da v Sloveniji še ni čas za moje delo. Štirideset let socializma je naredilo slovensko znanost rigidno in nesposobno za izzive današnjega časa.

TRIBUNA: Koliko je pri tem po tvoje kriv izobraževalni program na Univerzi?

Kot študent geodezije sem moral študirati politologijo, sociologijo, politično ekonomijo. Ti predmeti so na tehničnih fakultetah instrument, s katerimi politika manipulira s študenti. Namesto omenjenih predmetov bi raje uvedli obvezni tuj jezik in študente navajali študirati po tuji literaturi. Predmet DZ in TSLO je indikator nedemokratičnosti naše države. Medtem ko v zahodni Evropi uzakonjajo človekovo naravno pravico do nenasilja, odklanjanja nošenja orožja na podlagi ugovora vesti, gojimo pri nas vojaškega duha na Univerzi.

TRIBUNA: Kaj bi ti dodal izobraževalnemu programu Univerze, da bi slovenska znanost in Univerza lahko sprejeli izzive današnjega časa?

Naj najprej povem, kaj mislim z »izzivi današnjega časa«. Zahodna znanost je postala za današnjega človeka, ki teži k duhovnemu samospoznanju, utesnjujoča. V racionalizmu se je človek ujel v mreže lastnega razuma, iz katerih ne najde več poti k sebi. Če bo zahodna znanost hotela zadovoljiti duhovne potrebe današnjega človeka, bo morala iskati povezave z vzhodnjaškim taoizmom in zenom, kar v Evropi in Ameriki že počnejo. Na ljubljanski Univerzi bi bilo zelo primerno ustanoviti Inštitut za meditacije in vzhodnjaško psihologijo, ki je po mojem bolj adekvatna od evropske. Evropska psihologija, razen Junga, ne raziskuje človekove kozmične razsežnosti. V razreševanju relacije subjekt-objekt je ostala zgolj na ravni mentalnega diskurza, zen pa relacijo subjekt-objekt rešuje izkustveno. Inštitut bi seznanjal študente s preverjenimi metodami duševnega zorenja, jim priporočal literaturo, jih razvijal v ljudi, ki se ravna po osebnem etičnem čutu, ne pa po nalogah dnevne politike. Človek 21. stoletja bo duhovno razvit individualist s pretanjenim občutkom za osebno odgovornost. Strah me je, da bomo na Balkanu zopet zaostajali.

MLADI PRAVNIKI V ZDA

To resno delo smo si težko predstavljali, dokler nismo pred seboj zaslišali bučanje vode. V hipu nam je postalo jasno, zakaj pravijo takom pustolovščinarom "white water rafting". Zaradi silne moči, ki jo ima čez skale padajoča voda, je videti le peno, ki se ustvarja ob vznožju brzice.

Težko je pisati spuščanje po več desetmetrov dolgih brzicah, kjer že en napačen veslaj lahko pomeni potovanje na dno reke. Če imaš precejšnjo srečo, na tej poti ne srečaš nobene skale in ostaneš živ.

Pred najstrašnejšim delom Chatooge so nam pokazali še eno atrakcijo. Tako imenovani "body rafting". Gre za spuščanje po približno dvajset metrov dolgi brzici v rešilnem jopiču in čeladi. Brzica je preverjeno čista - kar pomeni brez zahrbtnih skal pod vodo. Kljub temu pa so nam svetovali, naj noge pokrčimo, tako da v morebitno skalo zadenejo najprej s stopali. "Body rafting" ni bil obvezen, a če si že enkrat na Chatoogi, ga je treba preizkusiti. Zabavno in v zadnjem delu težavno, saj je treba od brzice priplavati do brega reke. Največkrat je bilo potrebno vreči vrv, kajti Chatooga je le premočna.

Na zadnjih dveh brzicah smo resnično preverjali naš pogum. Prehod preko le-teh ni bil obvezen, a nihče se ni odločil, da bo ostal na bregu.

Najtežavnejša brzica je bila dolga skoraj sto metrov, če štejemo še tisti del, ko je bilo treba pripraviti raft, da bo varno prišel v mirno vodo. In ko smo se s strahovito hitrostjo približevali vrhu brzice, so nam roke obstale ob pogledu v brezno, v katerega se bomo vsak hip spustili. Iz hipnoze nas je zbudil vodičev glas: "Veslajte!". Raft se je strašno nagnil in pod vesli ni bilo več vode, pač pa zrak. Nagonsko smo se vsi nagnili nazaj in pri tem izgubili krmarja, ki je omahnil v brzico. Ker pa je bila voda tako močna, ga je takoj dvignila na površje in nihče ni vedel, kako se je spet znašel v čolnu. Raft je kar sam od sebe zavil k

bregu. In kot bi se dogovorili - iz vseh grl se je zaslišal zmagovalni krik.

Študij, izpiti, študentsko "nočno" življenje

Vendar pa življenje v Južni Karolini ni potekalo le med vikendi. Kot je bilo že omenjeno, smo skupaj z ameriški študenti vsako dopoldne obiskovali predavanja.

Njihov šolski sistem na univerzi je razdeljen na tako imenovane "kurse". Za dosego določene stopnje izobrazbe je potrebno opraviti predpisano število kursov (po naše predmetov), ki so ovrednoteni s tremi različnimi "credit"-i. Doseči je pravzaprav potrebno npr. 150 kreditov za pridobitev (v našem jeziku) visokošolske izobrazbe. Približno polovica predmetov je obveznih - predpisanih, ostale pa si lahko študentje izbirajo.

Kursi potekajo tudi med počitnicami. Za tiste bolj in tiste malo manj prizadevne študente. In v enega od takih sklopov predavanj smo "padli" tudi mi!

Naslov: Environmental issues from a public policy perspective!

Pove vse in nič. Ameriški kolegi so začeli s predavanji že en teden prej, zato smo imeli v prvih dneh težave z vklapljanjem v snov. Pa tudi jezik, zlasti ekološka terminologija, nam še ni bila povsem domača. Vendar so nam študentje in profesor Rick Kearney, vietnamski veteran, pomagali na najboljši možen način. Prislili so nas, da smo govorili, diskutirali in se pripravili tudi takrat, ko si sicer ne bi upali odpreti ust. Pa tudi šolski sistem sam je zaradi svoje neformalnosti za nas Evropejce predstavljal nemalo začudenja. Na naših univerzah pač ni tako pogosto, da študentje nosijo sončna očala, kratke hlačke, Coca-colo in walkmane v predavalnico. Prav tako še nisem imel priložnost opaziti, kako bi si moj kolega z letnika nonšalantno razpotegnili noge, in jih v stilu špageti westernov naslonil na mizo pred seboj.

foto: Leon Peklarič

In ko se je tok reke umiril, ter iz naših ust izvabil dolge vzdihne, se je oglasil vodič-šef: "Veslajte na breg. Na hitro bomo pomalicali, nato pa se bo začelo resno delo!"

Takole padanje v začudenje in obup se nam je sprva redno dogajalo. Zatem smo se s takšnim obnašanjem sprizajzili, kasneje pa smo se »slabega« vedenja navzeli tudi sami. No, le kakšna Coca-cola. Nihče pa v predavalnicah ni kadil. Na sploh je kajenje v Columbiji znak neizobraženosti in neotesanosti. Moj kolega Jaka se s tem gotovo ne bi strinjal, toda Američani so v svoji znani paniki po zdravem življenju morda le storili pameten korak.

Med domačimi študenti je posebej izstopal Fred Collins, ki bi nam ostalim mirno lahko bil oče. Fred je sicer, kot smo kasneje ugotovili, novinar. In ne navaden novinar. Trenutno se ukvarja z doktorsko disertacijo s področja oceanografije in ekologije in je zato sodeloval na našem kursu. Profesor ga ni maral zaradi stalnih pripomb in vprašanj, ki so ga redno spravljal v zadrego.

Fred je tako ostal skrivnostna oseba, dokler nas (Ivana, Julija in mene) nek večer ni povabil na večerjo v svoj apartma. Večerja je bila nevzakdanje okusna: divji jelen, pečena koruza, piščanec in enormne količine Budweiserja, ter za nameček (z)mešana solata. Pijača je Fredu razvezala jezik in tako smo izvedeli, da je stalni dopisnik Playboya, Galleryja in še nekaterih trših variant revij, namenjenih izključno moškim. Pa da ne boste napak razumeli. Gre za avtorja resnih in berljivih in ne gledljivih delov. Za ekskluziven članek (npr. o novostih glede AIDS-a ali kokainske mafije v Kolumbiji) dobi okrog tri tisoč dolarjev nadomestila za delo.

Ravno revež tale naš Fred ni bil.

Sprva mu nismo verjeli. Tudi malce kasneje še ne. Ko pa je spil še nekaj pločevink piva, nam je zaupal, da se v kratkem odpravlja na Kubo, kjer naj bi intervjuval Fidela in Rauola Castra. Ko smo se znova le nasmehnili, je pomenljivo pripomnil: »Le preberite januarško ali februarško številko Playboya!«

Charleston

Ne bom ga pozabil zaradi treh posebnosti. Mesto je takšno, no skoraj takšno, kot je bilo v obdobju največjega razcveta pred državljansko vojno. Skratka, muzej na prostem in polno sentimentalnih spominov na močan »South«.

Hiša, v kateri smo stanovali, penzion »The Palmettos«, je skrivala v sebi nekaj čarobnega. Nenavadno mirna, topla, prijazna atmosfera je lezla vsem nam pod kožo. To je bila ena tistih hiš, ko si že ob vstopu vanjo žalosten zato, ker jo boš nekoč moral zapustiti.

Bull's island se imenuje otok, ki smo ga obiskali s čolnom in bežali pred roji hudih muh s plaže, s teleskopom opazovali zanimive vrste ptic in krokodile, pred katerimi smo jo jadrno pobrisali. Kač in pajkov ne bi omenjal, ker tudi v poročilih z rallyja Paris Dakar ne omenjajo, da so vozili pretežno po pesku. Otok

uporabljajo zaradi specifične klime in ekološke neoporečnosti za razmnoževanje skoraj izumrlih vrst, ki jih za ustrezen čas naselijo na otoku. In ko samec in samica opravita svoje poslanstvo, jih premestijo v druge kraje. Na otoku živi le en ranger v mali utrdbi, po otoku pa se prevaža z Yamaho na štirih kolesih, nekakšnim terenskim motorjem, s katerim lahko pobegne pred zelenimi plazilci.

Charleston je res imel svoj čar.

Sedež Greenpeacea se nahaja v najbolj gangstrskem delu Washingtona. Nedaleč proč od zloglasne 17. ulice, ki neslavno kraljuje v umorih. V štabu je vse skrajno neformalno. In ko nam je neformalni šef povsem neformalno predstavil neformalno pravnico, ta pa na podoben način opisovala svoje področje, se je zgodilo nekaj povsem konkretnega. Pravzaprav malce kasneje. V višjih nadstropjih stavbe so se nas odločili spraševati po političnih razmerah v naših državah in nam vrteli spote (video spote), ki so jih posneli. Nato pa nas je prikupna uslužbenka povabila na svoj žur, ki naj bi se zgodil naslednji dan. In res so nas čez štiriindvajset ur ob vhodu v metro čakali terenski avtomobili z Greenpeaceovo klapo. Žur je bil zelo preprost. Malce prigrizka in trije sodčki piva. Po ogrevanju pa smo bili povabljeni na baseball tekmo. Pravzaprav je šlo za lažjo varianto »softball«, pa nič zato. Igra ni tako dolgočasna, kot mislijo gledalci Berlusconije TV Capodistrie. Treba je misliti, teči, udarjati in tuliti.

Osvojil sem dva home-runa (dve točki) in bil ustno pohvaljen od podšefa Greenpeacea. Zato sem si kasneje kupil kij in žogico za ta šport. Morda pa bo še kdo v Sloveniji želel igrati softball?

Čakal nas je le še New York in še prej Annapolis. Tam je locirana Ameriška pomorska akademija. Vojaška se ve. To kar je v letalstvu Top gun je pri marincih Annapolis. Zanimivo in kvalitetno. Pa še fotografirati so nam pustili. Tudi admiralske hiše. Da, pa te vrste akademij niso tako vojaške, kot bi človek sklepal po besedi sami, govori dejstvo, da je na omenjeni akademiji diplomiral tudi bivši oz. predbivši ameriški predsednik Jimmy Carter. Še kratek vsebinski oris. Indoktrinacija z idealnim političnim sistemom je še stokrat hujša kot pri nas.

Iz Washingtona do New Yorka vas pripelje, med drugim tudi ne prav poceni vlak. Potovanje je tako udobno in mirno.

New York pa nikdar ni takšen. Tudi Youth hostel na Manhatnnu ni bil. Pa tudi mi smo bili že utrujeni od stalnega tekanja sem in tja. Ogledali smo si predpisane znamenitosti od kipa svobode do Empire State buildinga. Trade center z borzo, Broadway, peto in sedmo avenijo, nekateri tudi Harlem. V uradnem delu nas je čakal še sestanek z ljudmi iz OZN zadolženih za ekologijo. Vendar večine ni bilo. Zato smo si privoščili turo po celotnem kompleksu ZN. Vse je, kot pravijo Američani »hudge«.

V mladinskem hotelu sem si privoščil rekreiranje v telovadnicah in bazenu in ugotovil, da povprečni ameriški fantje niso nič boljši košarkarji, kot njihovi vrstniki v Evropi.

Sicer pa se je vmes zgodilo še marsikaj. Pa bodi dovolj.

In preden pritisnem piko še splošna ugotovitev, da Amerika pravzaprav ni toliko tuja divja in ne vem kakšna še. Ameriška. Je pa definitivno drugačna in kot takšno jo je treba tudi jemati, če hočete, da vam bo ugajala.

Leonardo Peklari

foto: Milan Mrčun

HOPLA

PREDNOVOLETNA RABOTA

Delovni teden pred Silvestrom je bil sila naporen. V ponedeljek smo počivali uničeni od Božička, v torek pa smo bili že v dilemi, ali na žur v B51 na Gerbičevo, ali na FF ali v Študentsko naselje, kjer je imela žur nastajajoča Študentska zveza. Dobiček slednjih večerov je namenjen obnovitvi prostorov študentskih klubov v Rožni in počasi se bo nabralo za kakšno počeno straniščno školjko. V sredo zvečer ni bilo dileme. Vsaj za srečneže, ki so dobili povabilo »Študentske zveze« (nikjer je še ni, pa že na žure vabi), ki je imel žur v K4. Kdor se je držal predpisane ure, se je veselo odžejal in nagrickal slanega peciva. Veselo naprej v četrtkovo noč, ki so jo v Rožni popestrili medicinci, ki jim obnavljajo pajzl in so se množično (prodali so 900 kart) nagnetli v malo dvorano. Na višku vsega hudega je crknil fršterker, zatajil je tudi šank, kjer je usahnila tekočina. Vseeno je bilo lepo, a tudi malo žalostno, ko se je zgodil balet »Labodja smrt« v izvedbi brhkega baletnika, ki je osvojil srca prisotnih mladeničev (in mladenk). V četrtek so pili (brezalkoholne pijače) tudi na Elektro faksu, kjer so odprli svoj prenovljeni črnordeče-rumeni Stik. Študentje pa menda pripravljajo miting z zahtevo po Hik-Stiku. Kaj in kako se je dogajalo ostala dva večera do Silvestra ne vem, ker sem šla domov nabirat moči za nove delovne zmage.

HOPLA

HABILITACIJE

Drage študentke in študenti, morda niti ne veste, da deluje na Univerzi habilitacijska komisija. Njena naloga je dajati mnenje (kmalu bo dajala soglasje) k prvim in ponovnim izvolitvam asistentov, docentov, izrednih in rednih profesorjev. Kmalu bodo o ponovnih izvolitvah odločale fakultete same in boste o tem slišali kaj več. Za zdaj le to, da morajo imeti asistenti, docenti in profesorji za svojo ponovno izvolitev tudi pozitivno mnenje študentov. Na večini fakultet pišejo ta mnenja posamezni študentje, ki vedo povedati samo najlepše in le ponekod se v ta namen uporablja anketni vprašalnik, ki ga izpolnjuje posamezni letnik študentov in se tako oblikuje splošno mnenje. Ne gre za to, da bi na ta način študentje izražali maščevalnost ali kaj podobnega. Profesor dobi informacijo o učinkih svojega dela, Univerzi pa je zagotovljen znanstvenik, ki uspešno prenaša znanje in vzgaja svoje naslednike. Kdo bi se moral potruditi, da bi bilo profesorjevo delo s strani študentov pravilno ocenjeno, ne vem; vem pa, da v svetu to pripravijo profesorji sami.

HOPLA

TRIBUNA

Prejšnji teden smo se po dveh neuspešnih poskusih sestali sodelavci Tribune. Glavni je rekel, da dober sestanek traja petnajst minut in tako se je tudi zgodilo, vsaj kar se uradnega dela tiče. Najprej smo soglasno sprejeli Akt o ustanovitvi in nato potrdili novega v.d. odgovornega urednika. Zdajšnji glavni je rekel, da bi rad končal šolo. Kako bo fural Bojan Korenini, pa boste videli tudi sami. Nato nas je glavni malo pokaral, ker pravočasno ne oddajamo člankov, obljubil pa nam je, da s polno paro uničuje tiskarske skrate. Dobili smo še eno luknjo, kjer domuje računalnik in na katerem je vsakič postavljen večji del številke. Uh, nismo mi kar tako in v novem letu še hujše bo. Ker sedaj izhajamo v petek in je to dan suhih denarnic, se nič več ne sekirajte: kmalu nas boste lahko kupili izven Ljubljane, oz. kupile nas bodo vaše mame. Ja, Tribuna načrtuje velik naskok na Slovenijo in mogoče jo bo kupiti v vseh kioskih Dela in Tobaka.

»Kjerkoli si, povsod sem jaz s teboj.«
Tribuna.

HOPLA

DEKANI MIRNO!

Univerzitetna agonija naj bi se končala 21. decembra, ko smo končno izbrali rektorja. Pravim »naj bi se«, kajti že naslednji dan je bilo jasno, da se nadaljuje. Zatika se pri pisanju Zakona o Univerzi. Univerzi je bilo dano, da si ga napiše sama. Najbrž od veselja še ni prišla k sebi in je to vzrok dvomov, če je tega sploh sposobna. V petek je bil namreč sestanek delovne skupine, kolegija dekanov in vseh zainteresiranih, kjer bi naj preresetali vse prispеле pismene pripombe na predlog za izdajo zakona (ki ga Skupščina SRS hvala bogu še ni videla). razpravo je vodil prorektor B. M. Zupančič in dovoljsem si pripombo, da ne preveč konstruktivno. Kljub temu so si bili zbrani edini, da mora Univerza najprej oblikovati vizijo, kakšna želi postati in biti, ter nato z zakonskimi določbami usmeriti svojo pot razvoja. Prišli smo do začetka. Vrsta je na ideologih, ki se ukvarjajo s šolstvom, da povedo svoje, in nato na pravnikih, ki bodo povedano oblikovali v zakonske določbe. Še je čas. Za vse, ki jim ni vseeno. Tukaj smo tudi študentje.

HOPLA

Aleks, dva od članov P UK ZSMS, se trudita z akcijo »Zgradimo nov stolpič« in po mnogih prehojenih poteh so rezultati tukaj. Investitor (ŠC) je že podpisal pogodbo s projektantom Slovenija-projektom, prišlo pa je do zapletov pri lokacijskem dovoljenju. Vloga je bila namreč »zavržena« (kako lep je naš uradniški jezik) in to zato, ker je bilo to lokacijsko dovoljenje izdano že 1985, ko je bila načrtovana gradnja trinajstega in štirinajstega bloka...

Sergeja Šorli

BOŽIČNO NOVOLETNI PAKETI

Razni rock-kritiki, radijski uredniki in ostali mutivode iz šov- biza pravijo, da je v tovrstnih darilnih paketih navadno večina plošč takih, da jih niti pod grožnjo smrtne kazni ne bi poslušali, ampak sam sem imel tokrat srečo; kar osem elpijev (ali dve tretjini pošiljke) bo končalo v moji cenjeni diskoteki. Z ostalimi štirimi je pa tako: dve plošči sta out, ker si doma ne rolam božičnih pesmi, ne glede na to, ali jih izvaja Ricky Van Shelton ali klapa Lindo. Ti dve plošči bom za naslednjega Božiča podaril mami, če ne bom pozabil. Preostali dve (na eni piše Kaylo Mednoge, na drugi pa sta uslikana enojajčna dvojčka brez jajc) bi mi prišli prav, če bi imel otroke v mali šoli, ampak tako daleč stvari pri meni hvalabogu še niso.

Priznati moram, da onih osem elpijev, ki sem jih sklenil obdržati, še nisem uspel poslušati v celoti. Sta pa vmes albuma dveh nekdanjih Clashovcev, Joa Strummerja in Micka Jonesa, ki delata pod firmo Big Audio Dynamite. Prvi vtis: nekdanji punkerji igrajo disko. Lepo. Njihove mame so gotovo vesele. Nekoliko več časa sem zaenkrat posvetil le albumu Lize Minnelli z naslovom *Results*. Da je kot izvajalka na plošči podpisana le simpatična Liza, je očitno posledica pretirane skromnosti fantov iz dua Pet Shop Boys, ki sta opravila levji delež posla pri tem projektu. Kombinacija L.M. in PSB je drugače kar uspela in bo brez dvoma pri nas naletela na širok spekter privržencev. Sinfodisko s plošče *Results* je nedvomno prava roba za vse, ki si do konca desetletja niso upali priznati, da tripajo na disko; denimo za utrujene stare rock-erje ali pisce kulturnih strani Mladine. Potem so tu še spreobrnjeni darkerji, ki so pred letom ali dvema začeli hvaliti PSB, seveda pa so pred dobrega pol desetletja spregledali Human League, Yazoo in Depeche Mode; slednji so že daljnega leta 1981 ob nabijan-

Ali verjamete v Dedka Mraza? V Božička? Jaz načeloma ne, ampak nekje v času okoli praznikov me je doma pričakal zajeten paket z dvanajstimi elpiji v skupni vrednosti kakšne tretjine povprečne slovenske plače. Lepo darilo, ni kaj. Na paketu je sicer pisalo, da mi ga pošilja ZKP RTL, ampak to je le malenkostna lepotna napaka.

ju arhaičnih japonskih ritem mašin prepevali »This ain't no disco!« Zapozneli publicisti pa bodo deset let pozneje dokazovali, da tisto, kar počneta PSB ni disko in se pri tem sklicevali na inačico njegovega standarda *Rent* v izvedbi Lize M. Fina plošča za fine ljudi, skratka.

Seveda vam je jasno, da je ves tekst doslej čista reklama za ZKP RTL, njen namen pa je, da bi mi odgovorne tajnice podobne pakete odslej pošiljale tudi ob prvem maju, Dnevu borca in Dnevu republike... pa za Veliko noč in za Miklavža, seveda. Tisto Kaylo in Bratce bom že nekako spremenil v kaj uporabnega, brez skrbi.

Ampak ne smem biti krivičen; podobne pakete, resda skromnejše, a od srca, mi je namenil tudi mariborski Front rock. Konkretno, poslali so mi novi single skupine Center za dehumanizacijo s skladbama *Sovraživa vse, slovesov pa ne* ter *Dvojna igra*. Po naključju sem dobil dva istovrstna singla, kar pa je bilo nadvse dobrodošlo, saj eden brezupno preskakuje. S celo zadevo pa je takole: ortodoksni rock-kritiki bodo CZD popljuvali zaradi skladbe na A strani, tako kot so Niet, ko so ti posneli *Lep dan za smrt* (geslo: »sredinskost«), ostali pa zadeve niti omenili ne bodo. Tako gre to.

Založniku in sponzorjem pa tole obvestilo: male plošče so pri nas že pred časom vzete iz prometa, tako kot se je pravkar zgodilo z bankovci za petsto in sto starih- novih din. Če pa je plošča namenjena le promocijskim namenom, ni posrečena odločitev za hitrost 33 1/3, ker so vsi radijski tehniki navajeni na single s 45 obrati. In tako plošče nikoli ne bodo štartali s pravo hitrostjo. Nema teorije!

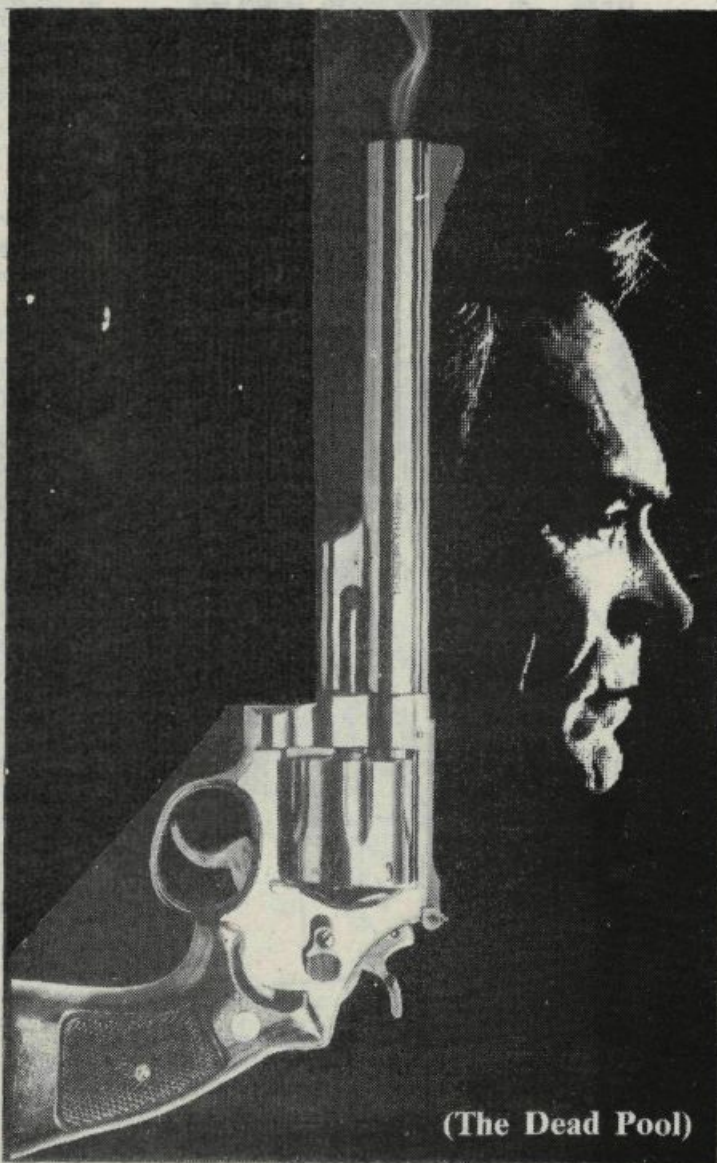
NAZAJ V POVPREČNOST

Bigfoot je zverina. Tisti, ki ga z avtom podrejo Hendersonovi in mu dajo ime Harry, pa je dobrodušen vegetarijanec, a zato nič manj nevaren. Njegova radoživost in velikost puščata za sabo razdejanje. Dogodivščine novega fantastičnega junaka svetovnega filma so predvsem komične. Če je bil E.T. predvsem melodrama, Gremlini predvsem grozljivka, je »Harry« predvsem komedija in v tem je njegova privlačnost, čeprav ponuja še nekaj sentimenta in celo poučnosti, npr. v zvezi z ubijanjem živali. Kreator Harryja je **Rick Baker**, ki je tvorec ameriškega volkodlaka v Londonu. Posrečilo se mu je napraviti simpatično zverino. Film je režiral **William Dear**, odlično posnel (predvsem uvodni del filma) **Allen Daviau**, da pa je vse zadeva iz Spielbergove kuhinje, najbrž ni treba posebej poudarjati. Čeprav so tudi nekateri igralci nadvse zabavni (**John Lithgow**, **David Sachet** in predvsem mali **Joshua Rudoy**), vse to ne pomaga dosti, da bi film splaval kam daleč nad povprečje.

Drugi Harry - kar tretji v tem mesecu - se piše Callahan, znan je kot Umazani (»Dirty«), nosi magnum in ubija vse po vrsti. Kmalu bo dvajset let, kar je ta lik **Clint Eastwood** prvič upodobil v filmu **Dona Siegla**. **Smrtonosna igra** je že peto »nadaljevanje« iz življenja tega junaka ni je še za korak slabše kot prejšnja, vsa pa so seveda daleč od prvega-izvirnega filma. Če bodo ustvarjalci tako nadaljevali, je velika verjetnost, da »dirty Harry« postane »crazy«. Od junaka so ostala le še njegova ubijanja, čeprav je postaran in »pomehkužen«.

Film je režiral **Buddy Van Horn**, nekdanji kaskader in še sedaj včasih »stunt coordinator«, ki je Eastwooda že režiral kot »človeka iz San Fernanda« (**Any Which Way You Can**). Ni mu kaj zameriti, filma ni pokopal, rešil pa tudi ne. A kljub temu, orangutan je bil bolj zabaven. Vse prej kot dober film je ta Smrtonosna igra.

Steve Rash je režiral najstniško, satirično melodramo **Ljubezni ne moreš kupiti**. Najstniško pomeni, da v filmu igrajo najstniki. Če niso več najstniki, potem vsaj igrajo najstnike. In na koncu - namenjen je najstnikom, ki so zadovoljni z vsakim povprečjem, le da dobijo uro in pol zabave. In to film res v obilici nudi, čeprav so štosi primerno nemogoči in »nategnjeni«. Film ima celo plech-

Ameriški film še naprej uspešno nudi pozabo v zabavi. Ker je tudi božični čas takšen - vse za zabavo in veselje - se je kino spored v tem času uspešno držal »okolju in času primerno«. Prihiteji so filmi: **Harry in Hendersonovi** (*Bigfoot and the Hendersons*), **Ljubezni ne moreš kupiti** (*Can't Buy Me Love*), **Smrtonosna igra** (*The Dead Pool*) in naj-naj **Kdo je potunkal Rogerja Zajca** (*Who Framed Roger Rabbit*). Zabavi in ameriškem monopolu v kinih se je sramežljivo upiral italijanski film **Mož z zlatimi očali** (*L'uomo con gli occhiali d'oro*). Uganete zmagovalca tega dvoboja?

ko sporočilo, ki pa je podano že v naslovu. Kljub temu, da **Patrick Dempsey** v glavni vlogi ni od muh (kar ne velja za **Amando Peterson** kot njegovo ljubezen in ostale), to ni dovolj, da filma ne bi pozabil pol ure po ogledu. Kaj to pomeni, naj vsak oceni sam.

Roger Zajec je seveda bolj velikopotezna zadeva. Tehnična perfekcija, animacija v slogu »stoj in čudi se« (ekipa je vsekakor zaslužila nagrade za svoj trud in prispevek k filmski umetnosti), akcija-akcija in ... smo že na koncu. Film je seveda tudi posnet za golo zabavo, a še ta vztrajno peša proti koncu filma. Če bi Roger Zajec še kakšnih deset minut zganjal »rečije, bi odšli iz kina zelo dolgočaseni. Narava dela je takšna, da po začetni fascinaciji dokaj hitro pride na vrsto zasičenost in ker sama zgodba tega problema ne reši, privlačnost dela z minutažo pada. Zaplet namreč ni posebej domiseln in film rešujejo »bližnja srečanja« med detektivom Valiantom in Rogerjem ter prvim in Jessico Zajec - torej spopadi »živega« junaka z animiranimi. Kljub vsemu temu pa je izdelek nad ravniyo naštetih in bo zaradi omenjenih zaslug ostal dlje v spominu - če ne drugače, vsaj kot poskus.

Naj omenimo film **Giuliana Montalda Mož z zlatimi očali** le kot protiuteč. Seveda gre za drug svet, drugo kulturo in drugačne namene. Film je intimna drama o osamljenem, ostarelem zdravniku in o njegovi ljubezni do samozavestnega mladeniča, ki ga pokoplje. Kraj in čas dogajanja - Italija nekaj let pred 2. svetovno vojno, čas prodirajočega fašizma. Zanimiva je primerjava tega dela z ameriškim. Če je za ZDA značilna tehnična popolnost, tu prav napake te vrste najbolj motijo, npr. ogabno slaba sinhronizacija v italijanščini. Film, ki na začetku ne obeta dosti in zaradi »teh napak« zelo moti, se odlično razvije, stopnjuje napetost in izteče v odličnem, močan konec. Torej prav nasprotno kot Zajec. Zato ob vseh pomislekih ostaja v naši zavesti dlje kot ostali decembrski, vsaj tu omenjeni, filmi. V njem je odlično vlogo podal **Philippe Noiret**, igrali pa so še **Rupert Everett**, **Valeria Golino** (Rain Man), **Nicola Farron**, **Roberto Halizzka**, **Stefania Sandrelli**... Opazna je bila tudi vloga **Radeta Markovića**, najbolj pa je očaral **Ennio Morricone** z glasbo.

Za povprečen film več kot dovolj.
Miran Koritnik

KO JE HARRY SREČAL SALLY

Glavna junaka filma sta človeka, ki se v življenju povsem po naključju srečata, razhajata, pa spet srečujeta in spoznavata, dokončno razideta, da bi se lahko našla in ostala skupaj »za vedno«. Prvič ju združi skupna pot iz »provinc« /Chicaga/ v New York. Mlada, nadobudna in povsem različna sopotnika se na koncu poti poslovita v upanju, da se nikoli več ne vidita. Naslednje srečanje /čez pet let/ je še vedno dokaj neprijazno, a junakoma ne prinaša večjih travm, saj sta oba zrela, uspešna Njujorčana - ona novinarka, on svetovalec, ona v čudoviti zvezi s čudovitim moškim in on pred poroko s svojo »pravo« žensko. Njunjo srečanje je že skoraj usodno. Sally se je po petih letih razšla s svojim partnerjem, Harry je pred ločitvijo, ki je zanj prišla kot strela z jasnega. Tako sta dva razočaranca drug drugemu v tolažbo in postaneta nekakšna prijatelja, kljub Harryjevi tezi, da prijateljstvo med moškim in žensko ni mogoče. Iščeta si primerne partnerje, drug drugega silita na zmenke in na koncu ugotovita, da je še najboljša njuna zveza. Prva skupna noč in spolno spoznanje bi skoraj pokvarilo prijateljstvo, a ju skrben premislek moške polovice in seveda ameriška filmska industrija s svojimi usodnimi srečnimi konci le spravi skupaj. Za kazen končata pred oltarjem.

Preprosta, v bistvu zelo melodramatična zgodba sama zase ne bi zaslužila kakšne posebne pozornosti. Dobro leži drugje. Na prvem mestu je to scenarij, ki je v bistvu le dolga lista dialogov - hitrih, duhovitih, satiričnih, domiselnih, s skritimi »velikimi resnicami«, in spoznanji, znanimi vsem »ljubečim« in »ljubljenim« smrtnikom. Iz takšnega »govornega« gradiva bi se najbrž dalo narediti uspešno radijsko igro. In v tem je bila najbrž tudi glavna težava režiserja - kako tako »radijsko igro« spremeniti v gledljivo, tekočo, zanimivo filmsko obliko. Reiner je to delo opravil kar zadovoljivo. V tok pripovedi o Sally in Harryju je vključil »priečevanja« ostarelih zakonskih parov o tem, kako so se spoznali, in s tem na kritičnih mestih poživil ritem filma, hkrati pa to izkoristil še za zadnjo »uradno« izjavo glavnih junakov, ko s pripombami o

Meg Ryan

Končno, bi lahko rekli. Zadnji dnevi leta 1989 so v Ljubljano le prinesli ameriški film, za katerega mirne duše lahko zatrdimo, da je zelo dobro delo. **Ko je Harry srečal Sally** (*When Harry Met Sally...*, 1989) je režiral **Rob Reiner**, človek, katerega film **Ostani z menoj** (*Stand by Me*, 1986) smo spoznali pred meseci.

Film je komedija, ali še boljše, ljubezenska komedija. No ja, v bistvu je satirična skica človeških življenj v dvoje: od poskusov, spodbudnih začetkov, trajanja, pa do takšnih in drugačnih koncev. Režiserja je ta tema menda pritegnila zaradi lastne izkušnje - ločitve od žene, ki je slučajno tudi režiserka in sliši na ime Penny Marshall. Torej gre za malo terapije.

svojo poroko zapečatita film. Dialoge je režiral na več načinov in se s tem izognil monotoniji, a se zaradi tega tudi sam ujel v past. Ritem montaže in tempo besednega bombardiranja partnerjev pri prvem srečanju ne gresta dobro skupaj in to spremljanju filma škodi, zato je vtis, da je »hitropotezni« dialog veliko boljše režiran pri drugem srečanju. Pohvaliti pa je treba druge domislice, npr. odlično izveden telefonski pogovor vseh štirih junakov. In ko smo že pri štirih junakih - film takšnega tipa ob dobrem scenariju sloni seveda predvsem na igralcih. Če so ti dobri, potem filma tudi zelo neiznajdljiva režija ne more pokvariti. Tokrat so trije protagonisti dobri: **Billy Crystal** kot Harry, **Bruno Kirby** kot njegov prijatelj in **Carrie Fisher** kot Sallyjina prijateljica, četrta, **Meg Ryan** kot Sally pa je odlična. Igralsko je to njen film. Navdušila je že v filmu *D.O.A.*, igrala je tudi v filmih *Top Gun*, *Innerspace*, *Presidio*, tokrat pa deluje, kot da ji je vloga pisana na kožo. Ker je film *Ko je Harry ...* iz lanske produkcije in torej še čaka aprilske podelitve oskarjev, in še prej Zlatih globusov, lahko vsaj scenaristki **Nori Ephron** in glavni igralki **Ryanovi** zaželimo nekaj uspeha pri nagradah. Čeprav se komedijam v konkurenci »mojih Afrik« in »obdobjem nežnosti« pri tem slabo piše, mislim, da zaslužita vsaj nominaciji.

Film *Ko je Harry srečal Sally*, po vsebini komična, satirična, življenjsko-filozofska ljubezenska zgodba odtujenih Njujorčanov, po obliki pa intimna miniatura, sloneča predvsem na dialogih, je pravzaprav kopija filmov **Woodyja Allena** (*Annie Hall*, *Manhattan...*), kar ima ob dobrem sprejemu občinstva lahko dve koristni posledici. Gledalci pri nas lahko zaradi navdušenja ob tem filmu pridejo na sled Allenovim filmom /to velja seveda za tiste, ki ga niso poznali ali niso marali - zaradi takih ali drugačnih vzrokov/, ameriška produkcija pa bi si na račun uspešnosti, izračunani seveda na zaslužku, lahko privoščila še kak tak film. Recimo temu »tako dober« in predvsem »ne prazen«, t.j. golo zabavo in bi spet lahko bila ponosna, da dela tudi nekaj »umetniškega«.

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Nedelja, 14. 1. 90
DAVID IN LIZA (DAVID AND LISA), ZDA, 1963. Režija: Frank Perry. Glav. vl.: Keir Dullea, Jonet Margolin. Howard da Silva.

Ponedeljek, 15. 1. 90
SEDMI PEČAT (DET SJUNDE INSEGLET), Švedska, 1956. Režija: Ingmar Bergman. Glav. vl.: Max von Sydow, Gunnar Björnstrand, Nils Poppe, Bibi Andersson...

Torek, 16.1.90
APOKALIPSA DANES (APOCALYPSE NOW), ZDA, 1979. Režija: Francis Ford Coppola. Glav. vl.: Marlon Brando, Robert Duvall, Martin Sheen, Frederic Forrest, Sam Bottoms, Dennis Hopper (v barvah).

Sreda, 17.1.90
BRATJE MARX NA DIVJEM ZAHODU (GO WEST), ZDA, 1940. Režija: Edward Buzzell. Glav. vl.: Groucho, Harpo and Chico Marx, Diana Lewis, John Carrol.

Četrtek, 18.1.90
ELITA UBIJALCEV (THE KILLER ELITE), ZDA, 1975. Režija: Sam Peckinpah. Glav. vl.: James Caan, Robert Duvall, Burt Young, Arthur Hill (v barvah).

Petek, 19.1.90
ŽELO (THE STING), ZDA, 1973. Režija: George Roy Hill. Glav. vl.: Paul Newman, Robert Redford, Ray Walson, Robert Shaw, Charles Durning, Eileen Brennan (v barvah).

Sobota, 20.1.90
DVOBOJ NA MISSOURIJU (THE MISSOURI BREAKS), ZDA, 1976. Režija: Arthur Penn. Glav. vl.: Marlon Brando, Jack Nicholson, Randy Quaid, Kathleen Lloyd, Frederic Forrest, Harry Dean Stanton (v barvah).

Nedelja, 21.1.90
UBITI PTICO OPONAŠAVKO (TO KILL A MOCKINGBIRD), ZDA, 1962. Režija: Robert Mulligan. Glav. vl.: Gregory Peck, Mary Badham, Philip Alford, Rosemary Murphy.

Ponedeljek, 22.1.90
PRISLUŠKOVANJE (THE CONVERSATION), ZDA, 1974. Scenarij in režija: Francis Ford Coppola. Glav. vl.: Gene Hackman, John Cazale, Allen Garfield, Frederic Forrest (v barvah).

Torek, 23.1.90
VERA CRUZ, ZDA, 1954. Režija: Robert Aldrich. Glav. vl.: Gary Cooper, Burt Lancaster, Denise Darcel, Cesar Romero, Ernest Borgnine (v barvah).

BISERI ZA OGRILICO
INGMAR VELIKI

Ponedeljek, 15.1.1990

SEDMI PEČAT « (Det sjunde inseglet, 1956) (glej spored)

Ingmar Bergman (letnik 1918), eden zadnjih še živečih velikanov filmske umetnosti, bo v tem predpočitniškem programu kinoteke predstavljen bolj za pokušino, z enim od svojih prvih filmov, ki so prodrli v Evropo in svet.

Bergman je v svetu odkril Cannes, ko je bil njegov film **Nasmehe poletne noči** na tamkajšnjem festivalu leta 1956 nagrajen za »poetičen humor«. Že naslednje leto je za pričujoči film na istem festivalu dobil posebno nagrado žirije (skupaj s Kanalom Andrzejja Wajde) in začelo se je - novi filmi, nagrade, umetnine... (najprej Divje jagode, pa Blizu življenja, Deviški vrelec, Skozi temno ogledalo, Molk, Persona... do Fanny in Alexander in tretjega oskarja). Danes smo lahko hvaležni Francozom, da so tega Šveda sploh odkrili, čeprav je treba dodati, da je bilo leto 1956 že dokaj pozno - mojster je do takrat posnel že **20 (!!!)** filmov, med katerimi tudi odlične Ženske čakajo, Poletje z Moniko, Lekcija iz ljubezni.

Sedmi pečat je zgodovinska freska, film o verovanju in upanju, o ljudeh, o življenju in smrti. Skozi zgodbo o srednjeveškem vitezu Bloku, ki se s križarske vojne vrne v od kuge upustošeno Švedsko, kjer mu vse slabe izkušnje omajajo vero in zato roče s Smrtjo, ko ta pride ponj, je Bergman upodabljal vse omejneno kot »srednjeveški umetnik: z istim zanosom, z isto občutljivostjo, z istim veseljem«, kot je sam dejal.

Blok v filmu igra s Smrtjo šahovsko igro za svoje življenje. Na koncu ga Smrt z zvijačo premaga. Bergmanovih del ni več mogoče premagati.

Miran Koritnik

Zaznamovanci smrti (prizor iz filma)

Sreda, 24.1.90
NAJBOLJ NORI DNEVI STANA IN OLIIJA (THE FURTHER PERILS OF LAUREL AND HARDY), ZDA, 1967, antologija. Režija: Robert Youngson. Glav. vl.: Stan Laurel, Oliver Hardy, Jean Harlow.

Četrtek, 25.1.90
HAZARDER (THE HUSTLER), ZDA, 1961. Režija: Robert Rossen. Glav. vl.: Paul Newman, Jackie Gleason, George C. Scott, Piper Laurie.

Petek, 26.1.90
UMOR V ORIENT EXPRESU (MURDER ON THE ORIENT EXPRESS), Vel. Britanija, 1974. Režija: Sidney Lumet. Glav. vl.: Albert Finney, Ingrid Bergman, Lauren Bacall, Wendy Hiller, Sean Connery, Vanessa Redgrave, Michael York, Martin Balsam, Richard Widmark, Jacqueline Bisset, Jean-Pierre Cassel, John Gielgud, Anthony Perkins (v barvah).

Sobota, 27.1.90
VROČI DIAMANT (THE HOT ROCK), ZDA, 1972. Režija: Peter Yeats. Glav. vl.: Robert Redford, George Segal, Zero Mostel, Paul Sand, Ron Leibman (v barvah).

Nedelja, 28.1.90
LJUBEZENSKA IGRA (UNA STORIA D'AMORE), Italija-Francija, 1969. Režija: Michele Lupo. Glav. vl.: Anna Moffo, Gianni Macchia (v barvah).

Ponedeljek, 29.1.90
TIHO, TIHO CHARLOTTE (HUSH HUSH SWEET CHARLOTTE), ZDA, 1964. Režija: Robert Aldrich. Glav. vl.: Bette Davis, Olivia de Havilland, Joseph Cotten, Victor Buono, Agnes Moorehead.

Torek, 30.1.90
GOLI V SEDLU (EASY RIDER), ZDA, 1969. Režija: Dennis Hopper. Glav. vl.: Peter Fonda, Dennis Hopper, Jack Nicholson (v barvah).

Sreda, 31.1.90
GENERAL (THE GENERAL), ZDA, 1926. Režija: Buster Keaton, Clyde Bruckman. Glav. vl.: Buster Keaton, Marion Mack, Glen Cavander.

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

● Pri Kinoteki je izšla nova brošura - 31. kinotečni zvezek, ki je posvečen LUCHINU VISCONTIJU, italijanskemu režiserju, čigar filme že nekaj časa spremljamo v posebnem ciklusu kinotečnega sporeda. Avtor zapisa o Viscontiju je Vladimir Pogačič, režiser (filmov, kot so Nevihta, Anikini časi, Veliki in mali, V soboto zvečer), filmski teoretik, publicist in dolgoletni direktor Jugoslovanske kinoteke. Z neskritimi simpatijami do zapuščine »rdečega barona«, začetnika italijanskega neo-realizma in velikega esteta, Pogačič bralcu podaja njegovo življenjsko in umetniško-filmsko pot. Seveda je omenjeno delo na vseh njegovih filmih, čeprav je poudarek na »pomembnejših« (sklepamo lahko, da gre za piščevo presojo), kot tudi Viscontijevi začetki v svetu sedme umetnosti in njegov konec. Izvemo tudi za njegove neuresničene načrte, med katerimi je bil tudi film po Proustovem delu Iskanje izgubljenega časa (vloge naj bi imeli Alain Delon, Marlon Brando, Silvana Mangano, Annie Girardot, Helmut Berger) in drugi po Mannovi Čarobni gori.

Zvezek je spisan v tekočem, lahko berljivem jeziku in tudi popolnemu začetniku omogoča spoznanje s tem avtorjem in njegovimi filmi. Obžalujemo lahko le to, da so nekateri filmi odpravljeni kar na hitro in o njih zvemo manj, kot bi lahko ali kot smeli pričakovati. Zvezek

poleg besedila obsega še popolno filmografijo režiserja, ekscerpt teatrografije (režije v dramskih gledališčih) in Summary (povzetek v angleščini). Obsega 64 strani, cena 30 dinarjev.

● Čeprav je 30. kinotečni zvezek - DAVID LEAN pisca Marcela Stefančiča, ml. - že dolgo na voljo, je prav, da ob tej priložnosti namenimo nekaj besed tudi tej brošuri. Avtor se je Leana, mogočnika angleške in svetovne kinematografije, režiserja mega spektaklov (od Mosta na reki Kwai do Poti v Indijo) lotil na svoj specifični način. Vsi, ki spremljajo njegovo pisanje o filmu, že vedo, za kakšen način dela gre. Mnogim ljubiteljem filma pa se zna zgoditi, da bodo s težavo brali omenjeno knjižico, na kar že v predgovoru k njej opozarja Milenko Vakanjac: »Pričujoče razmišljanje Marcela Štefančiča, ml. o angleškem režiserju Davidu Leanu sodi gotovo med tiste kritiške ali še bolj teoretske prispevke slovenske filmske teorije, ki skušajo seči dlje in globlje v »ozadje« posameznih ustvarjalnih osebnosti. Uveljavljanje takšnih pristopov zahteva uporabo tudi nekaterih drugih teoretskih področij (denimo strukturalne psihoanalize) v filmsko teoretski diskurz. Uvajanje omenjenih teoretskih modelov v slovensko filmsko teorijo utegne povzročiti določene nesporazume pri tistih ljubiteljih filma, ki jim takšno teoretsko razmišljanje iz razumljivih vzrokov ni blizu.«

Tudi iz te publikacije izvemo veliko o Leanovem razvoju, njegovem delu, preokupacijah in seveda šestnajstih filmih, ki jih je posnel (mimogrede-baje se pripravlja na snemanje novega). V njej je množica podatkov o angleški kinematografiji in njenih režiserjih. Analiza nekaterih filmov ali filmskih sekvenc pa je tako zgodba zase. V to obsežnejšo brošuro (69 strani) je na koncu vključena še natančna filmografija, duhovit dodatek z naslovom V enem stavku (vsak Leanov film je opisan z enim stavkom), seznam vseh oskarjev, ki so jih priporili Leanovi filmi (naj povemo, da gre za 27 oskarjev in še 29 nominacij), bibliografija »Najpomembnejših tekstov o Leanu in proti Leanu«, Top lista filmov Davida Leana po okusu pisca in Summary. Cena 20 dinarjev.

Za filmofile in vse, ki se želijo z omenjenima režiserjema bolje spoznati, bosta Kinotečna zvezka dragoceno čtivo.

● FEST, beograjski filmski festival, ki letos slavi dvajsetletnico, bo potekal od 2. do 10. februarja. Organizatorji obljublajo »za vsakega nekaj« (kot vedno). Kako bo s tem, bomo videli na tradicionalnem Minifestu in Post-Festumu v Ljubljani. Če seveda ne bo vmes kakšne blokade.

M.K.

THE SONG REMAINS THE SAME

Režija: Peter Clifton, Joe Massot.

Gl. vl.: Led Zeppelin (John Bonham, John Paul Jones, Jimmy Page, Robert Plant in Peter Grant).

Glasbeni film slovite »nesmrtno« skupine je v prvi vrsti posnetek njihovega koncerta v Madison Square Gardenu (N.Y.-ZDA), dogodka, ki je takrat glede obiskanosti potolkel vse rekorde. Ob tej, čisto propagandni plati (gre za projekt plošča plus film z enakim naslovom), je tu še nekaj več - dodan je »filmski« uvod, film pa je opremljen z »umetniškimi« vložki iz življenja članov skupine. Domiselno, atraktivno in odlično posneto ter režirano. Skupek je torej več kot le reklama ali dokument časa, je delo s svojo estetiko in vrednostjo. Film je bil »njega dni« na Festu, kjer je celo od »filmskih« kritikov dobival pohvale, a kljub temu in izraziti komercialni privlačnosti nikoli ni prispel na naša filmska platna. Ljubiteljem skupine je

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
GALERIJA ŠKUC Štani trg 21 Ljubljana
pon - pet 16 - 21 tel: 216 540

užitek ob gledanju zagotovljen, drugim pa je lahko dobrodošla informacija.

MASK (Maska)

Režija: Peter Bogdanovich.

Gl. vl.: Cher, Eric Stoltz, Sam Elliott, Laura Dern.

Resnična zgodba o fantu, zapisanemu zgodnji smrti (zaradi neozdravljive bolezni ima glavo spremenjeno v veliko, komaj razpoznavno gmoto - kot bi »nosil masko«) in njegovi materi samohranilki, pa o družini hipijev, ki jima pomaga. Korektno narejen film v vseh ozirih, s svojo melodramatično zgodbo naperjen v »najširše ljudske množice«. S svojim prejšnjim filmom, odlično komedijo Dan, ko so se vsi smejali (They All Laughed) Bogdanovich ni uspel, zato je bil prisiljen (in je, kot kaže,

vse bolj) v takšno inačico filma. Čeprav je delo solidno, to ni več dovolj, saj nas je ta režiser navadil na mnogo boljše filme. Cher je za vlogo v Maski dobila nagrado v Cannesu. Bog ve, zakaj?

PASCALI'S ISLAND

Režija: James Dearden.

Gl. vl.: Ben Kingsley, Charles Dance, Helen Mirren.

Zgodba o »zadnjem Mohikancu« Otomanskega imperija, zvestem vojaku domovine, za katero žrtvuje prijatelje in osebno srečo, ona pa mu teh žrtev z ničemer ne povrne. Še en film z »eksotično« (beri: tujo, neznano) deželo in njeno kulturo - po Indiji, Kitajski, itd. je tokrat na vrsti Turčija. Mirno, lepo, natančno, nadvse angleško - lahko rečemo za končni rezultat. Še ena odlično odigrana vloga Bena Kingsleya (Gandhi). Že zaradi nje velja film videti. Sicer pa - za ljubitelje filma.

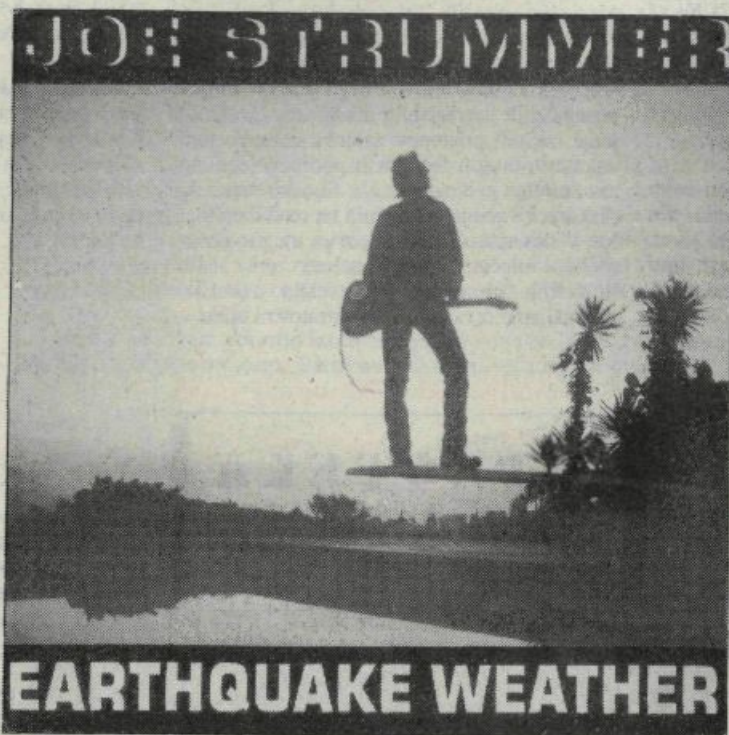
M. K.

THE CLASH

The Clash. Mick Jones je ladjo zapustil takoj, ko je bilo jasno, da naprej več ne gre. Ustanovil je Big Audio Dynamite in z njimi posnel soliden prvi album. Studijsko dodelana ter tehnično in produkcijsko dovršena pop plošča s funk in reggae ritmi je bila zanimiva novost na tržišču, vendar pa vsebinsko ni ponujala nič novega. Tako so bili Big Audio Dynamite bolj zanimivi kot projekt bivšega punkerja. Miki pa se ni dal ugnati in je stvari še naprej počel po svoje; tako je sedaj pred nami zadnji projekt studijske zagnanega punkerja. Imenuje se Megatop Phoenix in je tako kot dosedanje v veliki meri obdelana in dodelana v studiju. Na vinilu je odtisnjenih obilo raznih efektov z nasnavanji in samplanji, tako da dobimo občutek, da je izdelek bolj služi zabavi tistih, ki so ploščo delali, kot potencialnim poslušalcem, ki naj bi jo seveda kupovali. Z bolj ali manj posrečenimi poskusi se skladbe tako prelivajo ena v drugo in to se dogaja po dvajset minut na eni in drugi strani. Po glasbeni plati je pravi primer pop plošče, ki so ji Jones in kompanija po stari navadi dodali nekaj reggae in funk ritmov (single so pomenljivo naslovili James Brown). Tudi glede tekstov so se avtor(ji) bolj prepustili domišljiji in zabavi (npr.: *Around The Girl In 80 Ways*, naslov, ki so ga priredili po znanem delu SF pisca J. Verna). Tako so naredili ploščo, ki ni ne tič ne miš. Na eni strani je daleč od kakršnekoli rokarske neporednosti, po drugi strani pa

NEKAJ LET POTEM

Seveda so The Clash danes že preteklost. Še zmeraj pa sta živa in aktivna oba pevca in kitarista skupine. Joe Strummer in Mick Jones te dni stražita tudi po naših trgovinah. Prvi s ploščo, na katero se je podpisal sam, drugi pa s svojo stalno zasedbo Big Audio Dynamite.

nikakor ne dosega pop eksperimentov zmešanega Prince-a.

The Clash. Joe Strummer je hotel po odhodu Micka Jonesa na vsak način skupino obdržati skupaj. Poskus s ploščo *Cut The Crap* se ni ravno najbolj posrečil, zato je mož razpustil skupino in sedaj je tu s samostojno ploščo, ki jo je naslovil *Earthquake Weather*. Na njej je po stari punkerski navadi zbral precej (14) komadov, ki se v vseh pogledih razlikujejo od solate, ki jo ponuja kolega Jones. Strummerju je namreč uspelo ohraniti večino energije in neposrednosti iz dobrih časov bivše skupine, čeprav je treba povedati, da občasno tudi on zabloudi. To je čutili predvsem v funk-rokerskih poskusih, stvari pa mu bolj uspevajo v počasnejših in etno(?) mehiških pesmicah. Rokenrol in reggae obvlada seveda iz časa The Clash, zato mu tako zastavljene skladbe tudi najbolj uspevajo. In v njih se tudi najbolj identificira ter na ta način bistveno prehitava Micka Jonesa in njegove BAD ter njihovo glasbo. Do ušes in še naprej pride namreč dosti bolj neposredno in brez zadržkov. To seveda ne pomeni, da je Strummer naredil genialno ploščo, vsekakor pa je ponudil svojo glasbo, česar ne bi mogli trditi za Micka Jonesa, ki se je na Megatop Phoenix izgubil v neskončnih eksperimentih.

In nauk? Bolje staro in pošteno kot novo in brezjajčno!

oni o nas · oni o nas · oni o nas

ONI · ONA · NAS

Ob koncu leta so v **POLETU** pripravili izbor najbolj pozitivnega, negativnega in brezobličnega Jugoslavana v letu 1989. V kategoriji **pozitivcev** je premočno zmagal premier Ante Marković (397 glasov), sledijo mu Milan Kučan (217), Janez Drnovšek (186) in drugi. Med **negativci** je najbolj popularen **Slobodan Milošević** (616), za njim so Dobrica Čosić (175), Rahman Morina (138) in drugi. V skupini brezobličnih je dobil največ točk **Štipe Šušvar** (174).

V ekskluzivnem intervjuju za zagrebški **POLET** je porno zvezda in poslanka radikalcev v italijanskem parlamentu **CICCOLINA** predstavila svoje poslovne in politične načrte. »...Prav gotovo želim priti v Jugoslavijo z Marcom Pannelo (šef radikalov - op. p.), ki je član neke vaše mlade politične skupine (ZSMS). Vem, da je v Jugoslaviji nekaj pomembnih, celo revolucionarnih časopisov, ki so objavili moje zelo delikatne fotografije. To me veseli.«

Bogdan Bogdanović, beograjski arhitekt svetovnega slovesa, izdiferenciran po 8. seji CK ZK Srbije, je v Valterjevem intervjuju izjavil: »Jaz sem malce drugačen Srb.« O Miloševiću pa: »... On je privlačna osebnost za filme. Prav gotovo bo filman. Vprašanje pa je, kaj bo z njim? To je veliko vprašanje.«

Damirja Strugarja, novinarja TOP-a, so izbrali za najboljšega *trač-novinarja* v letu 1989. Ob tem je izjavil: »Rumeni tisk ne obstaja, dokler se ne začne zabejavati politikov.«

Dubrovniški LAUS je naredil anketo med Dubrovčani, ki prinaša »pričakovane«

rezultate: 96,7 % nasprotuje mitingarski politiki, 93,5 % pa jih je proti kakršnemukoli mitingu v Dubrovniku. Burje s severa ob obali še ni. Naj le piha jugo...

V decemberski številki **LAUSA** najdemo intervju z *Vlastimirjem Mijovićem*, nekdanjim novinarjem Naših danov, Mladosti, danes pa komentatorjem Oslobođenja. Med drugim Mijović analizira t.i. linč demokracijo v Srbiji, ki je to republiko albanizirala. »Uradna srbska in črnogorska politika je politika sile. Tu pamet in argumenti ne igrajo nobene vloge. Vsi, ki drugače mislijo, pridejo na črno listo, na seznam ljudi za pregon in šikaniranje. Eksekucija se vrši s pomočjo zavedenega naroda, ni možnosti realnega spoznanja bistva problemov, zaradi katerih so nasprotniki brez milosti preganjani in šibani.«

Komentator zagrebškega STUDENT-SKEGA LISTA Marko Barišić piše o vzrokih in posledicah srbskega bojkota Slovenije. Ko iz te perspektive ocenjuje jugoslovansko prihodnost, med drugim pravi: »Na teh prostorih se že dolgo časa ne rojeva in ne umira v isti državi. To ni uspelo nobeni generaciji. Videti je, da ne bo uspelo niti tej. Balkanski duhovi so se prebudili in znova jih spravljati v žakelj je, vsaj zdi se, neuspešno delo.«

Ivica Buljan, nekdanji urednik Studentskega lista in novi urednik *Poleta*, ocenjuje mladinsko časopisje. O *Mladini* pravi: »...prišla je do točke, v kateri skrajno politično neodgovorno vgrajuje vase politično provokacijo, da bi ohranila imidž provokativnega, politično zanimivega časopisa, ki se ukvarja s tistim, s čimer se drugi ne smejo. Zdi se mi, da takšen koncept ne gre skozi in da Mladina izgublja bralce. Vztrajanje na političnih provokacijah, kot to počne Mladina, ni več tržno zanimivo.«

Dva beograjska psihologa sta analizirala v pismih bralcev in intervjujih Politike uporabo besed v času od 29. maja do 31. junija

1989, torej v času propagandne »zajamske« evforije. Ugotovila sta, da so najpogostje uporabljali besede *Srbija, posojilo, Jugoslavija, vodstvo, republika, Milošević...* Na podlagi uporabe takšnih besed sta prišla do zaključka, da se apel srbskega vodstva o posojilu kot materialni koristi državljanov SR Srbije ni individualiziral.

Gregor Tomc, ljubljanski sociolog rocka, je v intervjuju za osiješki **TEN** govoril o začetkih punta v Sloveniji, o karieri in koncu Pankrtov, o subkulturnih pojavih, o jugoslovanski dnevni politiki, ki jo takole ocenjuje: »Skupni interes politične elite je, da zadrži status quo. Politiki vedo, da bodo vladali, dokler bodo imeli monopol; to je skupno tudi Kučanu in Miloševiću. Zdi se mi, da pri nekaterih političnih elitah prihaja do spoznanja, da takšna monopolna oblast ni trajna rešitev.«

Kragujevski POGLEDI, ki postajajo mladinsko trobilo uradne srbske politike, v svoji zadnji številki vračajo *Mladini* ping-pong žogico. Na zadnji strani objavljajo *rojstni list Slobodana Miloševića, z datumom rojstva 1. december 1989 ob 12^h*. Sledi še pripis: **RODILO SE DETE MUŠKO!**

Sicer pa v tej isti številki najdemo celo vrsto napadov na »pridobitve slovenske politične pomladi«, ki prihajajo izpod peresa glavnega in odgovornega urednika Miloslava Samardžića. V komentarju z naslovom **Zbogom, Slovenci!** med drugim piše: »Kardelj je pred vojno poudarjal, da je dolžnost Slovencev, da se od Jugoslavije odcepijo. Po vojni je ta cilj samo prikril in ga tako prikrita tudi urešničeval... S tem, ko je novo srbsko vodstvo prekinilo odnose s Slovenijo, je naredilo eno svojih najboljših ekonomskih potez. To je jasno skozi pregled slovensko-srbskih odnosov zadnjih sto let.«

IRAN

Dobro ohranjena asfaltirana cesta vodi skozi napol puščavsko pokrajino, kjer se ozki pasovi zelenja kažejo samo ob redkih rekah. Na desni strani tanke črte asfalta se v daljavi vidijo gorovja Kurdistana, dežele neukrotljivih Kurdiv, večnih bojevnikov za nacionalno svobodo. Na iranski strani se borijo proti Irancem, na iraški strani proti Iraku, a v Turčiji so državni sovražnik številka ena, odkar so Turki na začetku tega stoletja izvedli genocid nad drugim neuklonljivim narodom Armenci.

In potem azerbajdžansko hribovje, dežela Zoroastra. Rojstno hribovje religije luči in nasprotij. Luč, prepletena s temo. Pri nas modremu starcu z gore pravimo tudi Zaratustra. Gore v daljavi delujejo zastrašujoče divje. Predivje za starega modreca tihih besed. Predivje za dva milijona stihov, napisanih na telečje kože, ki jih je zapustil potomcem. Koliko telet se je spremenilo v himne in meditacije. A v tej deželi je težko ločiti med legendo in resnico, saj ima človek občutek, da je resnica minila, legende pa trajajo dalje. Tisoče let kasneje so mladi hipiji poskušali ustvariti komuno ljubezni, ponovni raj miru. Ti isti ljudje, samo dvajset let starejši, so sedaj uspešni poslovneži v zahodnem »business-u«. Jaz pa še zmerom poskušam najti košček njihovih sanj. Tudi v tem trenutku, ko sedim v poznem popoldnevu, dvignjen v kabini mercedesa nad temno potjo. Močne Aleksandrove roke drže volan, njegove oči spremljajo cesto, a vendar včasih začetim njegov radovedni pogled na sebi. Ne more razumeti, da potujem kar tako, za zabavo. On to mora početi, to mu je posel, a zakaj jaz silim v Iran, kjer divja vojna in je ta mir okoli nas samo navidezen mir, ki se lahko vsak trenutek spremeni v zavijanje siren in bombne napade. Vedno obstaja nevarnost napada oboroženih skupin in posameznikov na tuje tovornjake, kljub temu, da vsakih nekaj kilometrov srečujemo vojaške patrolje, ki nas vedno znova zaustavljajo in do podrobnosti

Končno se je pred menoj odprla pot v Iran, enega od glavnih ciljev mojega potovanja. Že res, da je bilo pred menoj na stotine kilometrov vožnje v kabini bolgarskega tovornjaka, vendar je bilo veselje, da sem brez večjih problemov prekoračil mejo, večje od strahu pred dvajset-urnim sedenjem v dokaj neudobnem tovornjaku. V tistem času je vojna na iransko-iraški meji dosegla svoj vrhunec, zato so me vsi, ki sem jih srečeval na svoji poti do meje, prepričevali, da je vstop v Iran nemogoč.

pregledujejo celotne kamione. Moti jih predvsem moj fotoaparati, vendar jih večinoma zadovolji moj odgovor, da ga nosim s seboj samo zaradi tega, ker grem v Indijo. Če pa so nekateri od vodij patrolj bolj nepopustljivi in mi hočejo zapleniti kamero, škatlica cigaret odobrovolji še tako vztrajnega preiskovalca. Seveda morajo biti ameriške cigarete.

Počutim se kot piščanec pod budnim očesom Aleksandra in drugih voznikov iz konvoja. Očitno so se odločili, da bodo skrbeli za mojo varnost na poti do Teherana. Vsi so polni nasvetov, kako naj potujem, ko ne bom več z njimi. Moj voznik me celo vpraša, ali imam kako orožje s seboj. Pokažem mu svoj mali pipec, njegov obraz pa postane še bolj zaskrbljen. Izza pasu je potegnil velik lovski nož, ob katerem je postal moj nožek še manjši, me grozeče pogledal in rekel: »Ne toga, bratko, v Iran kaput.« Iz vseh teh drobnih namigov in dejanj vseh štirih voznikov sem dobil občutek, da je v tej deželi celo individualno scanje prekleto nevarna zadeva. Na srečo se je pozneje izkazalo, da je bilo v vsem tem precejšnje pretiravanje.

Sredi noči smo prispeli na prvo prenočišče, ki je bilo malce pred zahodnoiranskim mestom Tabriz. Skozi mesto smo se peljali ob prvem jutranjem svitu. Nekdaj je bil Tabriz močan industrijski center Perzije, sedaj pa je to napol razrušeno mesto, ki je v vojni utrpelo precejšnje število raketnih in bombnih napadov.

V miru puščave, ki nas zopet pričaka na koncu mesta, je skoraj mir življenja. Na poti skozi mesto, med kopy ruševin se je v meni zganilo nekaj neznanega. Mogoče je to samo strah, ker vojna le ni taka kot na televiziji. Kako opisati razliko med tem prizorom in tistim, ki si ga videl na televiziji? Vedno bolj me spominja na razliko med onaniranjem in spolnim odnosom.

Po mnogih kilometrih poti in mnogih urah vožnje se končno v daljavi zaznajo vrhovi planinskega venca Elbrusa, pod

katerimi leži Teheran. Kmalu se začno pojavljati predmestja. Presenetljivo evropsko deluje to glavno mesto Irana. Moderne zgradbe in široke ulice kažejo, kako lepo se živi od nafte. V ne tako davnih časih se je denar, pridobljen od nafte, trošil na vse strani. Gigantski projekti, od najdražjih hotelov do nuklearnih elektrarn. Civilizacija kokakole, ki se je po revoluciji izrodila v parodijo nekega načina življenja. Pravzaprav v abotno sožitje preteklosti, prihodnosti in sedanosti. Kljub antiameriški gonji je pepsikola najpopularnejša pijača, ker pa se steklenice razbijejo, dobiš v restavracijah to pijačo v najrazličnejših embalažah, od pivovskih do kokakolinih steklenic.

A Teheran še vedno ostaja evropsko mesto nič kaj orientalske arhitekture. Status prestolnice ima pridobljen, mnogo perzijskih mest je bilo v zgodovini pomembnejše od Teherana. Sedaj pa je srce in glava velike islamske republike. Volja voditeljev in množic v Teheranu je volja celotnega naroda.

V to mesto sem sedaj vstopal z njegove zahodne smeri. Sašo me je odložil v predmestju s prošnjo, naj se vrnem domov z njim, če ne dobim direktnega prevoza do pakistanske meje. Preden se je moja noga dotaknila tal pri izstopu iz avtomobila, so me že obkrožali soldatje v maskirnih uniformah. Ne da bi zahtevali, sem jim pokazal potni list in naslov hotela, ki sem ga edinega poznal iz pripovedovanja starejših potopnikov. Končno je eden izmed vojakov razumel, da bi rad prispel do hotela, zaustavil je prvi avtomobil, ki je pripeljal mimo. Zrnil me je na zadnji sedež, mi podal nahrbtnik in prisedel k vozniku. Kasneje mi je bilo to ravnanje bolj jasno, saj v Teheranu vsak lastnik avtomobila opravlja tudi neke vrste taksi službo. Tudi sam sem se kasneje posluževal tega načina prevoza. Preprosto zaustaviš osebni avto in če gre v tvojo smer vsaj del poti, prisedeš. Tak način prevoza je tudi izredno poceni.

Hotel, čigar naslov sem imel, je bil zaseden. Zasedeni pa so bili tudi vsi drugi hoteli slabših kategorij, zato mi ni preostalo drugega kot slediti svojemu vojaškemu spremljevalcu, ki me je pripeljal v zelo dober hotel. Stal sem na recepciji v spremstvu božjega bojvnika, receptor pa me je na moje vprašanje, če imajo proste sobe, vprašujoče premeril od nog do glave. Verjetno je po mojem videzu dvomil v moje finančne zmožnosti. Končno je prikimal: »Da, imamo sobe, vendar so zelo drage!« »Koliko?« »500 rialov.« Uradno je to bilo res dokaj drago, okrog 35 US dolarjev, ker pa na črno dobiš za dolar tisoč rialov, je soba stala komaj tri in pol dolarja. Ostal sem teden dni. Teden dni klatenja po mestu, obiskovanja bazarjev, muzejev. Teden dni pravega turističnega počitka pred nadaljevanjem poti. Vojna se je skrila, nikjer je nisem zasledil, razen v

trgovinah, kjer so police prazne in na ulicah, kjer na vsakem koraku srečuješ različne uniforme. Vsak dan se je končal z novim spoznanjem, kako različna je resnica, ki jo sami doživljamo od uradnih resnic in resnic, ki nam jih posredujejo drugi. Uradna iranska politika je na primer popolnoma antiameriška, mladina v Teheranu, celo vojaki, pa poslušajo Madono. Vojak, ki sem ga srečal na ulici, me je pobožal po laseh, ki so bili na zadnji strani malo daljši, se nasmejal in rekel edini dve besedi, ki jih je poznal iz angleščine:

»Micheal Jackson, Michael Jackson.«

Prav tako je uradna politika v smislu islamske tradicije absolutno proti alkoholu. A v mestu vidiš osebne avtomobile, polne breskev in drugega sadja, iz katerega v domačih destilarnah pridobivajo žgane pijače.

Z avtobusom proti pakistanski meji. Ko sem bil že doma, sem v Delu prebral, da so avtobusno postajo nekaj dni po mojem odhodu zadele iraške rakete in jo popolnoma uničile.

Cesta do Zahedana, ki leži na tromeji Irana, Pakistana in Afganistana, pelje skozi puščavo, ki se razteza skoraj čez ves vzhodni del države. Je skoraj popolnoma ravna, tako da bi bil pogled na okolico lahko dokaj dolgočasen, če se ne bi vsakih nekaj deset kilometrov pojavljale oaze, polne palm in nizkih belih hišic brez streh, ki so vkopane v puščavski pesek.

Vožnja z avtobusom je ena od posebnosti, ki jih nudi Iran. Vsaka vožnja se začne z molitvijo za srečno vožnjo, zdravje voditeljev in uspešne boje. Voznik in sprevednik vodita molitev, potniki pa ponavljajo za njima. Ob sončnem zahodu se avtobus ustavi, vsi potniki izstopijo in se z obrazom, obrnjenim proti Meki, zatopijo v zahvalno molitev. Ne vem, če je bilo to zgolj naključje, vendar so bili celo potovanje na avtobusu samo moški.

V Zahadan smo prispeli sredi noči.

Kot v vseh krajih z množicami beguncev je tudi v tem mestu uradna oblast skoraj brez vsake moči. Zakoni ne veljajo v polni meri, temveč si jih krojijo begunci sami. Prodajalne alkohola in hašiša so kljub ostrim kaznim napol legalne,

prostitucija, ki je v ostalih delih Irana strogo prepovedana, je posebno v revnejših delih mesta eden od glavnih virov zaslužka. Zaradi teh razmer, hkrati pa zaradi Azijcem prirojene ljubezni do orožja, je mogoče na zahedanskem bazarju nabaviti vse vrste strelnega in hladnega orožja. Seveda so najbolj cenjeni originalni izdelki, takoj za njimi pa so ponaredki iz slovitega Kyber passa.

V tem mestu me je prvič zapustila sreča, ki me je zvesto spremljala na poti. Na pakistanski ambasadi mi niso hoteli izdati vize za vstop v Pakistan, z izgovorom, da nisem cepljen proti koleri, ki pa je traktat ogrožala srednji del Pakistana. Niti sto dolarjev, ponujenih hkrati s potnim listom, ni pomagalo, kar je za uradnike na vzhodu prav presenetljivo. Poiskati sem moral drugo pot, vendar mi nikakor ni prišlo na misel, na kakšen način bi prišel v Afganistan razen po poti preko Pakistana, ki pa mi je bila zaprta. Spomnil sem se naslova nekega študenta, ki sem ga slučajno dobil ob postanku na poti v Zahedan. Poiskal sem ga in zelo prijazni neznanec mi je ponudil edino varianto, ki je obstajala - ilegalno v Afganista. Prepričeval me je, da je to popolnoma normalen način prestopa meje za tisoče afganistanskih beguncev. Zakaj ne bi torej poskusil tudi jaz!

Tako smo se naslednji večer okrog polnoči pomikali v koloni drug za drugim družina osmih domačinov, mislim da so bili Tadžiki, dolgih brad, oblečeni v tradicionalna oblačila z dolgimi srajcami in brezrokavniki, osel in na koncu jaz. Nismo prav dolgo hodili, ko se je iz teme pred nami zaslišalo vpitje, moji vodniki pa so brez besed obstali. Ob siju žepnih svetilk, ki so se prižigale druga za drugo ob naši poti, sem spoznal, da smo naleteli na obmejno patroljo. Vojak, ki mi je svetil v obraz, je z glasnim krikom, polnim presenečenja, poklical komandirja. Poskušal sem pojasniti, a me je, še preden sem spregovoril, ločil od ostalih. Na poti v mesto sem dobil spremstvo dveh vojakov, ki sta me odpeljala na policijo, kjer so mi zelo prijazno pojasnili, naj se nikakor ne zgovarjam, da sem pomotoma zavil na afganistansko stran namesto v Pakistan. Vrh glave da imajo novinarjev, ki to poskušajo.

Peter Žnidaršič

ODCEPITEV SLOVENIJE

Slovenke in Slovenci!

Če ste ZA (referendum), pošljite svoj cenjeni podpis na naslov: Univerzitetni odbor SDZ, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana.

Če ste ZA (akcijo) in ste to pripravljene materialno podpreti, nakažite denar na žiro račun: 50100-678-47303 - za odcepitev, SM 201 02.

Če ste pogumni, organizirajte tudi zbiranje podpisov v svojem delovnem ali domačem okolju!

Če pa ste radovedni, naročite TRIBUNO, ki Vas bo o vsem tem obveščala bolje kot drugi!

Izvori prostozidarstva

Na oblikovanje obredov prostozidarjev naj bi vplival Eleuzinski kult ter kult Boga Mitre, kot eden od izvorov prostozidarstva pa se omenjajo tudi Rimski kolegiji, klubi obrtnikov in trgovcev, ki so se kot kasneje prostozidarji, zbirali v posebnih prostorih, v katerih so ritualno sprejemali zgolj moške člane. Prav tako je mnogočem anticipirala način organiziranja moderne masonerije Pitagorina šola, zaprta aristokratska intelektualna družba, ki je imela značaj verske sekte.

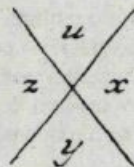
V prostozidarstvu se v veliki meri odražajo tudi židovski vplivi, zlasti vpliv kabale, versko-filozofske, mistične znanstvene vede, ter Talmuda, zbirke religiozno moralnih postulatov postkrščanske židovske misli, ki je imel močan vpliv na židovsko nacionalno enotnost v diaspori.

Na snovanje prostozidarskih lož v razumska in intelektualna tajna društva naj bi tudi močno vplivale tajne ločine, med njimi "Rosenkreuzerje" (vitezi rožnega križa), ki so se v 17. in 18. stol. borili za idealno človeštvo, združeno v mednarodni zvezi, ter "Templarji" (varuhi božjega groba ter romarjev, ki so prihajali v Palestino), elitna viteška organizacija, ustanovljena v 12. stol., ki je zaradi svojega bogastva ogrožala cerkev.

Nekateri zgodovinarji omenjajo kot edini izvor prostozidarjev srednjeveške zidarske cehe, t.i. freemasons, ki so čuvali skrivnost gradnje gostinskih cerkev. Njihova stavbarska bratovščina se je sčasoma razširila in tako vanjo pristopijo najraznovrstnejši zastopniki družbe, kise vedno bolj štejejo za zidarje v prenesenem pomenu - graditelje duhovnega templja. Začnejo se pojavljati prve prostozidarske lože, ki sovpadajo z začetki protestantizma v Angliji ter zmago razsvetljenske filozofije nad srednjeveško sholastiko. Tako leta 1723 nastane prva prostozidarska ustava., Andersonova knjiga Konstitucija in z njo Velika Loža Londona. Moto vseh proš-

PROSTOZIDARJI

<i>ab</i>	<i>cd</i>	<i>ef</i>
<i>gh</i>	<i>il</i>	<i>mn</i>
<i>op</i>	<i>qr</i>	<i>st</i>

*Le Chiffre des Francs-Maçons
rendu public.*

OL U30EELAL ULF LAJEU
CJUTER MLEUV TVJ00U

Masonsko tajno pismo

"In tisti, ki išče svetlobo v hramu kraljevske umetnosti, mora biti svoboden človek in dobrega glasu"

Andersonova knjiga Konstitucije

tozidarjev postane pokoravanje nrvstvenemu zakonu in takšno pojmovanje umetnosti, ki ne bo dopuščalo, "da bi postali bedasti zatajevalci Boga niti razuzdanci brez vere."

Prostozidarska simbolika

Masoni simbolizirajo ljudski organizem s četverkotnikom, število štiri pa je aritmetični simbol vidljivega in nas spominjajo, da je človeški organizem sestavljen iz štirih elementov: voda (fizična narava), zrak (mentalna narava), ogenj (volja in moč) ter zemlja (povezuje prejšnje tri elemente). Tudi številka sedem ima svoj pomen, saj se mora vsak prostozidar držati sedm vrtilin: skromnost varovanje tajnosti prostozidarskega reda, pokornost višjim stopnjam v prostozidarstvu, ljubezen do človeštva, pogum, radodarnost, ljubezen do smrti. Trikotnik in število tri pomeni ta simbol duhovnosti in ima pri prostozidarjih vrhunski simbolični značaj. Tako imamo pri prostozidarjih tri osnovne stopnje in sicer učenec, pomočnik ter mojster. Vsaka loža ima tudi tri "svetlosti": na oltarju položeno sveto pismo kot izraz vere v nrvstveni svetovni red; kotomer kot simbol ideje o pravici in dolžnosti nrvstvenega ravnanja; šestilo kot simbol točnosti in pravilnosti.

Za simbol čistosti namenov ter resničnosti prostozidarjevih besed se uporabljajo bele rokavice, ki jih lahko prostozidar ob sprejemu v ložo podari ženski, ki je njegovemu srcu najdražja, zaradi uporabe simbola vrtnice pa so jih enačili z vitezi Rožnega križa (Rosenkreuzerji). Tudi tepih ali sag ima simboličen pomen, poleg omenjenih simbolov pa se uporabljajo še predpasnik kot simbol dela, kladivo, zidarska žlica ter zazankana vrvi, ki so bili prevzeti iz rokodelskega zidarstva srednjeveških graditeljev stolnic.

Za prostozidarje so značilna tudi spoznavna gesla, ki se šepetajo na uho, ter znamenja, ki se črkujejo. Za mojstre je spoznavno geslo "Jehova", v novejšem času pa "Mac Benac".

Jugoslovanski bankovec za stotisoč din na katerem so vidni masonski znaki: oko kot sim bol svetovnega napredka, P2, kratica razvpite lože propaganda2 ter prve tri črke besede jahve (geslo prostozidarских mojstrov)

Z uporabo različnih načinov trkanja, se spozna tudi stopnja pripadnosti. Masoni imajo tudi svoje časovno štetje, ki je enako židovskemu, saj k rojstvu Kristusa dodajo še 4000 let.

Notranji ustroj prostozidarskih lož

Od srednjeveških prostozidarjev so podedovane tri osnovne hierarhične stopnje organiziranja (učenec, pomočnik, mojster), danes pa poznamo v prostozidarstvu 33 stopenj.

Poznamo dve vrsti lož in sicer nižja prostozidarska loža ali plava masonerija, ki obsega nižje prostozidarske stopnje, ter rdeča masonerija, v kateri so višje prostozidarske stopnje. Poleg omenjenih masonerij imajo masoni tudi Vrhovni svet, kateremu pripadajo le masoni 33 stopnje.

Nobena loža ne more obstajati izven okvira

Velike lože (zeveza lož), ki se formira v državnacionalnih mejah, vendar je v eni državi možnih tudi več velikih lož. Razmerje med Velikimi ložami je bratsko, ložam je skupen tudi t.i. konvent, oz. masonski parlament, na katerem sodeluje poslanec vsake lože. Nove lože ni mogoče formirati brez sedmih prostozidarjev, ki morajo podpisati arhitektonsko tablo, s katero prosijo Veliko ložo za ustanovitev nove lože. Pri sprejemu novega člana v ložo se vrši t.k. bolotaža (spušcanje črnih in belih kroglic v skrinjico). V primeru, da je nekdo vrgel v skrinjo črno kroglico, mora starešini povedati svoje razloge.

Komasonske organizacije

Med komasonske organizacije se uvrščajo Independent Order Bnai Brith (Sinovi zveze Bnai Brith), ki je izključno židovska or-

ganizacija, vendar se kljub temu uvršča med prostozidarske organizacije. V preteklosti je bilo več poskusov enačenja prostozidarjev z Židi, zlasti zaradi uporabe židovske simbolike v ložah ter objave Protokolov Sionskih modrecev.

V svetu so poznani tudi švedski in norveški "nevtralci", ki negujejo duhovno viteštvo. Kristusa pa proglašajo za I. mojstra in viteza. Švedsko prostozidarstvo je tudi močno povezano s kraljevsko hišo, saj je Gustav IV. po zasedbi prestola razglasil vse švedske prince za rojene prostozidarje.

Ženske prostozidarske lože

Člani prostozidarskih lož so lahko bili po izročilu starih zidarjev zgolj moški in takšno pravilo je ostalo zapisano tudi v Andersonovi knjigi Konstitucije (1723). Izjema je bila zgolj Sabška kraljica, vsem ostalim, tudi kraljici Elizabeti, pa je bil vstop v ložo prepovedan, kar pa je verjetno užalilo njeno radovednost in tako je bil to verjetno, po zapisu Charlesa Johnsona, edini primer v času njenega dolgega vladanja, da je ženska zmagala nad kraljico.

V Franciji je na močno pobudo žensk iz vladajočih slojev Veliki Orient Francije priznal adaptivne ženske lože, med njimi Red vitežov in rožnih vil, Red blaženosti, Družba tovarišev Panelope, v Nemčiji pa je nastal Mopsovski red. Adaptivne ženske lože, za katere ba bi bil bolj primeren izraz mešane lože, daj so bili njeni člani tudi moški, so se razširile tudi v Kanado in ZDA, vendar njihov status še danes ni enak statusu "pravih prostozidarskih lož, v katerih so člani izključno moški.

Prostozidarske lože v svetu

V svetu deluje preko osem milijonov prostozidarjev. Svetovno znana je Velika loža Londona. Framazonska srečanja so objavljena v časopisih, zbirajo pa se v odličnejših londonskih restavracijah. Angleške lože se delijo na več strokovnih lož (konfesionalne, lože privržencev treznostnega gibanja, lože zgodovinarjev, lože rotarijcev...), vsak prostozidar pa je lahko član več lož.

V Ameriki sovпада ustanovitev prvih prostozidarskih lož s časom objave Deklaracije o neodvisnosti in konstituiranja ZDA. Tudi prvi predsednik ZDA, George Washington, je bil prostozidar, kasneje pa so bili člani lož vsi pomembni ameriški predsedniki (T. Roosevelt, William H. Taft, Harry S Truman, Gerald Ford). Medtem ko v drugih ložah, zlasti v Angliji in Franciji, poudarjajo predvsem kvaliteto pri sprejemu članov v lože, pa so se v Ameriki odločili za načelo velikega števila in tako je pogosto na mestu očitek, da v ameriških ložah ni primerne intelektualne višine, hkrati pa prostozidarjem očitajo vmešavanje v politiko ZDA, zlasti njihov vpliv na FBI in CIA.

V Franciji je nastal Veliki Orient Pariza, v katerem je bilo vsaj v začetku čutiti močan

Dolarski bankovec z masonskimi simboli: v levem kotu masonska piramida iz 13 zidakov, na vrhu vsevidno oko v trikotniku in na desni strani Ameriški grb, orel s čišitom, na katerem je trinajst prog.

vpliv angleških lož. Prvi člani lož so bili plemiči, s kraljevim odlokom pa se je njihovo članstvo v ložah prepovedalo. Eden izmed ustanoviteljev je bil Montesquiev, prostozidarji pa so bili tudi številni drugi veliki duhovi Francije, kot so Diderot, Helvetius, Condorcet, Voltaire V. Hugo...

Tudi prostozidarstvo v Italiji ima dolgo zgodovino, svoj razcvet pa so lože doživele v Neaplju, kjer so imeli majhni kralji svoje lože. V času preporoda narodov, je nastala tajna zveza karbonarjev, ki so skupaj s prostozidarji, čigar člana sta bila tudi Garibaldi in Mazzini, oznanjali svobodoljubne ideje. Kasneje, zlasti v času fašizma, so bile lože prepovedane, po vojni pa se z ameriško pomočjo ponovno vzpostavijo ilegalne lože. Najbolj razvpita loža je bila t.i. **Propaganda 2**, kjer je v vrhovnem vodstvu prišlo do oboroženih obračunavanj. V loži so bili vsi pomembni italijanski ministri, bankirji, industrialci, diplomati, po izjavi njenega vrhovnega mojstra, pa je bil namen ustvariti neko vrsto vsemočne partije.

V prostozidarskih ložah Nemčije je bil v preteklosti močno prisoten vpliv romantike, v ložah pa so bili vključeni odlični meščani in plemiči, član masonov je bil tudi Goethe (v njegovem delu Faust spoznamo Goetheja kot prostozidarja), cesar Vilijem I., Mozart, Hydn, Lessing, Fichte ("Ljubezem do domovine je prostozidarjevo delo, svetovljanstvo njegova misel")⁽¹⁾, nemški pesnik Ludwig Borne ("Prostozidarstvo nas uči ceniti drevo po njegovih sadovih, ne po zemlji iz katere raste in ne po roki, ki ga je vsadila.")⁽²⁾, velik podpornik lož pa je bil tudi pruski kralj Friderik Veliki. Nekatere lože v svoje vrste niso sprejemale Židov, zato so le ti ustanavljali svoje ladtne, t.k. komasonske lože. Veliki razcvet so masoni doživele v času Weimarske republike, v letu 1933, obdobju vladanja nacionalsocialistov pa so bili razpuščeni.

V Rusiji je cesarica Katarina, zlasti pod vplivom Voltaira, podpirala prostozidarje, vendar se je njen odnos do prostozidarjev po francoski revoluciji ohladil. Tudi ruski car

Aleksander je bil zelo svobodomiselnega duha in po nekaterih pričevanjih tudi sam prostozidar. Leta 1905, ob poskusu prevrata, je nastopila stranka kadetov, ki je bila zelo blizu organizaciji masonov in tudi sam Kerenski je pripadal prostozidarski loži. Po oktobrski revoluciji boljševiki ukinejo masonske organizacije, saj so v njih videli meščansko ustanovo, leta 1935 pa so bile prostozidarske lože ponovno dovoljene, njihovo vodstvo pa je bilo v rokah Židov. Podatki o delovanju lož po II. svetovni vojni.

Na Češkem so Nemci in Madžari leta 1920 osnovali Veliko ložo "Lessing pri treh krogih", leta 1923 pa so Čehi ustanovili svojo Veliko Ložo. Masaryk, tedanji predsednik Češke, je kljub temu, da sam ni pripadal nobeni sionski loži, močno podpiral prostozidarje in verjetno je vzrok velikega razcveta Češke v obdobju predsedikovanja **Tomaž Masaryka** tudi v njegovem literarnem odnosu do prostozidarjev. V svojem delu o Ruski zgodovini je zapisal, "da je prostozidarski red organizator evropske omike in vnet razširjevalec človeških idealov."⁽³⁾

Presenetljivo je, da je tudi na Kubi močna prostozidarska loža, ki jo osebno podpira predsednik Fiedel Castro Emigrantski masoni, ki zavračajo obstoječi režim na Kubi, ne podpirajo kubnskih komunističnih prostozidarjev.

Vpliv prostozidarjev pa je zavel tudi v naše kraje, njihov duh je bil prisoten že pred vzpostavitvijo Ilirskih provinc. Znamenita Slovenca, oba prostozidarja, sta bila A. T. Linhart ter Valentin Vodnik, ki je zaradi svoje pripadnosti prostozidarjem izgubil službo.

Z razglasitvijo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev pa so se vse lože združile v enotno Veliko ložo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Med vojno, leta 1941, je v Sloveniji nastala prostozidarska loža Vodnikov venček, ki je imela močan vpliv na delovanje Sokola, zavzemala pa se je tudi za politiko Ljudske fronte. Na pobudo Velike lože Beograda je prenehala z delovanjem leta 1940.

Po II. svetovni vojni so se številni prostozidarji, po pisanju **Zorana D. Neneziča** v **DELU "Masoni v Jugoslaviji"**, vključili v novo nastale družbeno politične organizacije, vendar v navedbi imen ni zaslediti "znanih graditeljev socializma". Trditev, da je tudi predsednik **Josip Broz Tito** pripadal eni od svetovnih framasonskih lož je odveč, kajti framasonske organizacije, ki skrbijo za svoj ugled, sprejemajo v svojo organizacijo zgolj velike moralne in intelektualne duhove svojega časa. Na dlani je, da danes v Jugoslaviji ne moremo govoriti o razcvetu prostozidarstva, saj trenutna politična klima nikakor ni primerna za razvijanje t.i. kraljevske umetnosti. Kljub vsemu pa je pred kratkim prišlo do ustanovitve **Rotary Cluba v Ljubljani**, združenja poslovnežev, ki ima nekatere stične točke s prostozidarji (podobna načela in vrste članov, enaki datum slavnostnih sej), posebnost pri "rotarijih" pa je delitev na poklicne razrede.

Stari in novi nasprotniki prostozidarjev

Nasprotniki prostozidarjev so bili vsi totalni režimi, kot njihov največji nasprotnik pa je v začetku njihovega nastanka nastopila cerkev. Zaradi njihovih radikalnih idej je nad njimi vršila pogrome, v času dolgotrajne inkvizicije v Španiji in Portugalskem pa so bili številni prostozidarji prignani na morišča in galeje. Burna domišljija gorečih nasprotnikov je iz nemogočega ustvarjala mogoče in tako se iz časa izrazitega klerikalizma znane zlasti Tekstilove sleparije, ki je trdil, da se prostozidarji ukvarjajo s čaščenjem Luciferja. "Organizacija sama in njegovo vodstvo kot tako sta tolikanj satanska, da si ju zgolj človeško ni moč razložiti."⁽⁴⁾ Po Tekstilovih trditvah "se prostozidarji pri priseganju lažnim voditeljem zaklinjajo na satana kot svojega Boga, ga kličejo po čarovniškem obredu in ga molijo v podobi sramotnega malika s kozjimi nogami, ženskimi prsmi in netopirjievimi perutmi."⁽⁵⁾

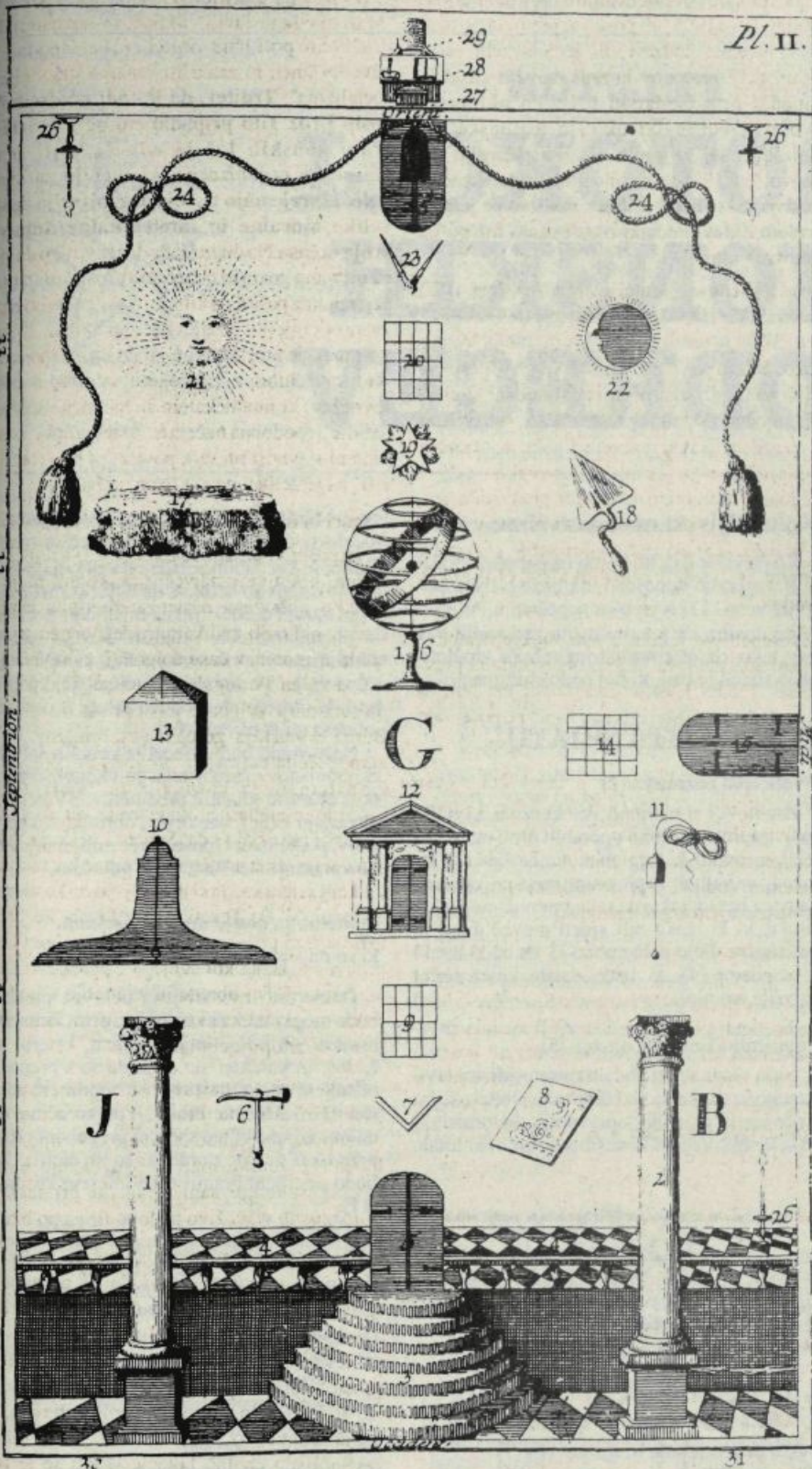
Prav tako so nasprotniki prostozidarstva obdolžili Alberta Pikea, vodjo Škotskega obrednika, da je hudičev papež, ki uporablja francoske ženske lože za svoj harem in pri katerih sodeluje sam satan, ki pri takšnih priložnostih vlačijo živo podobo Boga po blatu.

Nasprotovanje prostozidarstva pa se tudi z ukinitvijo cerkvene nadvlade ni prenehalo. Masonom so se pripisovali vsi veliki zgodovinski prevrati, razširjena je bila zlasti trditev da je izvor francoske revolucije v zaroti prostozidarjev, kar pa je seveda izključujoče, saj je bilo delo masonov zgolj duhovno, že sama stanovsko raznovrstna sestava lož je izključevala enotno hotenje. Tako se je prej naklonjen odnos Ruske cesarice Katarine do prostozidarjev po francoski revoluciji ohladil, oster nasprotnik pa je bil tudi Marija Terezija.

Ob formiranju Združenih narodov leta 1921, ko se je v Ženevi ustanovila Association

'jaz _____ (ime in priimek) stanujoci v _____ (ulica, pošta) želim postati narocnik TRIBUNE! _____ (podpis) _____ (izrazi in nopolji na dopismico)

namenom, da se prepreči svetovna klanja. Očitek sodelovanja z boljševizmom je odveč, kajti znano je, da je bilo prostozidarstvo z oktobrsko revolucijo prepovedano ter prav tako za časa diktature Bele Khuna na Madžarskem. Tudi očitek masonom, da so sodelovali s fašizmom, je neresničen, saj so bili že v začetku vzpostavitve fašizma preganjani, v letu 1924 pa je Musollini prostozidarjem odrekel pravico do obstoja. Masone so obtožili veleizdaje, šeč, da tajno sodelujejo s tajnimi organizacijami drugod po svetu, prav tako so jih obsodili za atentat na Musollinija.

Nasprotniki se pri karakteriziranju prostozidarstva še vedno poslužujejo mističnih pojmov, kot so luciferski, bogokletni, farizejski. Zanje so prostozidarske lože tajne zveze, ki so razširjene po vsem svetu, njihovi člani pa so slepo podrejeni centrali. Najbolj razširjeno je mnenje o znanih voditeljih, skrivnostnih triintriidesetnikih, ki imajo edini pravico do glasovanja, bratje nižjih stopenj pa se zgolj siepo pokoravajo. Tako se zdaj podtika odločilna beseda Velikemu Orientu Pariza ali Veliki Loži v New Yorku ali Angleški Veliki Loži v Londonu. Mnogi so očitali prostozidarjem, da si želijo s svojim skrivnostnim delovanjem in uporabo različnih ritualov prikriti svoj močan vpliv na vse pomembne gospodarske in politične institucije v svetu, kot so Mednarodni monetarni fond, Svetovna banka, UNESCO...da gre za nekakšno vse veroizpovedi preganjajočo cerkvo nad cerkvami. Dejstvo je, da je v vsaki družbi ritual pomemben, saj ti daje občutek pripadnosti ter možnost ločitve od vsakodnevnih življenskih dogodkov, njihova skrivnost pa je organizacija samoobramba pred strahovitim primitivizmom v družbi.

V času, ko svet pesimistično gleda na prihodnost, mora biti prostozidar optimist, tako kot Prometej, ki je prikovan na skalo zaklical zmagoslavnemu Zevsu: "Misliš, da obupujem, ker se niso uresničile vse sanje in se niso odprli vsi cvetovi?"⁽⁷⁾

Biserka Karneža

Literatura in viri:

1. Eugen Lennhoff. Prostozidarji. Ljubljana 1936
2. dr. Ivan Ahčin, Prostozidarstvo. Zveza fantovskih odsekov. Ljubljana 1941.
3. Zoran D. Nenezic. Masoni v Jugoslaviji. (1764-1980). Beograd 1980

Opombe: Lennhoff. Prostozidarji. Ljubljana 1936.

op. 1, str. 109

op. 2, str. 172

op. 3, str. 235

op. 4, str. 222

op. 5, str. 222

op. 6, str. 246

op. 7, str. 255

Masonicque Internationale (Internacionalna masonska asociacija) so nekateri razglašali, da so v Ženevi odposlanci skrivnostnega prostozidarskega vodstva, ki dajejo Zvezi narodov tajna navodila. "Nobenega dvoma ni, da bo Liga narodov na pobudo prostozidarstva

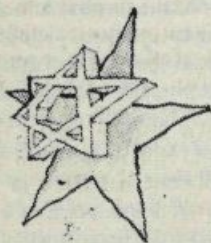
sklenila prijateljstvo z boljševizmom in da bo lepega dne razobesila sinje belo zastavo judovstva in vsi narodi bodo klonili pod judovski jarem..."⁽⁶⁾

Res je, da so se močni člani masonskih lož trudili, da se ustanovi Liga narodov, vendar z

FELJTON

PROTOKOLI SIONSKIH MODRECEV

Zveze med masonstvom in sedanjim tiskom (25).

v novinarstvu masonska solidarnost, ki ima svoje geslo. Vsi organi profesionalnega tiska so med seboj povezani s profesionalno tajnostjo in kot pri starih avgurih noben član te skupnosti ne bo tajnosti, ki mu je bila poverjena, če mi ne odločimo, da se objavi. (26) Zaradi tega noben novinar ne uspe priti med slavne književnike (27), če njegova preteklost ne jamči, da bo pokoren našim navodilom in našemu geslu. Siromaštvo, nečimurnost, oholost in druge pomanjkljivosti so jamstvo za pokornost novinarja, ki stremi za uspehom in vzrok njegove podrejenosti tej masonski solidarnosti. To so ključni, ki odpirajo vhod na književno področje. To področje ostaja zaprt mnogim velikim duhom, ki zaradi nepokorščine našim navodilom ne morejo vanj.

Potrebe pokrajn (28).

Naši načrti so zdaj usmerjeni v to, da razširimo naš vpliv na provinco, kjer moramo izzvati napore, katere bomo kmalu usmerili proti glavnim mestom (30), v katerih lahko kasnije z mnenji, ker se tu mnenja hitro spreminja v akcijo. Dokler ne bomo odkrito na oblasti, morajo biti glavna mesta pod vplivom javnega mnenja iz podeželja, to je večine (31). Glavna mesta ne smejo razpravljati o stvareh, ki so gotova dejstva, ker bodo ta od podeželske večine že sprejeta.

- (25) Italij.: Masonstvo in tisk.
- (26) Nilus: Noben izdajatelj si ne bo upal izdati tajnosti, ki mu bo poverjena.
- (27) Nilus: ...Če v svoji preteklosti nima žiga kakšnega temnega dejanja. Pri najmanjšem znaku nepokornosti, bi se sramota takoj odkrila. Dokler so te sramote poznane le maloštevilnim, lahko ugled novinarja vpliva na javno mnenja v vsej državi. Ljudstvo mu sledi in se mu čudi.
- (28) Italij.: Mišljenje v provinci.
- (29) Nilus: Ideja in mišljenje.
- (30) Nilus: ...prikazujoč jih, kot nevtralnno mnenje province. Jasno je, da izvor in nastanek vseh idej ne bi bila spremenjena: bila bi naša.
- (32) Nilus: ...t.j. za predhodne čase, pred našo suverenostjo.
- (33) Nilus: ...poročila kriminalnih afer.

Nezmotljivost novega režima.

Ko pa pride čas, ko bomo na popolni oblasti (32), ne bomo dopuščali, da bi se v tisku pojavile vesti (33) o javnem nepoštenju. Moralo se bo misliti, da je novi režim zadovoljil ves svet tako, da je kriminal izginil. Za zločince bodo vedeli le tisti, ki jim bodo slučajne priče.

ŠTIRINAJSTA SEJA (1)

Dvoličnost postopka (2)

Zagotoviti si moramo vsa sredstva, ki bi jih naši nasprotniki lahko uporabili proti nam. Zatekli se bomo k najglobokomnejšim (3) izrazom in najbolj zapletenim mestom zakonodajnega besednjaka, da tako opravičimo sodne izreke, ki bi lahko bili videti preveč drzni in nepravilni. Zelo pomembno je, da bodo izreki z besedami (4), ki bodo dajale videz načel najvišje morale.

Pomočniki žido-masonstva (5)

Naša vlada se bo obdala z vsemi silami civilizacije, sredi katere bo delovala. Obdala se bo z novinarji, pravniki, upravitelji, diplomati, ki so se visoko vzgajali v naših posebnih (6) šolah.

Naše posebne šole in njihov cilj (7)

Vpeljani bodo v vse tajnosti družbenega življenja, spoznali bodo politično tehniko, jezike, sestavljene iz političnih črk in besed. Spoznali bodo notranjo stran človeške narave, če se smem tako izraziti, to je različne poklice, pomanjkljivosti, napake in lastnosti Goimov, vse občutljive strune, na katere bodo igrali. Razložile se jim bodo razne posebnosti vseh

slojev. Samo po sebi se razume, da ti pametni sodelavci naše oblasti ne bodo vzeti iz sredine Goimov, ker Goimi običajno opravljajo svoje administrativno delo, ne da bi jih skrbel cilj, ki bi ga morali doseči, niti ne mislijo na koristi, ki bi jih njihovo delo prineslo. Sledijo rutinsko administrativnemu mehanizmu, ki se avtomatično vključi v delovanje: podpisujejo papirje, ne da bi jih prebrali in delajo usluge iz osebnega interesa ali iz navade (8).

Našo vlado bomo obdali z velikim številom ekonomistov (zaradi tega je ekonomska znanost eden od glavnih predmetov, s katerim se ukvarjajo židje), bankirjev, obrtnikov, kapitalistov, podjetnikov, posebno še milijonarjev, ker bo vprašanje številke o vsem odločalo.

Pomembna mesta dodeliti osebam, ki so na slabem glasu (9)

Dokler se izpostavljeni delovna mesta ne bodo mogla brez nevarnosti zaupati židovskim bratom, jih bomo dajali ljudem, katerih preteklost in karakter sta taka, da so s prepadam oddaljeni od ljudstva in bi bili v primeru zoperstavitve našim interesom ali prekoračitve naše odloke izpostavljeni sodnim pregonom (10) ali pregonom zaradi zlorab, ki so jih storili. Tako bodo prisiljeni braniti naše interese kot lastne (11).

- (1) Enajsti zapisnik Francoskega rokopisa: osma seja pri NILUSU.
- (2) Poljsko: Uporaba zakonika v dvojnem smislu. Italijansko: Zloraba zakonika.
- (3) NILUS: ... najtemnejšimi.
- (4) NILUS: ... tako energičnimi, da bodo v oči ljudstva videti kot preveč moralni, pravilni in pravični.
- (5) Poljsko: pomočniki masonske uprave. Italijansko: Pomočniki naše uprave.
- (6) NILUS: ... modernimi.
- (7) Poljsko: Naše posebne šole in višja vzgoja. Italijansko: Naše šole in naša vzgoja.
- (8) NILUS: ... slavohepnosti.
- (9) Poljsko: Komu zaupati pomembna mesta v vladi? Italijansko: Javne službe.
- (10) NILUS: ... ječi.
- (11) Ta odlomek ne dopušča nobenega dvoma o avtentičnosti »protokolov«, ker dogodki potrjujejo vse, kar je tu rečenega. G.B.

PETNAJSTA SEJA (1)

Sočasne svetovne revolucije (2).

Ko bomo s pomočjo državnih udarov pripravljenih povsod v istem času, končno prevzeli oblast, ko bo enkrat za vselej priznana nesposobnost obstoječih vlad Goimov (kar mogoče ne bo kmalu; ali bo do konca stoletja?; ali še kasneje?), bomo izkoreninili vsako najmanjšo nepokorščino in upor proti naši vladi.

Nagla sodišča. Prepoved tajnih društev.

Usoda F. M. Nežidov.

Najprej bomo brez milosti odstranili vse tiste, ki se bodo z orožjem branili vzpostaviti našo oblast.

Poljsko: Bodoča usoda Goimskih framasonov.

Italijansko: Kako se bo ravnalo s tajnimi društvi.

Ustanavljanje tajnega društva se bo kaznovalo s smrtjo, že obstoječa tajna društva, ki so nam znana in so nam služila, bodo razpuščena. Masone, ki preveč vedo, bomo pregnali (3) v oddaljene kraje, ali pa bomo njihovo število zmanjšali. Masoni pa, ki bi pripomogli k naši prisotnosti v Evropi, bodo živeli v nenehnem strahu pred pregnanstvom, ker bomo izdali zakon, ki bo iz središča naše vladavine, to je iz Evrope, odstranil vsakogar, ki se mu dokaže, da je bil član tajnega društva, pa čeprav je to društvo že prenehalo obstajati.

Določila naše vlade bodo dokončna, brez možnosti pritožbe (4).

Svetovna rast framasonskih lož.

Vendar bomo v pričakovanju našega kraljestva ustanovili in pomnožili število masonskih lož po vsem svetu. V nje bomo pritegnili vse tiste (5), ki so sposobni postati veliki politiki, ker bodo te lože naš glavni vir informacij, kakor tudi (6) sredstvo, s katerim bomo vplivali na politike.

Centralna uprava lož pri sionskih modrecih

Vse lože bodo imele nepoznano središče, vodili pa jih bodo naši modreci. Vsaka loža bo imela vidnega predstavnika, ki bo kril omenjene modrece, od njih pa dobival gesla in program. Ustvarili bomo gnezdo vseh revolucionarnih in liberalnih (7) elementov, ki jih bomo pritegnili iz vseh slojev družbe. Najbolj tajni politični načrti nam bodo znani in padli bodo pod našo direktivo še istega dne, ko bodo izdelani.

Špionaža in žido-masonstvo

V lože bomo pritegnili domala vse agente in vodje nacionalnih, predvsem pa mednarodne policije. Storitve te slednje so nam neobhodno potrebne, ker lahko pod pretvezo zatiranja upora, ukrepa proti upornikom, prikrije naše delovanje, ustvarja razloge za nezadovoljstvo in tako dalje.

di vsa tajna društva (8).

Večina tistih, ki vstopajo v tajna društva, so avanturisti, stremuhi in umski slabiči. S takimi ljudmi bomo lahko nadaljevali naše delo in po potrebi pognali masonski stroj (9).

Če se bo uprl ves svet, je to zato, ker ga moramo na to navesti, da s tem porušimo njegovo veliko solidarnost in da prepričimo vsako neodvisno dejavnost. Če pa bo svet sanjal o kakšni zaroti ali podobnem, bo dobil kot upravitelja enega naših najzvestejših služabnikov. Tako vodimo masonsko dejavnost, ker vemo, kam vodimo človeštvo. Končni cilj vsake politične in socialne akcije nam je znan. Goimi pa razen neposrednega rezultata vsakega povelja ne zaznajo ničesar.

S časovno zamudo se lotevajo neposrednih načrtov za zadovoljevanje svojega samoljubja, ne vedo pa, da jim te načrte vsiljujemo in ubijamo v glave mi.

Prizadevanje Goimov za uspeh (11)

Goimi gredo v Lože iz radovednosti, ali pa zato, da bi dobili svoj delež pri mizi. Med njimi so taki, ki pridejo samo zato, da bi lahko svoje utopije pokazali vsaj ožjemu krogu. Zadovoljni so že s pohvalo, s katero ne skoparimo, ker jih s tem navajamo na razburjanja ob uspehih.

Kako lahko postanejo nečimrni naivneži malodušni že pri najmanjšem neuspehu, če jih ne hvališ že pri malih uspehih, oziroma ne potrdiš lahkih uspehov in s tem zmanjšuješ njihov ugled! Pokoriš jih lahko, privedeš do prostovoljne ubogljivosti samo z izgledi za nove uspehe. Kolikor naši uspeh prezirajo, samo da bi uresničili svoje načrte, toliko so Goimi pripravljene za osebni uspeh žrtvovati vse svoje načrte. To nam zelo lajša nalogo, ki je ta, da jih vodimo. Ti, na pogled tigri, imajo ovčje duše, njihove glave pa so prazne. (Dobesedno - v glavah je

vedno zračni prepil). V glave smo jim vtepli fiksno idejo, sanje, da človeško individualnost zamenjajo s simbolično enotnostjo (12) kolektivizma.

Kolektivizem.

Lahko smo prepričani, da ne razumejo, da je ta vcepljena ideja v nasprotju s temeljnim zakonom narave, ki od začetka stvarstva rojeva bitja z namenom, da dobi vsako svojo individualnost. Dejstvo, da smo Goime lahko tako zaslepili, kaže, koliko nižji je razvoj njihovih možganov od naših. Njihovi možgani so enaki živalskim. To dokazuje naš izbor in to nam zagotavlja naš uspeh.

Terorizirati in ubijati brez ozira na žrtve (13).

Iz vsega tega vidite, kako bistrega pogleda so bili naši modreci, ko so izdelovali načrte za podjarmljanje Goimov in nam dajali navodilo, naj se ne ustavimo pred sredstvi in nam priporočali, da se ne oziramo na število žrtve, ki se bodo žrtvovale za dosego naših ciljev. Nismo štel Goimov, ki so padli (14) na poti, naše pa smo neranjene čuvali in jim dali v svetu položaje, o katerih niso mogli niti sanjati v času, ko so naši modreci, tisoč let v naprej, sestavljali načrt dela. Majhno število žrtve, ki smo ga med našimi vendarle morali prispevati, je našo raso rešilo pred pogubo.

Masonske žrtve. Liberalizem za Goime. (15)

Smrt je neizogiben konec za vsakogar izmed nas. Bolje jo je pospešiti za tiste, ki nas ovirajo pri delu, kot za naše brate, ki opravljajo naše delo.

Vrnimo se k masonom. Že danes jih ubijamo zaradi nepokorščine in to tako, da le Bratstvo lahko posumi, da smo jih odstranili. Morda pa tudi same žrtve... (16). V očeh javnosti vsi umirajo naravne smrti tedaj, ko je to potrebno. Bratstvo si ne upa protestirati, ker smo na ta način iz masonske sredine izločili najnevarnejšo kal protesta proti našim navodilom.

Goimom pridigamo liberalizem, svoj narod pa držimo v strogi poslušnosti, kajti, kjer je poslušnost, tam je red, kjer pa je red, je tudi blagostanje.

- (1) Sedemnajsti zapisnik francoskega rokopisa; petnajsta seja pri NILUSU.
- (2) Italijansko: Revolucije in revolucija.
- (3) NILUS: ... njihove člane.
- (4) Pri Nilusu je sledeči odstavek:

»Židovska avtokracija s pomočjo terorja« (italijansko: Misticizem oblasti). Da bi si podredili pogane, med katerimi smo tako globoko zakoreninili neenotnost in dogme protestantske vere, moramo uvesti neusmiljene ukrepe. Ti ukrepi bodo ljudstvu pokazali, da se nas morajo bati. Ne smemo se ozirati na številne žrtve, ki bodo potrebne za bodoče blagostanje.

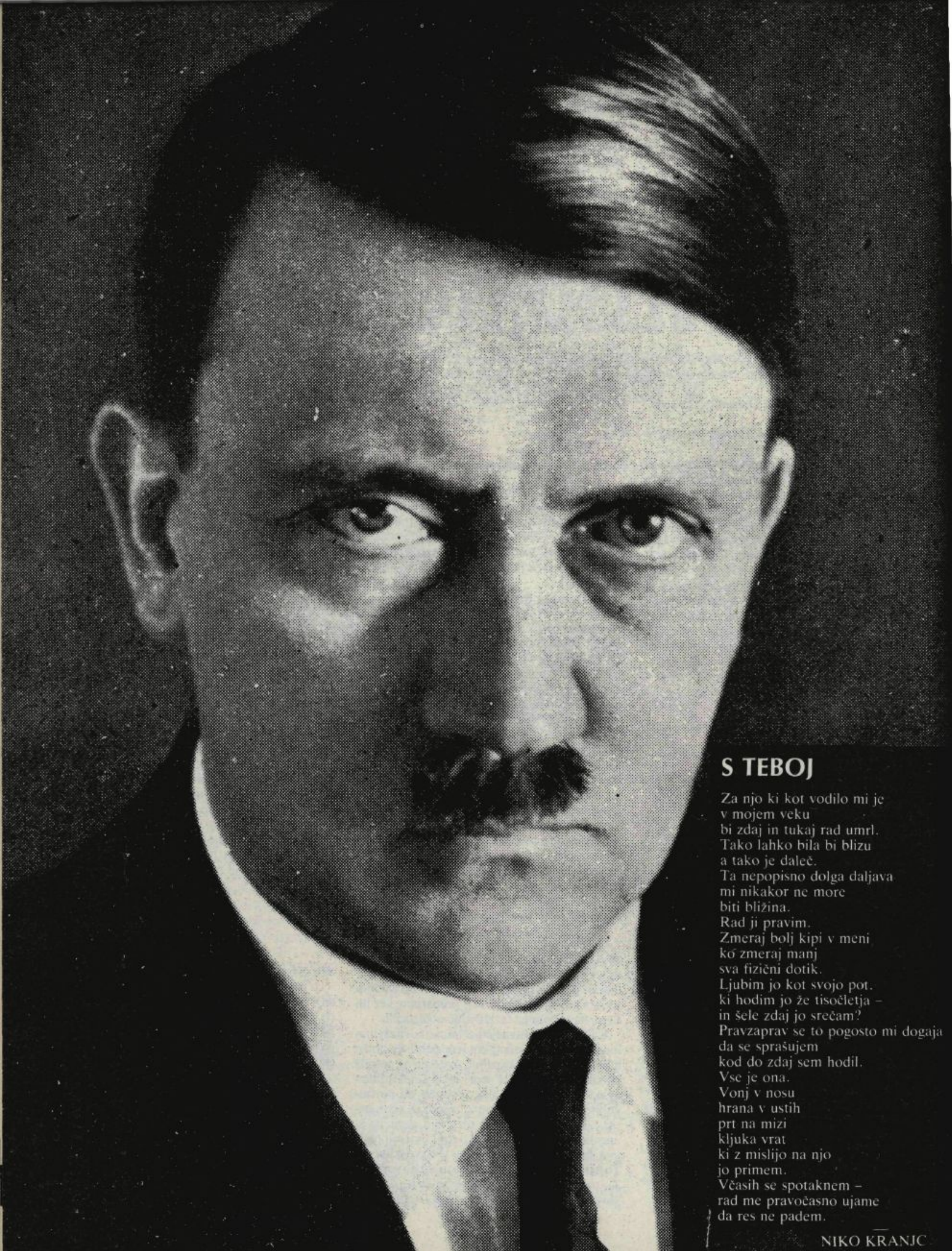
Doseči blagostanje, četudi z mnogimi žrtvami, to je dolžnost vlade, ki mora spoznati, da so pogoji njenega obstoja ne le privilegiji, ki jih uživa, temveč tudi opravljanje svojih dolžnosti.

Utrditi si prestiž svoje moči je glavni pogoj njene stalnosti, ta prestiž pa lahko pridobi le z močno in nezlomljivo oblastjo, ki se bo pokazala kot neranljiva in obkrožena z mistično silo, na primer z božjo oblastjo.

Taka je bila vse do zdaj ruska avtokracija, naš edini pogubonosni sovražnik, če ne štejemo Svete stolne cerkve. Spomnite se na čase, ko je bila Italija preplavljena s krvjo; premaknila ni niti enega lasu na glavi Sylle, čeprav je bil ta tisti, ki je povzročil prelivanje krvi.

Svojemu močnemu karakterju se lahko Sylfa zahvali, da je postal Bog v očeh ljudstva, njegova smela vrnitev v Italijo pa ga je naredila neranljivega. Ljudstvo se ne bo odvrnilo od tistega, ki ga hipnotizira s svojo odločnostjo in duševno hrabrostjo.«

- (5) Nilus: ... ki se lahko odenejo, ali pa so že prežeti z javno mentaliteto.
- (6) Nilus: ... središče propagande.
- (7) Nilus: ... socialističnih.
- (8) Polj.: Masonstvo; italij.: Vodstvo tajnih društev.
- (9) Nilus: ... naš stroj.
- (10) Nilus: ... večji del stvari, ki se nanašajo na masonstvo, ne poznajo.
- (11) Polj.: Pomembnost javnega uspeha; italij.: Igra uspeha (Uspeh je igra zaradi neumnosti Goimov).
- (12) Nilus: ... s simboličnimi idejami.
- (13) Polj. in italij.: Žrtve.
- (14) NILUS: ... žrtve živalske vrste poganov.
- (15) NILUS: Ubijanje framasonov; italijansko: Supresije (sumljivih).
- (16) NILUS: ... tudi žrtve same vnaprej ne morejo sumiti.

S TEBOJ

Za njo ki kot vodilo mi je
v mojem veku
bi zdaj in tukaj rad umrl.
Tako lahko bila bi blizu
a tako je dalec.
Ta nepopisno dolga daljava
mi nikakor ne more
biti bližina.
Rad ji pravim.
Zmeraj bolj kipi v meni
kō zmeraj manj
sva fizični dotik.
Ljubim jo kot svojo pot.
ki hodim jo že tisočletja –
in šele zdaj jo srečam?
Pravzaprav se to pogosto mi dogaja
da se sprašujem
kod do zdaj sem hodil.
Vse je ona.
Vonj v nosu
hrana v ustih
prt na mizi
kljuka vrat
ki z mislijo na njo
jo primem.
Včasih se spotaknem –
rad me pravočasno ujame
da res ne padem.

NIKO KRANJC

venosti, iz
žbena km
ksimuma
tnine, zbo
nosov pri
podarske
sti, ki ob k
posebne d
im oziron
ekonomsk
sameznika
o posvete
oštevajoč
zavzeli za
kcij. O dr
ci SZDL
anje zelen
nove dru
odukcijske
ugačen na
užinam z
ržnih razn
h v dejavn
o obravna
avnost, in
užbena km
ksimuma
tnine, zbo
nosov pri
podarske
sti, ki ob k
posebne d
im oziron
ekonomsk

tauruge
emliške
a zadruž
lne služ
vprašan
pluriakt
b upošte
nosti avto
ehnološk
oslitev sk
. Priprav
tih sredi
darstva,
h temeljn
li na kon
Podpiran
di oprede
ne tudi
o) ter se
ne pomo
ske politi
h spremer
šave na t
distributiv
zadruga
emliške
a zadruž
lne služ
vprašan
pluriakt
b upošte
nosti avto
ehnološk
oslitev sk

amezi
o posvete
oštevajoč
zavzeli za
kcij. O dr
ci SZDL
anje zelen
ki od

organizacije v k... dela, ter šir... ben... upnosti. Priprav
razlojnih... stih... pose... h... industrijskih sredi
ke spr... emb... i go... darstva,
o... g... ala... res... ceva... njih... temeljn
oška... našan, smo se... na kon
ki smo jo spol... u...
en... iji in varčevanju... ki smo jo spol... u...
tudi pač... me... Pri

upnosti. Priprav
industrijskih sredi
darstva,
temelj
na kon
u...
Pri

TRIBUNA